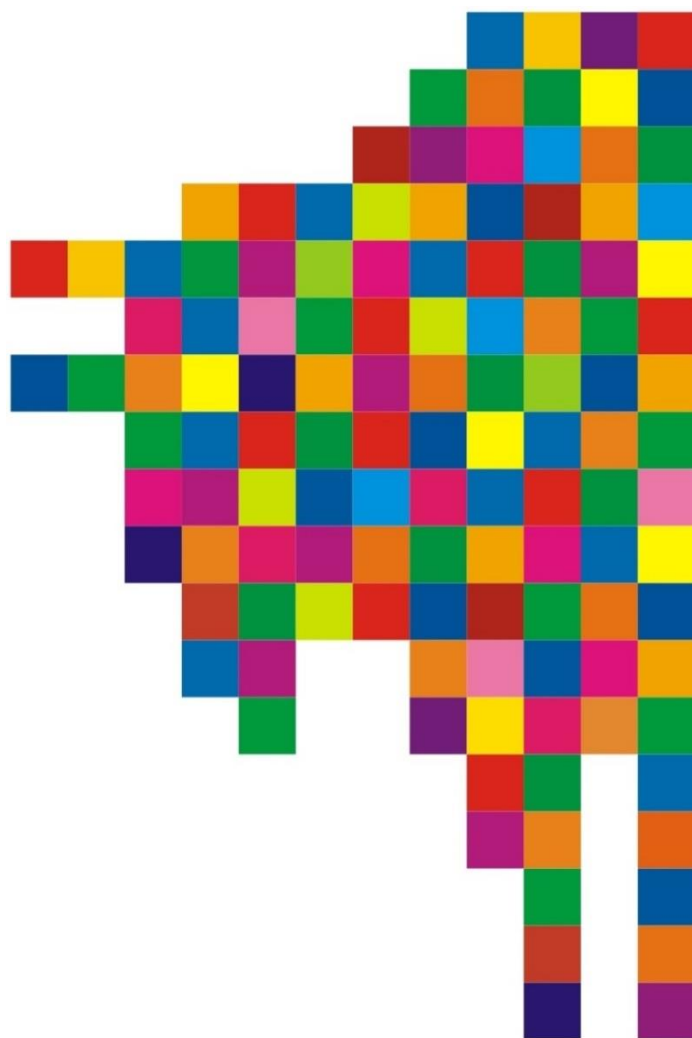




INFORMATOR

O DOSTĘPNYCH FORMACH OPIEKI ZDROWOTNEJ,
POMOCY SPOŁECZNEJ,
AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ

skierowany do osób
w kryzysie psychicznym,
zmagających się z uzależnieniami,
z zaburzeniami psychicznymi
oraz do ich rodzin i opiekunów



Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 1
15-888 Białystok
www.wrotapodlasia.pl
Departament Zdrowia
Referat Zdrowia Publicznego
zdrowie@podlaskie.eu

Opracowanie:

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
Departament Zdrowia
Referat Zdrowia Publicznego

Białystok, 2023

Publikacja bezpłatna

© Województwo Podlaskie Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, 2023

Powielanie materiałów dozwolone pod warunkiem podania źródła

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE: zaburzenia psychiczne – wyjątki czy powszechne zjawisko?.....	1
I. OPIEKA PSYCHOLOGICZNA, PSYCHIATRYCZNA I LECZENIE UZALEŻNIEŃ	4
A. ŚWIADCZENIA FINANSOWANE Z NFZ.....	9
II. POMOC SPOŁECZNA	13
A. JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE POMOCY SPOŁECZNEJ	20
OŚRODKI POMOCY SPOŁECZNEJ.....	20
POWIATOWE CENTRA POMOCY RODZINIE.....	23
OŚRODEK WSPARCIA - ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY.....	24
MIESZKANIA CHRONIONE.....	25
RODZINNE DOMY POMOCY.....	25
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ (DPS).....	26
PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ.....	27
OŚRODKI/PUNKTY INTERWENCJI KRYZYSOWEJ.....	28
HOSTELE.....	29
B. INSTYTUCJE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ.....	29
KLUBY SENIOR+	29
C. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE.....	30
ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB Z PROBLEMAMI UZALEŻNIEŃ.....	30
ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.....	31
III. PORADNICTWO I AKTYWIZACJA ZAWODOWA	34
A. INSTYTUCJE POŚREDNICTWA I PORADNICTWA PRACY	40
URZĘDY PRACY	40
B. AKTYWIZACJA ZAWODOWA	40
ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ.....	40
ZAKŁADY PRACY CHRONIONEJ.....	41
WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ.....	42
CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	43
KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ	44
OŚRODKI WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ	44
IV. ORZECZNICTWO DO CELÓW RENTOWYCH I POZARENTOWYCH.....	45
A. ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	50
ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI – ORZEKANIE POZARENTOWE.....	50
B. ORZEKANIE O NIEZDOLNOŚCI DO PRACY	51
ODDZIAŁY, INSPEKTORATY I BIURA TERENOWE ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH	51

V. POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA I EDUKACYJNA	52
A. PORADNIE PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNE.....	56
PORADNIE PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNE	56
PORADNIE SPECJALISTYCZNE	58
B. OŚRODEKI KOORDYNACYJNO – REHABILITACYJNO – OPIEKUŃCZE.....	58
OŚRODEKI KOORDYNACYJNO – REHABILITACYJNO – OPIEKUŃCZE	58
C. EDUKACJA DZIECI I MŁODZIEŻY	58
MŁODZIEŻOWE OŚRODKI SOCJOTERAPII MŁODZIEŻOWY OŚRODEK SOCJOTERAPII ZE SZKOŁAMI	58
MŁODZIEŻOWY OŚRODEK WYCHOWAWCZY	59
OŚRODEK REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZY UMOŻLIWIAJĄCY UPOŚLEDZONYM UMYSŁOWO REALIZACJĘ OBOWIĄZKU SZKOLNEGO I NAUKI	59
SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY	59
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY	60
VI. PIERWSZA POMOC PSYCHOLOGICZNA	62
TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA DLA DOROSŁYCH.....	62
TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	63
TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA DLA RODZICÓW, OPIEKUNÓW, NAUCZYCIELI	63
TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA UZALEŻNIENIA	63
TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA PO STRACIE BLISKICH	63
TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA DLA OFIAR PRZEMOCY	63
VII. SAMOPIEKA I GRUPY WSPARCIA	64
VIII. LECZENIE BEZ ZGODY PACJENTA	66
A. PRZYMUS LECZENIA/OBSERWACJI W SZPITALU PSYCHIATRYCZNYM	66
B. PRZYMUSOWE LECZENIE OSÓB UZALEŻNIONYCH OD ALKOHOLU	67
C. PRZYMUSOWE LECZENIE OSÓB UZALEŻNIONYCH OD NARKOTYKÓW	68
BIBLIOGRAFIA	69

WPROWADZENIE:
zaburzenia psychiczne – wyjątki czy powszechne zjawisko?



**I. OPIEKA PSYCHOLOGICZNA, PSYCHIATRYCZNA
I LECZENIE UZALEŻNIEŃ**



II. POMOC SPOŁECZNA



III. PORADNICTWO I AKTYWIZACJA ZAWODOWA



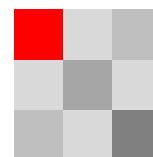
**IV. ORZECZNICTWO DO CELÓW RENTOWYCH
I POZARENTOWYCH**



**V. POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA
I EDUKACYJNA**



VI. PIERWSZA POMOC PSYCHOLOGICZNA



VII. SAMOPIEKA I GRUPY WSPARCIA



VIII. LECZENIE BEZ ZGODY PACJENTA



WPROWADZENIE: zaburzenia psychiczne – wyjątki czy powszechne zjawisko?



Zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) zdrowie to pełny dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny człowieka. Zdrowie obejmuje zasoby osobiste i społeczne oraz możliwości fizyczne, a nie jest tylko brakiem - obiektywnie istniejącej – choroby czy niedomagania. Zdrowie psychiczne jest dobrostanem, który umożliwia jednostce sprawne funkcjonowanie w społeczeństwie (tj. realizację swoich możliwości, umiejętność radzenia z różnymi sytuacjami życiowymi, uczestniczenie w życiu społecznym, wydajną pracę), a nie tylko brakiem zaburzeń psychicznych [1]. Można je rozumieć jako stan dobrego samopoczucia, w którym człowiek wykorzystuje swoje zdolności, może radzić sobie ze stresem w codziennym życiu, może wydajnie i owocnie pracować oraz jest w stanie wnieść wkład w życie danej wspólnoty [2].

W momencie gdy człowiek przeżywa trudną sytuację, np. nie radzi sobie z problemem, stresem, stratą, chorobą osoby bliskiej i nie otrzyma odpowiednio wcześniej pomocy i wsparcia, to kryzys psychiczny wywołany trudną sytuacją może przekształcić się w zaburzenie psychiczne. Statystyki wskazują, że różne kryzysy dotyczą nawet 25 proc. społeczeństwa, czyli nawet co czwarty z nas może mieć problemy psychiczne. Według szacunków problemy ze zdrowiem psychicznym mogą dotyczyć w różnym stopniu, trwale lub okresowo nawet 8 mln Polaków [3]. Według informacji WHO zaburzenia psychiczne wystąpią u niemal połowy ludzi w pewnym momencie ich życia, a 10 proc. populacji cierpi każdego roku z powodu depresji, a u 2,6 proc. występują zaburzenia psychiatryczne [4].

Zgodnie z Leksykonem psychiatrii [5] terminem „zaburzenia psychiczne” określa się nie tylko stany chorobowe czyli zaburzenia psychiatryczne (psychozy), w których występują urojenia, omamy, zaburzenia świadomości, duże zaburzenia emocji i nastroju łączące się z zaburzeniami myślenia i aktywności złożonej, ale również zaburzenia niepsychiatryczne obejmujące: nerwice i inne zaburzenia typu nerwicowego (np. reakcje adaptacyjne), część zaburzeń psychosomatycznych, upośledzenie umysłowe, większość zespołów organicznych, zaburzenia osobowości, uzależnienia od alkoholu i innych substancji oraz niektóre dewiacje seksualne.

Choroba psychiczna całkowicie zrywa lub ogranicza kontakt człowieka z rzeczywistością, zaburza realne, logiczne myślenie, powoduje inne postrzeganie świata i siebie. Taką chorobą jest np. schizofrenia w ostrej fazie, głęboka depresja, głębokie otępienie lub delirium (krótkotrwałe majaczenie). Wszystkie choroby psychiczne wymagają leczenia psychiatrycznego z zastosowaniem odpowiednich leków. Jednakże nie wszystkie zaburzenia psychiczne są chorobami psychiatrycznymi. Do chorób psychicznych nie zaliczamy zaburzeń takich jak: nerwice (zaburzenia lękowe), przejściowe zaburzenia nastroju, niektórych zaburzeń zachowania i wielu innych, w których kontakt z rzeczywistością jest zachowany. Zaburzenia takie także wymagają opieki zdrowotnej. W ich przypadku w powrocie do zdrowia leki są pomocne, jeśli są wskazania medyczne do ich zastosowania. W niektórych zaburzeniach psychicznych nie leczenie farmakologiczne lecz pomoc psychologiczna odgrywa pierwszoplanową rolę.

Należy mieć na uwadze, iż zdrowie psychiczne jednostek jest dobrem wspólnym społeczeństwa, o które dbanie leży w interesie ogółu. Z tego powodu zapobieganie kryzysom i zaburzeniom psychicznym, tworzenie sprzyjających zdrowiu psychicznemu warunków społeczno-ekonomicznych oraz upowszechnianie pomocy psychologicznej i psychiatrycznej powinno być priorytetem nie tylko polityki zdrowotnej, ale poszczególnych ludzi, grup społecznych (takich jak rodziny, społeczności sąsiedzkie, szkolne, pracownicze) i całych społeczeństw. Zgodnie z koncepcją Lalond'a okoliczności społeczne i styl życia odpowiadają za nasze zdrowie w znacznie większym stopniu niż uwarunkowania biologiczne, ekologiczne czy też dostęp do służby zdrowia. Do chorób cywilizacyjnych oprócz nowotworów, cukrzycy, astmy, czy nadciśnienia tętniczego zalicza się również zaburzenia psychiczne, takie jak depresja (określana mianem plagi XXI wieku), anoreksja, bulimia, bigoreksja, nerwica, uzależnienia. Postęp cywilizacyjny, przemiany dokonujące się w życiu politycznym i gospodarczym, zbyt szybkie tempo życia wpływają negatywnie na człowieka, powodując wyzwolenie zachowań autodestrukcyjnych (np. nadużywania alkoholu, substancji psychoaktywnych, hazardu, zaburzeń odżywiania, samouszkodzeń, prób samobójczych).



Uzależnienia od alkoholu, substancji psychoaktywnych (w tym narkotyków) czy też behawioralne (od czynności: pracy, zakupów, Internetu, hazardu i in.) są czynnikiem będącym przyczyną wielu chorób w tym zaburzeń psychicznych, zwłaszcza o charakterze depresyjnym i lękowym. Według danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych [6] w Polsce żyje około 800 tys. uzależnionych od alkoholu. Według tych szacunków blisko 8 proc. (3 mln osób) populacji to osoby, których dotyczą skutki problemów tego uzależnienia (dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika: współmałżonkowie, rodzice oraz dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików). Szacuje się, że 5-7 proc. populacji (2-2,5 mln osób) to osoby pijące szkodliwie (używające alkoholu w sposób, który wywołuje szkody zdrowotne np. marskość wątroby, zapalenie trzustki, nadciśnienie tętnicze, somatyczne lub psychiczne np. stany depresyjne, lęk, problemy z kontrolą emocji, upośledzenie myślenia oraz dysfunkcjonalne zachowanie, które prowadzi do niepożądanych następstw w relacjach). Podobnie jak w przypadku uzależnienia od alkoholu, należy pamiętać, że skutki szkodliwego picia dotyczą osób żyjących w otoczeniu osób pijących szkodliwie. Alkohol jest również przyczyną wysokiej wypadkowości ze skutkiem śmiertelnym, a także jednym z najważniejszych czynników prowadzących do samobójstw (prawdopodobieństwo popełnienia samobójstwa przez osoby pijące jest 3–9 razy wyższe niż przez niepijące) [7].

Szacuje się, że 60-90 proc. osób z zachowaniami samobójczymi (zależnie od grupy wiekowej) przejawia różne zaburzenia psychiczne, m.in. depresję [8]. Samobójstwa występują 12-krotnie częściej wśród osób z zaburzeniami psychicznymi niż w ogólnej populacji [9]. U osób w wieku produkcyjnym przyczyną myśli samobójczych jest choroba, niepowodzenia w rodzinie czy w pracy, brak możliwości awansu. W przypadku seniorów to alienacja, brak oparcia w rodzinie i środków do życia. Z kolei u nastolatków przyczyną jest brak zrozumienia w rodzinie, a w 13 proc. zawód miłosny [10]. Pod względem liczby samobójstw wśród dzieci i młodzieży Polska jest w czołówce europejskiej. Szacuje się, że liczba prób samobójczych w populacji osób dorosłych jest 10-krotnie wyższa niż samobójstw dokonanych, podczas gdy w populacji nastolatków – 100-, a nawet 200-krotnie. U nastolatków próby samobójcze często są formą "wołania o pomoc" [11].

Syndromem obecnych czasów stają się różne formy znęcania się psychicznego w przestrzeni publicznej jak mobbing (prześladowanie, uporczywe nękanie i zastraszanie, stosowanie przemocy psychicznej wobec podwładnego lub współpracownika w miejscu pracy), bullying (psychiczne lub fizyczne znęcanie się rówieśników nad bezbronnym w tej sytuacji dzieckiem) czy mowa nienawiści (tzw. hejt). Z badań CBOS z 2014 r. [12] wynika, że w ciągu pięciu lat poprzedzających ankietę szykanowany był co szósty polski pracownik (17 proc.; w przeliczeniu na liczbę zatrudnionych byłoby to ponad 2 mln osób). Co dwudziesty zatrudniony (5 proc.; 650 tys. osób) twierdził, że jest nękanym systematycznie. Badania międzynarodowe WHO [13] wskazały, iż bullying w zależności od kraju może dotyczyć od 9 do 45 proc. młodych ludzi, a odsetek dręczonych uczniów w Polsce wynosi 25 proc. dla chłopców i 12 proc. dla dziewcząt. Badania wykazują silną korelację między doświadczeniem szkolnego hejtu a myślami samobójczymi u dzieci i młodzieży. Podobnie zastraszanie i mobbingowanie w pracy jest powodem pojawiania się myśli samobójczych. Badania nad ofiarami przemocy psychicznej w pracy pokazują, iż nie są to osoby niezaradne życiowo czy też słabe psychicznie [14].

Populacja Europy, w tym Polski starzeje się. Żyjemy coraz dłużej, ale w związku z tym rośnie liczba osób cierpiących na demencję. Najczęściej kojarzymy ją z chorobą Alzheimera, ale występuje ona również na skutek chorób zwyrodnieniowych naczyń, choroby Parkinsona i in. Objawy demencji można podzielić na objawy neuropsychologiczne, jak na przykład zaburzenia pamięci, afazja, apraksja, agnozja oraz objawy psychopatologiczne, nazywane też często gerontopsychiatrycznymi. Wśród nich wyróżnia się przede wszystkim zaburzenia zachowania oraz zaburzenia psychiczne, jak depresja, stany lękowe, urojenia i omamy, czyli halucynacje. Według szacunków na całym świecie w 2018 r. żyło 50 mln osób cierpiących na demencję [15]. WHO przewiduje, że łączna liczba osób dotkniętych demencją w 2030 r. wyniesie 75,6 mln i do roku 2050 wzrośnie do 135,5 mln [16].

Pierwszym krokiem w powrocie do dobrostanu psychicznego, podobnie jak w powrocie do dobrostanu fizycznego, jest uświadomienie problemu zdrowotnego. Równie ważna jest też umiejętność sięgnięcia po pomoc, dostępność pierwszej pomocy psychologicznej, opieki zdrowotnej, wsparcia społecznego oraz działania na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez różne formy aktywizacji społecznej i zawodowej. Wychodząc naprzeciw potrzebom



każdego dnia, każdego z nas może dotknąć **kryzys** emocjonalny/psychiczny

warto wiedzieć gdzie skierować kroki, by jak najszybciej uzyskać adekwatną **pomoc** zdrowotną, psychologiczną, społeczną



2,6 % - tyłu z nas dotkną zaburzenia psychotyczne

w zakresie dostępu do kompleksowej i wielostronnej informacji dotyczącej form opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dostępnych w województwie podlaskim, przedstawiamy Państwu przewodnik, w ramach którego znajdą państwo informacje o podmiotach udzielających świadczeń medycznych w zakresie zdrowia psychicznego, instytucjach wspierających osoby z doświadczeniem kryzysów/zaburzeń psychicznych, podmiotach działających na rzecz aktywizacji społecznej i zawodowej oraz edukacji osób z kryzysami/zaburzeniami psychicznymi oraz telefonach zaufania dla osób w kryzysie.

Informator ten prezentujący dostępne w województwie podlaskim formy opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i aktywizacji zawodowej dla osób z zaburzeniami psychicznymi realizuje cele Narodowego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego na lata 2017-2022 dotyczące zapewnienia osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej, adekwatnej do ich potrzeb opieki. Zastrzegamy, że informacje dotyczące instytucji mogły ulec zmianom od dnia opracowania niniejszego informatora. Zmiany danych teleadresowych, jak również wszelkie sugestie i propozycje, prosimy przysyłać na adres mailowy zdrowie@wrotapodlasia.pl. Zostaną one uwzględnione w kolejnej wersji Informatora. Informator w wersji elektronicznej dostępny jest na stronie podlaskie.eu

I. OPIEKA PSYCHOLOGICZNA, PSYCHIATRYCZNA I LECZENIE UZALEŻNIEŃ



Świadczenia zdrowotne to działania służące profilaktyce, zachowaniu, ratowaniu, przywracaniu lub poprawie zdrowia oraz inne działania medyczne wynikające z procesu leczenia lub przepisów odrębnych regulujących zasady ich udzielania. Szerokie spektrum działań jakie można podjąć w trosce o zdrowie psychiczne wspierając się o system opieki zdrowotnej obejmuje zatem prehabilitację psychologiczną, leczenie psychiatryczne w podmiotach leczniczych oraz rehabilitację psychiatryczną. Prehabilitacja psychologiczna to wszelkie działania nakierowane na „wyprzedzenie” i zapobieganie możliwym zaburzeniom psychicznym, szczególnie w stanach kryzysu psychologicznego, lub ich nawrotom, które mogą obejmować m. in. pomoc psychologiczną (w tym pierwszą pomoc psychologiczną, porady specjalistyczne, porady psychologiczno-pedagogiczne), wsparcie w zmianie stylu życia i wzorców zachowań i inne działania z zakresu promocji zdrowia. Natomiast rehabilitacja psychiatryczna to system skoordynowanych oddziaływań społecznych, psychologicznych, wychowawczych i medycznych, podejmowanych w ramach systemu opieki zdrowotnej, umożliwiających chorym psychicznie samodzielną egzystencję i/lub integrację społeczną. Potrzeba objęcia rehabilitacją psychiatryczną wynika z tego, iż zaburzeniom psychicznym często towarzyszy nieprawidłowa ocena i interpretacja sytuacji, upośledzenie zdolności adaptacyjnych oraz brak wzorców prawidłowego rozwiązywania trudności pojawiających się w życiu społecznym. Rehabilitacja psychiatryczna może obejmować np. elementy terapii zajęciowej, dramatoterapii, arteterapii, kinezyterapii, a także trening umiejętności społecznych, czyli m.in.: trening budżetowy, kulinarny, rozwiązywania problemów oraz treningi z zakresu samoobsługi i edukacji zdrowotnej. Poza systemem opieki zdrowotnej rehabilitacja psychospołeczna prowadzone jest w ramach pomocy społecznej.

Według ustawy o ochronie zdrowia psychicznego (art. 5) opieka zdrowotna nad osobami z zaburzeniami psychicznymi jest wykonywana w ramach podstawowej i specjalistycznej opieki zdrowotnej, zwłaszcza psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w formie pomocy doraźnej, pomocy ambulatoryjnej, opieki dziennej, opieki szpitalnej, opieki środowiskowej oraz w domach pomocy społecznej. W zależności od potrzeb i stanu pacjenta leczenie prowadzone jest ambulatoryjnie, w oddziałach dziennych lub w warunkach szpitalnych. Powyższy schemat ukazuje kolejne szczeble opieki zdrowotnej w kryzysie psychologicznym/psychiatrycznym, w tym będącym następstwem uzależnień.



Ustawa o ochronie zdrowia psychicznego nakazuje przy wyborze rodzaju i metod postępowania leczniczego wobec osoby z zaburzeniami psychicznymi brać pod uwagę nie tylko cele zdrowotne, ale także jej interesy i inne dobra osobiste, aby osiągnąć poprawę w sposób najmniej dla niej uciążliwy, a więc preferować opiekę ambulatoryjną lub dzienną nad całodobową. Bezwzględnie należy pamiętać, że leczenie psychiatryczne powinno uwzględniać wolę danej osoby. Prawo do samostanowienia jest bowiem wartością konstytucyjną.

Jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach możliwe jest zastosowanie leczenia psychiatrycznego lub/i odwykowego bez zgody pacjenta. Prawny przymus leczenia w obowiązującym stanie prawnym przewidują m.in. przepisy:

- ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego,
- ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,
- ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Więcej informacji na ten temat znajduje się w części „Leczenie bez zgody pacjenta”.

Pierwsza pomoc psychologiczna

Pierwsza pomoc psychologiczna to wsparcie osoby w kryzysie, podejmowane zarówno przez profesjonalistów (telefon zaufania, centra interwencji kryzysowej, psycholog, pedagog itp.) i nieprofesjonalistów (wsparcie rodziny, znajomych, osób trzecich). Osoba udzielająca pierwszej pomocy psychologicznej pomaga osobie w kryzysie wstępnie ocenić jej stan psychiczny i pomóc w decyzji o konieczności skorzystania z dalszego wsparcia psychicznego - w systemie opieki zdrowotnej lub wsparcia społecznego.

Porada psychologa lub psychoterapeuty

Psycholog jest specjalistą w zakresie ludzkich zachowań i doświadczeń. Psycholog w dziedzinie zdrowia psychicznego występuje w roli psychologa klinicznego, środowiskowego, doradcy lub psychoterapeuty, jeśli posiada ku temu odpowiednie kwalifikacje. Z porady psychologa/psychoterapeuty można skorzystać odpłatnie korzystając z oferty rynkowej lub też nieodpłatnie na podstawie skierowania od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego (w ramach świadczeń finansowanych ze środków NFZ) lub też w ramach systemu pomocy społecznej.

Lekarz pierwszego kontaktu

Lekarz rodzinny (lekarz POZ) jest zwykle pierwszym przedstawicielem służby zdrowia, z którym osoba w kryzysie psychicznym/osoba z zaburzeniami psychicznymi będzie miała kontakt. Będzie on w stanie ocenić stan zdrowia po wstępnym badaniu skieruje ją do właściwego specjalisty. W uzasadnionych przypadkach może on udzielić zwolnienia lekarskiego w związku ze stanem zdrowia psychicznego. Ponadto, jak wyżej wspomniano, na podstawie skierowania lekarza POZ można skorzystać z nieodpłatnej porady psychologa i psychoterapeuty finansowanej ze środków NFZ. Lekarz rodzinny może również po zbadaniu osoby z zaburzeniami psychicznymi wydać skierowanie do szpitala psychiatrycznego, jak również skierowania na leczenie w oddziale dziennym.



W uzasadnionych przypadkach lekarz POZ podobnie jak lekarz psychiatra może udzielić zwolnienia lekarskiego w związku ze stanem zdrowia psychicznego.

Z porady psychologa i psychoterapeuty finansowanej ze środków NFZ wymagane jest skierowanie od lekarza ubezpieczenia zdrowotnego (np. lekarza POZ lub psychiatry).

Pogotowie Ratunkowe i Izba Przyjęć

Pogotowie ratunkowe powinno być wzywane w sytuacjach nagłego zagrożenia zdrowia lub życia. W izbie przyjęć przez całą dobę pacjent może skorzystać ze świadczeń udzielanych w trybie nagłym (także diagnostyczno-terapeutycznych). Pacjent ma zapewnione zabezpieczenie medyczne oraz transport, w przypadku konieczności kontynuowania leczenia specjalistycznego.



Wezwanie karetki ratownictwa medycznego powinno mieć miejsce w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia.

Za nieuzasadnione wezwanie pogotowia ratunkowego policja po wezwaniu przez pogotowie, nakłada mandaty z art. 66 kodeksu wykroczeń. Przepis mówi że grozi za to grzywna do 1500 zł.

Ambulatoryjna pomoc specjalistyczna

Psychiatra to lekarz specjalista w dziedzinie zdrowia psychicznego. Jego zadaniem jest ustalenie właściwego rozpoznania oraz wybór najodpowiedniejszej formy leczenia. W pracy z pacjentami rozpoznaje objawy, stawia diagnozę, stosuje głównie środki farmakologiczne. Może zalecić wspomaganie leczenia psychoterapią. Jeśli udamy się do niego odpowiednio wcześniej - może zapobiec rozwojowi choroby. Psychiatra nie ocenia, a opracowuje najlepszy kierunek leczenia w przypadku konkretnego pacjenta. Obowiązuje go tajemnica lekarska. W przypadku wdrożonego leczenia psychiatrycznego, psychiatra jest właściwą osobą, do której można zwrócić się z pytaniami lub wątpliwościami na temat zdrowia psychicznego, sposobu leczenia czy działań niepożądanych związanych z lekiem.

Do psychiatry, poradni zdrowia psychicznego, w tym wysokospecjalistycznych (np. poradni dla dzieci i młodzieży, leczenia nerwic, seksuologii i patologii współżycia, dla osób z autyzmem dziecięcym) oraz poradni leczenia uzależnień można udać się bezpośrednio – bez skierowania, gdy uznamy, że potrzebujemy takiego wsparcia lub po tym, jak poradzi nam taką wizytę psycholog lub lekarz pierwszego kontaktu.

W poradni zdrowia psychicznego pacjent ma zapewnione:

- świadczenia terapeutyczne (w tym psychoterapię),
- niezbędne badania diagnostyczne,
- konsultacje specjalistyczne,
- leki niezbędne w stanach nagłych,
- edukację i konsultacje dla rodzin.

Gdy zaistnieje taka potrzeba, lekarz pracujący w poradni przekieruje pacjenta do szpitala lub opieki środowiskowej.

Poradnia **leczenia uzależnień** udziela pomocy osobom uzależnionym od alkoholu, osobom pijącym szkodliwie, osobom uzależnionym od środków chemicznych (leki, narkotyki, nikotyna), osobom uzależnionym od środków niechemicznych (internet, hazard), a także udziela porad, konsultacji i terapii dla osób współuzależnionych.

W poradni leczenia uzależnień pacjent ma prawo do:

- porad lekarskich,
- terapii prowadzonej przez specjalistę psychoterapii uzależnień, psychologa, psychoterapeutę lub instruktora terapii uzależnień.



Picie szkodliwe to taki wzorzec picia, który już powoduje szkody zdrowotne (np. marskość wątroby, zapalenie trzustki, nadciśnienie tętnicze), somatyczne lub psychiczne (np. stany depresyjne, lęk, problemy z kontrolą emocji), przy czym nie występuje uzależnienie od alkoholu. Na skutek szkodliwego używania alkoholu może dochodzić również do upośledzenia myślenia oraz dysfunkcyjnych zachowań, co prowadzi do niepożądanych następstw w relacjach z ludźmi.

W razie potrzeby lekarz poradni uzależnień może skierować pacjenta na oddział detoksykacyjny lub do oddziału leczenia odwykowego. Leczenie pacjentów w poradni uzależnień w uzasadnionych przypadkach może odbywać się bez zgody pacjenta na podstawie skierowania gminnej komisji do spraw rozwiązywania problemów alkoholowych lub postanowienia sądu.



Do lekarza psychiatry, poradni zdrowia psychicznego oraz poradni leczenia uzależnień skierowanie nie jest wymagane.

W razie potrzeby lekarz poradni uzależnień może skierować pacjenta na oddział detoksykacyjny lub do oddziału leczenia odwykowego.

Leczenie substytucyjne

Leczenie substytucyjne to farmakologiczna metoda leczenia osób uzależnionych od opioidów, która w połączeniu z opieką socjalną, medyczną oraz psychologiczną daje największe prawdopodobieństwo skuteczności spośród wszystkich innych dostępnych form leczenia [18]. Leczenie substytucyjne polega na zastępowaniu nielegalnego narkotyku substancją legalną, o podobnych właściwościach i działaniu - agonistą receptora opioidowego. W ten sposób powstaje forma uzależniania, którą można kontrolować. Leczenie takie ma na celu eliminację objawów zespołu abstynencyjnego oraz stabilizację stanu zdrowia u osób uzależnionych od opiatów, obniżenie poziomu zagrożeń zdrowotnych, ograniczenie liczby zakażeń, w tym w szczególności: HIV, HCV, HBV oraz gruźlicą,

umożliwienie progresji życiowej oraz readaptacja społeczna. Środek substytucyjny jest podawany pacjentowi w podmiocie leczniczym przez lekarza, pielęgniarkę lub wydawany przez farmaceutę w jednorazowych dawkach dziennych i przyjmowany przez pacjenta w ich obecności. W uzasadnionych przypadkach, określonych rozporządzeniem Ministra Zdrowia w sprawie leczenia substytucyjnego środek substytucyjny może być przyjmowany przez pacjenta poza podmiotem leczniczym bez obecności lekarza, pielęgniarki lub farmaceuty. Leczenie substytucyjne prowadzi się w ramach programu leczenia substytucyjnego. Pacjenci uczestniczący w programie mają zapewniony dostęp do terapii i rehabilitacji w wymiarze co najmniej dwóch godzin tygodniowo, a podmiot leczniczy stwarza warunki do współpracy z ich rodzinami. W uzasadnionych przypadkach (gdy stan psychofizycznym pacjenta to uzasadnia lub gdy cele rehabilitacji zostały osiągnięte) liczba godzin terapii lub rehabilitacji może zostać zmniejszona. W województwie podlaskim obecnie brak jest podmiotów leczniczych prowadzących leczenia substytucyjne. Informacje o dostępnych w Polsce programach leczenia substytucyjnego można znaleźć na stronie Krajowego Biura do spraw Przeciwdziałania Narkomanii: www.kbpn.gov.pl.

Leczenie w oddziale dziennym

Leczenie w oddziale dziennym jest to forma przeznaczona dla pacjentów bez wskazań do leczenia całodobowego, dla pacjentów po pobycie w szpitalu jako kontynuacja leczenia, dla pacjentów u których dotychczasowe leczenie ambulatoryjne nie było skuteczne. Oddział dzienny to forma leczenia polegająca na przebywaniu chorego w oddziale leczniczym tylko w dzień. Świadczenia udzielane są w trybie planowym, od poniedziałku do piątku, przy dziennej liczbie godzin nie mniejszej niż 5 godzin. Po tym czasie pacjent powraca do domu, aby ponownie na drugi dzień powrócić na oddział. Leczenie w tym oddziale trwa od kilku tygodni do kilku miesięcy. Oddział dzienny może być prowadzony w szpitalu lub innym podmiocie leczniczym, np. poradni zdrowia psychicznego. Praca terapeutyczna w oddziale dziennym obejmuje w razie potrzeby oddziaływanie medyczne i psychologiczne dostosowane do aktualnego stanu pacjenta i możliwości zespołu terapeutycznego i odbywa się na zasadach społeczności terapeutycznej w małej grupie pacjentów. Głównym zadaniem oddziału jest osiągnięcie poprawy funkcjonowania pacjentów i ich samopoczucia, redukcja objawów i zachowań objawowych, zapobieganie nawrotom choroby, poprawa funkcjonowania społecznego i zaradności życiowej, poprawa samooceny, aktywizacja i pomoc w podjęciu aktywności społecznej i zawodowej. Pacjenci przyjmowani są do oddziału dziennego na podstawie skierowania od lekarza psychiatry lub lekarza pierwszego kontaktu.

W oddziale dziennym – w trakcie leczenia pacjentowi zapewnia się niezbędne badania diagnostyczne, konsultacje specjalistyczne, leki (w tym wyroby medyczne będące przedmiotami ortopedycznymi i środki pomocnicze), wyżywienie, świadczenia terapeutyczne (w tym psychoterapię) i rehabilitacyjne oraz działania edukacyjno-konsultacyjne dla rodzin. Transport sanitarny zabezpieczony jest zgodnie z odrębnymi przepisami. Pobyt w oddziale dziennym jest bezpłatny.



W oddziale dziennym możesz skorzystać terapii grupowej i rehabilitacji finansowanej przez NFZ

Pacjenci przyjmowani są do oddziału dziennego na podstawie skierowania od lekarza psychiatry lub lekarza pierwszego kontaktu

Leczenie stacjonarne

Szpital psychiatryczny to miejsce ukierunkowane nie tylko na udzielanie pomocy chorym psychicznie, ale również osobom z zaburzeniami psychicznymi oraz w kryzysach psychicznych. Szpitalne leczenie psychiatryczne to jedna z możliwych metod postępowania w przypadku rozpoznania zaburzeń psychicznych i muszą do niego istnieć uzasadnione przesłanki. Dla wielu osób problematyka przyjęcia do szpitala psychiatrycznego budzi lęk i niepokój. Leczenie szpitalne wdrażane jest tylko wówczas, gdy przemawiają za tym cele zdrowotne danej osoby oraz jej interesy i inne dobra osobiste. Wymagana jest również zgoda pacjenta, z zastrzeżeniem wyjątków zastosowania przymusu leczenia. Do szpitala psychiatrycznego skierować pacjenta może lekarz ubezpieczenia zdrowotnego lub z gabinetu prywatnego, ale zawsze jest to możliwe tylko i wyłącznie po zbadaniu przez lekarza pacjenta. Skierowanie pacjenta do szpitala psychiatrycznego wydawane jest w dniu badania, a jego ważność wygasa po upływie 14 dni. Okres ważności skierowania ulega przedłużeniu o czas oczekiwania na przyjęcie do szpitala psychiatrycznego, pod warunkiem wpisania na listę oczekujących na udzielenie świadczenia, w terminie 14 dni od dnia wystawienia skierowania. Bardzo istotnym elementem przyjęcia pacjenta na oddział psychiatryczny jest jego pisemna zgoda, w przypadku osób nieletnich lub ubezwłasnowolnionych przyjęcie na oddział następuje poprzez

pisemną zgodę jej przedstawiciela ustawowego. Podczas leczenia szpitalnego pacjent ma zapewnione bezpłatnie niezbędne badania diagnostyczne, konsultacje specjalistyczne, świadczenia z zakresu profilaktyki, leczenia, pielęgnacji i rehabilitacji, leki, świadczenia terapeutyczne (w tym psychoterapię), działania edukacyjno-konsultacyjne dla rodzin oraz inne świadczenia związane z pobytem.



Do szpitala psychiatrycznego skierować pacjenta może każdy lekarz (ubezpieczenia zdrowotnego lub z gabinetu prywatnego). Wydanie skierowania bezwzględnie musi być poprzedzone zbadaniem pacjenta.

Przyjęcie do szpitala psychiatrycznego wymaga zgody pacjenta. Wyjątkiem jest zastosowania sądowego przymusu leczenia.

Opieka środowiskowa (Zespół Leczenia Środowiskowego)

Terapia środowiskowa jest formą leczenia dla osób po hospitalizacji psychiatrycznej albo takich, których stan jest poważny, ale nie wymaga jeszcze hospitalizacji. Skierowanie do objęcia opieką przez zespół leczenia środowiskowego wystawia lekarz porani zdrowia psychicznego lub szpital, w którym leczony był pacjent. Zespół leczenia środowiskowego (domowego) udziela pacjentowi porad w miejscu stałego pobytu. Pacjent objęty opieką zespołu środowiskowego jest objęty kompleksowym programem terapeutycznym obejmującym zarówno leczenie farmakologiczne, jak i różne formy psychoterapii, edukacji i wsparcia. W zespole środowiskowym pracuje psychiatra, psycholog, pielęgniarka psychiatryczna (odpowiedzialna za to, aby pacjent otrzymał zalecany przez lekarza lek, obserwuje reakcję na leki, odnotowuje działania niepożądane, które mogą pojawić się w trakcie leczenia), pracownik socjalny (jego zadaniem jest pomoc w powrocie do aktywnego życia: ułatwieniu kontaktu z organizacjami zajmującymi się pomocą lub pomocy w zaspokojeniu potrzeb związanych z zamieszkaniem, zatrudnieniem lub korzystaniem z usług medycznych), psychoterapeuta. Leczenie środowiskowe ma na celu między innymi to, aby osoby cierpiące na zaburzenie psychiczne mogły równocześnie ze wsparciem medycznym i terapeutycznym, korzystać ze wsparcia oferowanego przez rodzinę i przyjaciół.

Centra Zdrowia Psychicznego

Centra zdrowia psychicznego (CZP) służą temu, aby jak najmniej pacjentów musiało korzystać z zamkniętego szpitala psychiatrycznego (tzw. modelu izolacyjnego), a leczenie odbywało się w środowisku lokalnym. Pomoc w nich udzielana zależy od potrzeb osoby zgłaszającej się. Może przybierać formy terapii indywidualnej lub grupowej, leczenia w trybie dziennym, leczenia opartego na wizytach specjalistów w domu pacjenta, regularnych konsultacji, ale również przekazania odpowiednich informacji czy też interwencji jednorazowej. CZP odpowiedzialne jest za udzielanie wszystkim potrzebującym ze swojego rejonu: kompleksowej pomocy psychiatrycznej w warunkach stacjonarnych (psychiatrycznych, w miejscu udzielania pomocy doraźnej), dziennych psychiatrycznych (oddział ogólny całodobowy), ambulatoryjnych (porada lekarska, porada psychologiczna, sesja psychoterapii, wizyta domowa) oraz leczenia środowiskowego (domowego), w ramach której pacjent może uzyskać poradę lekarza i psychologa, wizytę terapeuty środowiskowego czy sesję psychoterapii. CZP udziela pomocy:

- czynnej – obejmującej leczenie i wsparcie osób z przewlekłymi zaburzeniami psychicznymi, które wymagają zapewnienia ciągłości świadczeń opieki zdrowotnej, aktywnego podtrzymywania kontaktu i wyprzedzającego rozwiązywania problemów,
- długoterminowej – leczenia stacjonarnego na oddziale (opieka całodobowa),
- krótkoterminowej – osobom z zaburzeniami epizodycznymi lub nawracającymi,
- doraźnej – osobom w stanach nagłych i przypadkach pilnych (nagle, nieprzewidziane pogorszenie stanu zdrowia, wymagające podjęcia natychmiastowych czynności ratunkowych, leczniczych),
- konsultacyjnej.

W ramach CZP funkcjonuje punkt zgłoszeniowo-koordynacyjny, do którego pacjent powinien kierować kroki w pierwszej kolejności. Główne zadania punktu zgłoszeniowo-koordynacyjnego to:

- udzielanie informacji dotyczących zasad działania CZP, możliwości uzyskania odpowiednich form pomocy, a także miejsc uzyskania świadczeń pomocy społecznej,
- przeprowadzenie wstępnej oceny potrzeb zdrowotnych osób zgłaszających się po pomoc oraz uzgodnienie wstępnego planu postępowania pomocowego,
- udzielanie możliwego wsparcia w zakresie zgłaszanych potrzeb zdrowotnych,

- uzgodnienie terminu przyjęcia i wskazanie miejsca uzyskania niezbędnej pomocy w przypadkach pilnych – nie później niż 72 godziny od zgłoszenia,
- w razie potrzeby – wskazanie miejsca uzyskania niezbędnego wsparcia z zakresu opieki społecznej,
- udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej.



Do leczenia środowiskowego skierowanie wydaje lekarz poradni zdrowia psychicznego lub szpital, w którym leczony był pacjent.

Aby skorzystać z pomocy Centrum Zdrowia Psychicznego nie potrzebne jest skierowanie.

■ A. ŚWIADCZENIA FINANSOWANE Z NFZ

NAZWA	RODZAJ UDZIELANYCH ŚWIADCZEŃ	ADRES	TELEFON
SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ MINISTERSTWA SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI W BIAŁYMSTOKU IM. MARIANA ZYNDRAMA KOŚCIAŁKOWSKIEGO	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA DZIENNE LECZENIA ZABURZEŃ NERWICOWYCH	15-471 BIAŁYSTOK UL. FABRYCZNA 27 https://www.zozmswia.bialystok.pl/	47 710 40 00
KATOLICKI OŚRODEK WYCHOWANIA I TERAPII UZALEŻNIEŃ	- ŚWIADCZENIA REHABILITACYJNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY UZALEŻNIONYCH OD SUBSTACJI PSYCHOAKTYWNYCH	15-003 BIAŁYSTOK UL. SIENKIEWICZA 81/9	85 651 90 08
SZPITAL OGÓLNY IM. DR WITOLDA GINELA W GRAJEWIE	- OŚRODEK ŚRODOWISKOWEJ OPIEKI PSYCHOLOGICZNEJ I PSYCHOTERAPEUTYCZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - I POZIOM REFERENCYJNY	19-200 GRAJEWÓ UL. KONSTYTUCJI 3 MAJA 34 https://www.szpital-grajewo.pl/	86 272 31 31
UNIWERSYTECKI DZIECIĘCY SZPITAL KLINICZNY IM. L. ZAMENHOFA W BIAŁYMSTOKU	- CENTRUM ZDROWIA PSYCHICZNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - II POZIOM REFERENCYJNY - OŚRODEK WYSOKOSPECJALISTYCZNEJ CAŁODOBOWEJ OPIEKI PSYCHIATRYCZNEJ - III POZIOM REFERENCYJNY	15-274 BIAŁYSTOK UL. JERZEGO WASZYNGTONA 17 https://udsk.pl/	85 745 05 01
WOJEWÓDZKI OŚRODEK PROFILAKTYKI I TERAPII UZALEŻNIEŃ W ŁOMŻY	- ŚWIADCZENIA PSYCHOLOGICZNE - LECZENIE UZALEŻNIEŃ - ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH INNYCH NIŻ ALKOHOL - ŚWIADCZENIA DZIENNE TERAPII UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU - ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU STACJONARNE	18-400 ŁOMŻA UL. MARII SKŁODOWSKIEJ-CURIE 1 https://wopitu.pl/	86 216 67 03
SPECJALISTYCZNY PSYCHIATRYCZNY SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ W SUWAŁKACH	- LECZENIE NERWIC - ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA I WSPÓLUZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU - ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH INNYCH NIŻ ALKOHOL - ŚWIADCZENIA PSYCHOLOGICZNE - ŚWIADCZENIA DZIENNE PSYCHIATRYCZNE REHABILITACYJNE DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA DZIENNE PSYCHIATRYCZNE GERIATRYCZNE - ŚWIADCZENIA DZIENNE LECZENIA ZABURZEŃ NERWICOWYCH - CENTRUM ZDROWIA PSYCHICZNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - II POZIOM REFERENCYJNY - LECZENIE ZABURZEŃ NERWICOWYCH DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE DLA CHORYCH SOMATYCZNIE - ŚWIADCZENIA PSYCHOGERIATRYCZNE - LECZENIE ALKOHOLOWYCH ZESPOŁÓW ABSTYNENCYJNYCH (DETOKSYKACJA) - ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU STACJONARNE - ŚWIADCZENIA PIELĘGNACYJNO-OPIEKUŃCZE PSYCHIATRYCZNE DLA DOROSŁYCH - OŚRODEK ŚRODOWISKOWEJ OPIEKI PSYCHOLOGICZNEJ I PSYCHOTERAPEUTYCZNEJ DLA	16-400 SUWAŁKI UL. SZPITALNA 62 http://spspoz.pl/	87 562 64 00

	DZIECI I MŁODZIEŻY - I POZIOM REFERENCYJNY - ŚWIADCZENIE TERAPII DLA UZALEŻNIONYCH OD ALKOHOLU ZE WSPÓŁISTNIEJĄCYMI INNYMI ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI (PODWÓJNA DIAGNOZA)		
SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ W HAJNÓWCE	- ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA I WSPÓŁUZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU - LECZENIE UZALEŻNIEŃ	17-200 HAJNÓWKA UL. DOC. ADAMA DOGIRDA 9 https://spzozhajnowka.pl/	85 682 91 70
SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ W DĄBROWIE BIAŁOSTOCKIEJ	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH	16-200 DĄBROWA BIAŁOSTOCKA UL. M. C. SKŁODOWSKIEJ 15 https://spzoz.home.pl/	85 712 33 41
SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ W MOŃKACH	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH - LECZENIE UZALEŻNIEŃ	19-100 MOŃKI UL. ALEJA NIEPODLEGŁOŚCI 9 http://spzoz.szpital-monki.h2.pl/	85 72 78 135
SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ W SIEMIATYCZACH	- LECZENIE UZALEŻNIEŃ	17-300 SIEMIATYCZE UL. SZPITALNA 8 https://spzozsiemiatycz.e.pl/	85 655 22 00
SAMODZIELNY PUBLICZNY PSYCHIATRYCZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ IM. DR. STANISŁAWA DERESZA W CHOROSZCZY	- ŚWIADCZENIA DZIENNE PSYCHIATRYCZNE DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA I WSPÓŁUZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU - LECZENIE ŚRODOWISKOWE (DOMOWE) - LECZENIE ZABURZEŃ NERWICOWYCH DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE DLA CHORYCH SOMATYCZNIE - ŚWIADCZENIA PSYCHOGERIATRYCZNE - LECZENIE ALKOHOLOWYCH ZESPÓŁÓW ABSTYNYCJYJNYCH (DETOKSYKACJA) - ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU STACJONARNE - ŚWIADCZENIA OPIEKUŃCZO-LECZNICZE PSYCHIATRYCZNE DLA DOROSŁYCH	16-070 CHOROSZCZ UL. PLAC BRODOWICZA 1 https://sppchoroszcz.m ed.pl/	85 719 10 91
BIAŁOSTOCKIE CENTRUM ONKOLOGII IM. MARIII SKŁODOWSKIEJ - CURIE	- ŚWIADCZENIA PSYCHOLOGICZNE	15-027 BIAŁYSTOK UL. OGORODWA 12 https://www.onkologia.bialystok.pl/	85 664 68 88
STOWARZYSZENIE MONAR OŚRODEK LECZENIA, TERAPII I REHABILITACJI UZALEŻNIEŃ W ZACZERLANACH	- ŚWIADCZENIA REHABILITACYJNE DLA UZALEŻNIONYCH OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH	16-070 ZACZERLANY ZACZERLANY 25 http://www.monar.org/pl/acowka/stowarzyszenie-monar-osrodek-leczenia-terapii-i-rehabilitacji-uzaleznienn-w-zaczerlanach/	85 652 62 34
"ETAP OŚRODEK PROFILAKTYKI I TERAPII DLA MŁODZIEŻY I DOROSŁYCH"	- ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIEŃ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY. - ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH INNYCH NIŻ ALKOHOL - ŚWIADCZENIA DZIENNE TERAPII UZALEŻNIENIA OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH	15-464 BIAŁYSTOK UL. WŁÓKIENNICZA 7 https://stowarzyszenieroga.pl/etap/	85 744 52 24
SZPITAL OGÓLNY W KOLNIE	- OŚRODEK ŚRODOWISKOWEJ OPIEKI PSYCHOLOGICZNEJ I PSYCHOTERAPEUTYCZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - I POZIOM REFERENCYJNY - ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA I WSPÓŁUZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU - ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE DLA DOROSŁYCH - LECZENIE ŚRODOWISKOWE (DOMOWE) - ŚWIADCZENIA DZIENNE PSYCHIATRYCZNE DLA DOROSŁYCH	18-500 KOLNO UL. WOJSKA POLSKIEGO 63 https://www.szpitalkolno.pl/	86 278 24 24
CENTRUM ZDROWIA PSYCHICZNEGO STASZICA	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH	15-402 BIAŁYSTOK UL. MARJAŃSKIEGO	85 740 43 31

	- ŚWIADCZENIA PSYCHOLOGICZNE - LECZENIE ŚRODOWISKOWE (DOMOWE)	3	
NIEPUBLICZNY ZOZ MEDICUS S.C. ALICJA I DARIUSZ LEONCZYK	- LECZENIE NERWIC	19-200 GRAJEWO UL. OSIEDLE POŁUDNIE 9 https://medicusgrajewo.pl/	86 272 43 50
OŚRODEK PSYCHOTERAPII DOROTA BIELONKO	- LECZENIE UZALEŻNIEŃ - ŚWIADCZENIA DZIENNE TERAPII UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU	15-881 BIAŁYSTOK UL. SUKIENNA 11	85 740 45 50
NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ "TOP-MEDIC"	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH	18-112 POŚWIĘTNE 11	85 650 13 79
SAMODZIELNY PUBLICZNY ZAKŁAD PIELEGNACyjNO - OPIEKUŃCZY W KRYNKACH	- ŚWIADCZENIA PIELEGNACyjNO-OPIEKUŃCZE PSYCHIATRYCZNE DLA DOROSŁYCH	16-120 KRYNKI UL. GRODZIEŃSKA 40 http://spzpo-krynki.pl/	85 722 84 86
NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ PORADNIA ZDROWIA PSYCHICZNEGO LEK.MED. ELŻBIETA PAŁASZ	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH	15-028 BIAŁYSTOK UL. SŁONIMSKA 15	85 741 56 45
NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ OŚRODEK PROFILAKTYKI, TERAPII UZALEŻNIEŃ I WSPÓLUZALEŻNIENIA STOWARZYSZENIA "WYBÓR" W SUWAŁKACH	- ŚWIADCZENIA DZIENNE TERAPII UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU	16-400 SUWAŁKI UL. SPORTOWA 24	87 565 17 15
CENTRUM REHABILITACJI I ADAPTACJI	- ŚWIADCZENIA DZIENNE PSYCHIATRYCZNE GERIATRYCZNE - ŚWIADCZENIA DZIENNE LECZENIA ZABURZEŃ NERWICOWYCH - ŚWIADCZENIA DZIENNE TERAPII UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU - ŚWIADCZENIA DZIENNE TERAPII UZALEŻNIENIA OD SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH - ŚWIADCZENIA PSYCHOGERIATRYCZNE - LECZENIE ZABURZEŃ NERWICOWYCH DLA DOROSŁYCH	18-218 DWORAKI STAŃKI 46	86 476 34 21
LEGE ARTIS - PORADNIE SPECJALISTYCZNE I REHABILITACJA	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA PSYCHOLOGICZNE	15-404 BIAŁYSTOK UL. MŁYNOWA 17 https://www.legeartis.bialystok.pl/	85 654 54 54
NZOZ "PZP - PTU I W" LITWIŃCZUK ANDRZEJ STANISŁAW	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH - LECZENIE UZALEŻNIEŃ	16-300 AUGUSTÓW UL. SZPITALNA 12A	87 64 32 816
NZOZ VITA DIABETICA MAŁGORZATA BURACZYK	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH	15-879 BIAŁYSTOK UL. ŚWIĘTEGO ROCHA 12A LOK 5 http://vita-diabetica.pl/	85 744 68 86
CENTRUM DIAGNOSTYKI I TERAPII ZABURZEŃ PSYCHICZNYCH "SALUS" SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA DZIENNE LECZENIA ZABURZEŃ NERWICOWYCH	18-400 ŁOMŻA UL. KARDENAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO 6	86 212 52 27
VIRTUS S.C. ELŻBIETA CICHOREK TOMASZ CICHOREK MICHAŁ CICHOREK	- ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA I WSPÓLUZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU	15-741 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUK FABRYCZNY 10	856 615 333
NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ OŚRODEK PSYCHIATRII I PSYCHOTERAPII DZIECI I MŁODZIEŻY EUREKA	- CENTRUM ZDROWIA PSYCHICZNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - II POZIOM REFERENCYJNY	15-307 BIAŁYSTOK UL. WESOŁA 17/1 https://eurekapsychiatria.pl/	533 544 633
PODLASKIE CENTRUM PSYCHOGERIATRII	- ŚWIADCZENIA DZIENNE PSYCHIATRYCZNE GERIATRYCZNE	15-756 BIAŁYSTOK UL. SWOBODNA 38 https://pcp.bialystok.pl/	731 426 063
NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ "SALUS"	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH	83-400 KOŚCIERZYNA UL. KLASZTORNA 7 A	58 686 19 99
NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ IDEA	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA I WSPÓLUZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU	18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE UL. SZPITALNA 16	86 219 44 13
NZOZ BRAM-MEDICA PORADNIA ZDROWIA PSYCHICZNEGO	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH	15-879 BIAŁYSTOK UL. STOŁECZNA 7	85 679 51 80
"OPTIMA" OŚRODEK LECZENIA	- ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA I	15-548 BIAŁYSTOK	880 369 369

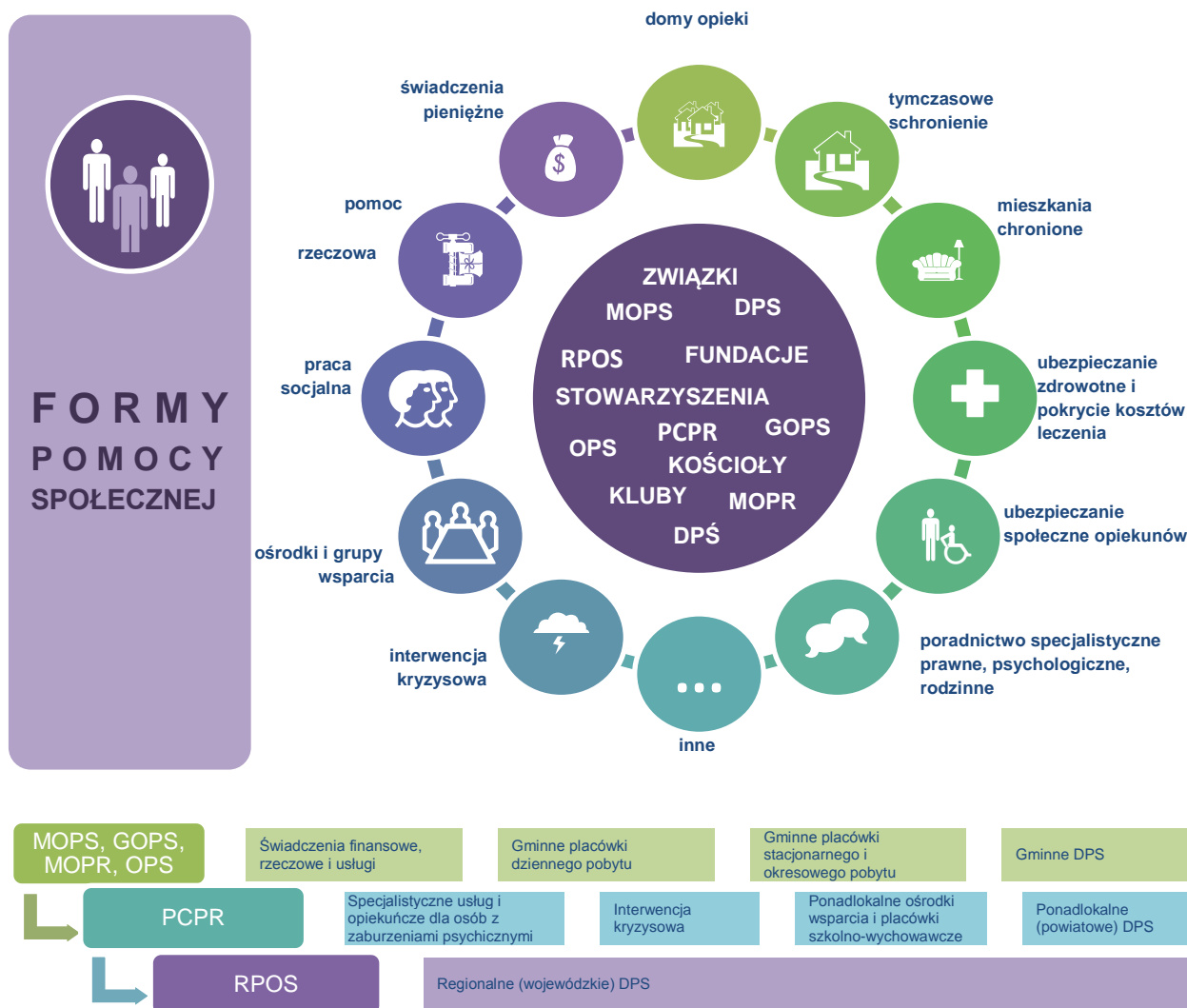
UZALEŻNIENIĘ I WSPÓLUZALEŻNIENIĘ	WSPÓLUZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU	UL. KUJAWSKA 53 https://uzaleznienia-bialystok.pl/	
NIEPUBLICZNY ZAKŁAD OPIEKI ZDROWOTNEJ AXON LESZEK TWAROWSKI	- ŚWIADCZENIA DLA OSÓB Z AUTYZMEM DZIECIĘCYM LUB INNYMI CAŁOŚCIOWYMI ZABURZENIAMI ROZWOJU	15-740 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUKOWSKA 11 LOK. 21 https://axoncem.pl/	85 716 62 21
NZOZ PORADNIA ZDROWIA PSYCHICZNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY CZESŁAW JAROSZ	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - ŚWIADCZENIA DZIENNE PSYCHIATRYCZNE REHABILITACYJNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	18-400 ŁOMŻA UL. FABYCZNA 9A	862 16 56 53
PORADNIA TERAPII UZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU I WSPÓLUZALEŻNIENIA	- ŚWIADCZENIA TERAPII UZALEŻNIENIA I WSPÓLUZALEŻNIENIA OD ALKOHOLU	15-548 BIAŁYSTOK UL. KUJAWSKA 53/1	857 33 35 19
NZOZ "ADA" MARIAN PIWOWARSKI	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	18-421 PIĄTNICA PODUCHOWNA UL. STAWISKOWSKA 69	602 769 885
CENTRUM ZDROWIA PSYCHICZNEGO LESZCZYNOWA W. MAGNUSZEWSKI	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH - LECZENIE NERWIC - ŚWIADCZENIA DZIENNE PSYCHIATRYCZNE DLA DOROSŁYCH - ŚWIADCZENIA DZIENNE LECZENIA ZABURZEŃ NERWICOWYCH	15-811 BIAŁYSTOK UL. LESZCZYNOWA 40 http://www.leszczynowa.pl/	85 688 30 20 502 750 512
PORADNIA ZDROWIA PSYCHICZNEGO WIOLETTA JANKOWSKA SPÓŁKA PARTNERSKA LEKARZY	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DOROSŁYCH	15-369 BIAŁYSTOK UL. GEN. JÓZEFA BEMA 2	85 742 25 08
OŚRODEK WSPOMAGANIA ROZWOJU DZIECKA	- ŚWIADCZENIA DLA OSÓB Z AUTYZMEM DZIECIĘCYM LUB INNYMI CAŁOŚCIOWYMI ZABURZENIAMI ROZWOJU	18-400 ŁOMŻA UL. SZOSA ZAMBROWSKA 1/27 http://owrd.pl/	512 626 143
PSYCHOTERAPIA POMOCNI	- OŚRODEK ŚRODOWISKOWEJ OPIEKI PSYCHOLOGICZNEJ I PSYCHOTERAPEUTYCZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - I POZIOM REFERENCYJNY	15-424 BIAŁYSTOK UL. WIESŁAWY SZYMBORSKIEJ 2/147 https://pomocnypsycholog.pl/	515 188 411
ANIMUS OŚRODEK ŚRODOWISKOWEJ OPIEKI PSYCHIATRYCZNEJ I PSYCHOTERAPEUTYCZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	- LECZENIE NERWIC - ŚWIADCZENIA DZIENNE LECZENIA ZABURZEŃ NERWICOWYCH - CENTRUM ZDROWIA PSYCHICZNEGO DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - II POZIOM REFERENCYJNY	17-100 BIELSK PODLASKI UL. FRANCISZKA ŻWIRKI I STANISŁAWA WIGURY 83 https://animus-bielskpodlaski.pl/	794 908 839
EZRA UKSW SP. Z O.O.	- OŚRODEK ŚRODOWISKOWEJ OPIEKI PSYCHOLOGICZNEJ I PSYCHOTERAPEUTYCZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - I POZIOM REFERENCYJNY	01-496 WARSZAWA UL. MIARKI 13 https://ezrauksw.pl/	574 508 921
CENTRUM MEDYCZNE Q MEDICA SP. Z O.O.	- OŚRODEK ŚRODOWISKOWEJ OPIEKI PSYCHOLOGICZNEJ I PSYCHOTERAPEUTYCZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - I POZIOM REFERENCYJNY	15-305 BIAŁYSTOK UL. WASZYNGTONA 30 https://www.qmedica.pl/	85 679 51 01
PSYCHOLOGIJA SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	- OŚRODEK ŚRODOWISKOWEJ OPIEKI PSYCHOLOGICZNEJ I PSYCHOTERAPEUTYCZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - I POZIOM REFERENCYJNY	21-500 BIAŁA PODLASKA UL. MONIUCSZKI 2B https://psychologija.pl/kontakt/	737 848 949
MEDNOVATION SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	- OŚRODEK ŚRODOWISKOWEJ OPIEKI PSYCHOLOGICZNEJ I PSYCHOTERAPEUTYCZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY - I POZIOM REFERENCYJNY	16-020 CZARNA BIAŁOSTOCKA UL. TOROWA 1	730 990 243
CENTRUM MEDYCZNE OPOKA SPÓŁKA Z OGRANICZONĄ ODPOWIEDZIALNOŚCIĄ	- ŚWIADCZENIA PSYCHIATRYCZNE AMBULATORYJNE DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	15-740 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUKOWSKA 11	531 771 770

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia, opieka psychiatryczna i leczenie uzależnień, <https://aplikacje.nfz.gov.pl/umowy/Provider/Search?Branch=10>



Pomoc społeczna w Polsce to instytucja polityki społecznej mająca na celu pomoc osobom i rodzinom w przewyżczeniu trudnych sytuacji życiowych i doprowadzenie do ich usamodzielnienia. Ustawową pomoc społeczną organizują organy administracji rządowej i samorządowej, współpracując z organizacjami pozarządowymi, kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Ponadto w pomoc socjalną zaangażowani są przedsiębiorcy (usługi odpłatne) oraz tzw. trzeci sektor, czyli organizacje non profit (stowarzyszenia, fundacje, związki, kluby), które prowadzą działalność w tym zakresie zgodnie ze swoim statutem. W ramach pomocy społecznej można otrzymać wsparcie w następujących formach:

- pomoc finansową, usługową i rzeczową, w tym wsparcie na usamodzielnienie się,
- pomoc środowiskową (wsparcie pracownika socjalnego),
- poradnictwo prawne, psychologiczne i rodzinne,
- interwencję kryzysową,
- ośrodki dziennego pobytu i wsparcia środowiskowego (np. świetlice środowiskowe, kluby, ośrodki wsparcia),
- pomoc w instytucjach opiekuńczych stałego pobytu: domach pomocy społecznej, placówkach,
- opiekuńczo-wychowawcze, rodzinnych domach pomocy.



Zasiłek stały

Zasiłek stały przysługuje pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej lub pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie, niezdolnej do pracy z powodu wieku lub całkowicie niezdolnej do pracy. Osobę przebywającą w domu pomocy społecznej lub ubiegającą się o przyjęcie do niego uznaje się za osobę samotnie gospodarującą, jeżeli przed

przyjęciem do domu pomocy społecznej lub rozpoczęciem oczekiwania na miejsce w takim domu była uprawniona do zasiłku stałego. Przyznanie zasiłku stałego zależy jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. W przypadku zbiegu uprawnień do zasiłku stałego i renty socjalnej, świadczenia pielęgnacyjnego, specjalnego zasiłku opiekuńczego, dodatku z tytułu samotnego wychowywania dziecka i utraty prawa do zasiłku dla bezrobotnych na skutek upływu ustawowego okresu jego pobierania lub zasiłku dla opiekuna, zasiłek stały nie przysługuje.

Zasiłek okresowy

Zasiłek okresowy przysługuje pełnoletniej osobie samotnie gospodarującej lub pełnoletniej osobie pozostającej w rodzinie w szczególności ze względu na długotrwałą chorobę, niepełnosprawność, bezrobocie, możliwość utrzymania lub nabycia uprawnień do świadczeń z innych systemów zabezpieczenia społecznego. Przyznanie zasiłku okresowego zależy jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. W przypadku podjęcia zatrudnienia przez osobę objętą kontraktem socjalnym pobierającą zasiłek okresowy, może być on wypłacany nadal niezależnie od dochodu, do dnia wynikającego z decyzji przyznającej zasiłek okresowy, nie dłużej jednak niż do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba została zatrudniona. Zasiłek okresowy jest wypłacany niezależnie od dochodu nie częściej niż raz na 2 lata.



Kontrakt socjalny to pisemna umowa zawarta z osobą ubiegającą się o pomoc, określająca uprawnienia i zobowiązania stron, w ramach podejmowanych działań zmierzających do przewyciężenia trudnej jej sytuacji życiowej. Umowa ma mobilizować osobę korzystającą ze świadczeń z pomocy społecznej do podjęcia aktywności zawodowej np. zarejestrowania się w urzędzie pracy.

Zasiłek celowy

Zasiłek celowy może być przyznany w szczególności na pokrycie części lub całości kosztów zakupu żywności, leków i leczenia, opału, odzieży, niezbędnych przedmiotów użytku domowego, drobnych remontów i napraw w mieszkaniu, a także kosztów pogrzebu. Przyznanie zasiłku celowego zależy jest m.in. od spełnienia kryterium dochodowego. Zasiłek celowy może być wypłacany niezależnie od dochodu, przez okres do 2 miesięcy od dnia, w którym osoba objęta kontraktem socjalnym, w trakcie jego realizacji, stała się osobą zatrudnioną.

Zasiłek celowy na pokrycie kosztów leczenia

Osobom bezdomnym i innym osobom niemającym dochodu oraz możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej, finansowanych ze środków publicznych może być przyznany zasiłek celowy na pokrycie części lub całości wydatków na świadczenia zdrowotne.

Bilet kredytowany

Bilet kredytowany jest rodzajem zasiłku celowego w formie niepieniężnej. Może być przyznany osobom bez dochodu lub z bardzo niskim dochodem, które muszą udać się do innej miejscowości celem załatwienia ważnych spraw rodzinnych lub urzędowych. Bilet kredytowy uprawnia do przejazdu wyłącznie w klasie drugiej, pociągami osobowymi oraz w wyjątkowych sytuacjach, jeżeli nie ma innego połączenia, pociągami pośpiesznymi.



W szczególnie uzasadnionych przypadkach osobie albo rodzinie o dochodach przekraczających kryterium dochodowe może być przyznany specjalny zasiłek celowy, który nie podlega zwrotowi lub zasiłek okresowy, zasiłek celowy oraz pomoc rzeczowa, pod warunkiem zwrotu części lub całości kwoty zasiłku lub wydatków na pomoc rzeczową.

Finansowanie składek na ubezpieczenia społeczne dla osób sprawujących opiekę

Osoba, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem (również ojca i matkę współmałżonka) lub rodzeństwem, ośrodek pomocy społecznej może opłacać składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. Jest to uzależnione od spełniania kryterium dochodowego. Ponadto osoba opiekująca się nie może podlegać obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym z innych tytułów lub nie może otrzymywać emerytury albo renty. Dotyczy to również osób, które w związku z koniecznością sprawowania opieki pozostają na bezpłatnym urlopie. Konieczność sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad członkiem rodziny

stwierdza lekarz ubezpieczenia zdrowotnego w zaświadczeniu wydanym nie wcześniej niż na 14 dni przed złożeniem wniosku o przyznanie świadczenia.

Pomoc finansowa w celu ekonomicznego usamodzielnienia

Pomoc w formie pieniężnej w celu ekonomicznego usamodzielnienia może być przyznana w formie jednorazowego zasiłku celowego lub nieoprocentowanej pożyczki. Warunki udzielenia i spłaty pożyczki oraz jej zabezpieczenie określa się w umowie z gminą. Pożyczka może być umorzona w całości lub w części, jeżeli przyczyni się to do szybszego osiągnięcia celów pomocy społecznej.

Pomoc rzeczowa w celu ekonomicznego usamodzielnienia

Pomoc w formie rzeczowej w celu ekonomicznego usamodzielnienia następuje przez udostępnienie maszyn i narzędzi pracy stwarzających możliwość zorganizowania własnego warsztatu pracy oraz urządzeń ułatwiających pracę niepełnosprawnym. Przedmioty, o których mowa wyżej są udostępniane na podstawie umowy użyczenia.



Podstawą odmowy przyznania albo ograniczenia rozmiarów pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie może być uchylenie się przez osobę lub rodzinę ubiegającą się o pomoc od podjęcia odpowiedniej pracy w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy albo poddania się przeszkoleniu zawodowemu.

Mieszkanie chronione

Osobie pełnoletniej, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymaga usług w zakresie świadczonego przez jednostkę całodobowej opieki, w szczególności osobie z zaburzeniami psychicznymi, osobie opuszczającej pieczę zastępczą w rozumieniu przepisów o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, młodzieżowy ośrodek wychowawczy, zakład dla nieletnich może być przyznane wsparcie w postaci mieszkania chronionego. W mieszkaniu chronionym pod opieką specjalistów osoby tam przebywające przygotowują się do prowadzenia samodzielnego życia i otrzymują wsparcie w codziennym funkcjonowaniu. W mieszkaniu chronionym treningowym zapewniane są usługi bytowe oraz nauka, rozwijanie lub utrwalanie samodzielności, sprawności w zakresie samoobsługi, pełnienia ról społecznych w integracji ze społecznością lokalną, w celu umożliwienia prowadzenia samodzielnego życia. W mieszkaniu chronionym wspieranym zapewniane są usługi bytowe oraz pomoc w wykonywaniu czynności niezbędnych w życiu codziennym i realizacji kontaktów społecznych, w celu utrzymania lub rozwijania samodzielności osoby na poziomie jej psychofizycznych możliwości. Mieszkania chronione wspierane przeznaczone są dla osób niepełnosprawnych, w szczególności osób niepełnosprawnych fizycznie lub osób z zaburzeniami psychicznymi oraz dla osób w podeszłym wieku lub przewlekle chorych. Wsparcie w postaci mieszkania chronionego otrzymuje się na czas określony. Jednak w przypadku osób, które posiadają orzeczenie o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a także w innych szczególnie uzasadnionych przypadkach, może zostać przyznane wsparcie na czas nieokreślony.

Wsparcie pracownika socjalnego

Praca socjalna, świadczona np. przez pracownika socjalnego, asystenta rodziny, asystenta osoby starszej/niepełnosprawnej, wolontariusza, ma na celu pomoc osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych oraz tworzenie warunków sprzyjających temu celowi. Praca socjalna świadczona jest na rzecz poprawy funkcjonowania osób i rodzin w ich środowisku społecznym. Praca pracownika socjalnego ma na celu pedagogizowanie działań wsparcia oraz stosowanie profilaktyki, której zadaniem jest uzupełnić system polityki społecznej kierowanej do rodziny i osób samotnych. Jego rolą jest wsparcie klientów w zapewnieniu podstawowych warunków do życia poprzez pomoc: finansową, rzeczową i emocjonalną. Jego działania nakierowane są na wzmacnianie zdolności klientów do samodzielnego rozwiązywania problemów oraz aktywizację zawodową i społecznie, w czym współpracuje z doradcą zawodowym i psychologiem oraz innymi członkami zespołu interdyscyplinarnego.

Usługi opiekuńcze lub specjalistyczne usług opiekuńcze

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia

lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Pomoc w tej formie przysługuje osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona oraz osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący małżonek, wstępni, zstępni nie mogą takiej pomocy zapewnić. Osobom, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych, mogą być przyznane usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze lub posiłek, świadczone w ośrodku wsparcia.

Poradnictwo specjalistyczne prawne, psychologiczne, rodzinne

Poradnictwo prawne realizuje się przez udzielanie informacji o obowiązujących przepisach z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, zabezpieczenia społecznego, ochrony praw lokatorów. Poradnictwo psychologiczne realizuje się przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii. Poradnictwo rodzinne obejmuje problemy funkcjonowania rodziny, w tym problemy opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną. Poradnictwo specjalistyczne jest świadczone bez względu na posiadany dochód.

Interwencja kryzysowa

Interwencja kryzysowa stanowi zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin będących w stanie kryzysu. Celem interwencji kryzysowej jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie, a dzięki temu zapobieganie przejściu reakcji kryzysowej w stan chronicznej niewydolności psychospołecznej. Obejmuje ona natychmiastową specjalistyczną pomoc psychologiczną, a gdy zajdzie taka potrzeba poradnictwo socjalne lub prawne oraz schronienie do 3 miesięcy (np. w **hostelu interwencji kryzysowej**). Matki z małoletnimi dziećmi oraz kobiety w ciąży dotknięte przemocą lub znajdujące się w innej sytuacji kryzysowej mogą w ramach interwencji kryzysowej znaleźć schronienie i wsparcie **w domach dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży. Do tych domów mogą być również przyjmowani ojcowie z małoletnimi dziećmi albo inne osoby sprawujące opiekę prawną nad dziećmi.** Interwencją kryzysową obejmuje się osoby i rodziny bez względu na posiadany dochód.

Ośrodki wsparcia

Ośrodki są jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej dziennego pobytu, ale mogą być w nich prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu. Z usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych lub posiłku w ośrodku wsparcia mogą skorzystać osoby, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. Wśród ośrodków wsparcia znajdują się ośrodki wsparcia i klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi, dzienne domy pomocy, domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska dla osób bezdomnych, schroniska dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, dziennego domu dla seniorów, klubu seniora.

Środowiskowe Domy Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Środowiskowy Dom Samopomocy (ŚDS) przeznaczone są dla osób przewlekle psychicznie chorych i niepełnosprawnych intelektualnie, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy, aby lepiej funkcjonować w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej. ŚDS świadczy usługi w ramach indywidualnych lub zespołowych treningów samoobsługi i treningów umiejętności społecznych, polegających na nauce, rozwijaniu lub podtrzymywaniu umiejętności w zakresie czynności dnia codziennego i funkcjonowania w życiu społecznym. Są to placówki okresowego dziennego pobytu, w których osoby z zaburzeniami psychicznymi mogą otrzymać częściową opiekę i pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych oraz posiłek. Wsparcie, które może zostać udzielone w środowiskowym domu samopomocy to trening funkcjonowania w codziennym życiu, trening umiejętności interdyscyplinarnych i rozwiązywania problemów, trening umiejętności spędzania wolnego czasu wolnego, poradnictwo psychologiczne, pomoc w załatwianiu spraw urzędowych, pomoc w dostępie do niezbędnych świadczeń zdrowotnych np. uzgadnianie i pilnowanie terminów wizyt u lekarza, pomoc w zakupie leków, pomoc w dotarciu do jednostek ochrony zdrowia, niezbędna opieka, terapia ruchowa, w tym: zajęcia sportowe, turystyka i rekreacja, całodobowe wyżywienie dla uczestników skierowanych na pobyt całodobowy w formie posiłków lub produktów żywnościowych do przygotowania posiłków przez uczestnika, inne formy wsparcia przygotowujące do uczestnictwa w warsztatach terapii zajęciowej lub podjęcia zatrudnienia, w tym w warunkach pracy chronionej na przystosowanym stanowisku pracy. Odpłatność miesięczną za usługi świadczone w ośrodkach wsparcia, w przypadku osób z zaburzeniami psychicznymi wynosi 5% kwoty dochodu osoby samotnie

gospodarującej lub kwoty dochodu na osobę w rodzinie, jeżeli dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie przekracza kwotę 300% odpowiedniego kryterium dochodowego. Odpłatność za usługi całodobowe w ośrodkach wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi ustala się w wysokości 70% dochodu osoby korzystającej z usług, proporcjonalnie do okresu jej pobytu. W uzasadnionych przypadkach możliwe jest częściowe lub całkowite zwolnienie z tej odpłatności.



W ośrodku wsparcia mogą być prowadzone miejsca całodobowe okresowego pobytu.

Okres korzystania z miejsca całodobowego pobytu w środowiskowym domu samopomocy nie może być jednorazowo dłuższy niż 3 miesiące, z możliwością przedłużenia w uzasadnionych przypadkach do 6 miesięcy, przy czym maksymalny okres pobytu całodobowego osoby w roku kalendarzowym nie może być dłuższy niż 8 miesięcy.

Klub samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Celem klubu jest wspieranie aktywności społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi w ich własnym środowisku. Uczestnikami klubu mogą być osoby cierpiące na przewlekłe zaburzenia psychiczne. Brak orzeczenia o ustaleniu stopnia niepełnosprawności nie wyklucza możliwości uczestnictwa w klubie samopomocy. Wsparcie, które może zostać udzielone w klubie samopomocy to np.: przełamywanie izolacji społecznej osób z zaburzeniami psychicznymi, przygotowywanie osób do powrotu i prawidłowego funkcjonowania w życiu społecznym, doskonalenie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach życiowych i społecznych, działania w kierunku utrzymania pracy, zapobieganie nawrotom choroby, motywowanie do podejmowania leczenia, aktywne wypełnianie wolnego czasu, pogłębianie zainteresowań, motywowanie do prawidłowego nawiązywania i podtrzymywania kontaktów społecznych. Korzystanie z usług klubów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi jest nieodpłatne.

Dzienny Dom „Senior+”

Działalność Dziennego Domu „Senior+” finansowana w ramach programu wieloletniego „Senior+” na lata 2015–2020 polega na realizacji podstawowych usług mających na celu udzielanie pomocy w czynnościach dnia codziennego, na zapewnieniu minimum jednego posiłku, w szczególności gorącego, oraz innych usług wspomagających, dostosowanych do potrzeb seniorów. Dzienny Dom „Senior+” zapewnia co najmniej 8-godzinną ofertę usług w dniach od poniedziałku do piątku. W zakresie usług świadczonych przez Dzielne Domy „Senior+” znajdują się m.in. usługi socjalne, edukacyjne, kulturalno-oświatowe, aktywności ruchowej lub kinezyterapii, sportowo-rekreacyjne, aktywizujące społecznie (w tym wolontariat międzypokoleniowy), terapii zajęciowej.

Klubu „Senior+”

Działalność Klubu „Senior+” finansowana w ramach programu wieloletniego „Senior+” na lata 2015–2020 polega na motywowaniu seniorów do działań na rzecz samopomocy i działań wolontarystycznych na rzecz innych.

Schronisko dla osób bezdomnych

Schronisko jest tymczasową formą schronienia dla osób bezdomnych. W przypadku osób bezdomnych, które podpisały kontrakt socjalny schronisko zapewnia całodobowe, tymczasowe schronienie oraz usługi ukierunkowane na wzmacnianie aktywności społecznej, wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej. W schronisku dla osób bezdomnych mogą przebywać wyłącznie osoby zdolne do samoobsługi, których stan zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce.

Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi

Schronisko dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi zapewnia tymczasowe schronienie wraz z usługami opiekuńczymi oraz usługami ukierunkowanymi na wzmacnianie aktywności społecznej, w miarę możliwości wyjście z bezdomności i uzyskanie samodzielności życiowej. Przeznaczone jest dla osób bezdomnych, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki i pomocy w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb życiowych. W schronisku takim mogą przebywać osoby, których stan zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce.



W szczególnie uzasadnionych przypadkach dopuszcza się przyznanie tymczasowego schronienia w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi osobom bezdomnym, które posiadają decyzję o skierowaniu do domu pomocy społecznej, przez okres oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej, jednak nie dłużej niż przez 4 miesiące.

Noclegownia

Noclegownia zapewnia schronienie osobom bezdomnym, świadcząc tymczasową pomoc w postaci miejsca noclegowego, w ramach której umożliwia spędzenie nocy w warunkach gwarantujących ochronę życia i zdrowia. W noclegowni mogą przebywać wyłącznie osoby zdolne do samoobsługi, których stan zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce.

Ogrzewalnia

Tymczasowe schronienie może być udzielone również w formie ogrzewalni, która umożliwia interwencyjny, bezpieczny pobyt w ogrzewanych pomieszczeniach wyposażonych co najmniej w miejsca siedzące. W ogrzewalni mogą przebywać wyłącznie osoby zdolne do samoobsługi, których stan zdrowia nie zagraża zdrowiu i życiu innych osób przebywających w placówce.



W schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi mogą przebywać osoby, które nie wymagają usług w zakresie świadczonym przez jednostkę całodobowej opieki, zakład opiekuńczo-leczniczy lub zakład pielęgnacyjno-opiekuńczy.

W ośrodkach wsparcia dla bezdomnych (poza szczególnie uzasadnionymi przypadkami) nie mogą przebywać osoby będące pod wpływem alkoholu lub pod wpływem substancji psychoaktywnych.

Indywidualny program wychodzenia z bezdomności

Osoba bezdomna może zostać objęta indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności, polegającym na wspieraniu osoby bezdomnej w rozwiązywaniu jej problemów życiowych, w szczególności rodzinnych i mieszkaniowych oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Indywidualny program wychodzenia z bezdomności jest opracowywany przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej lub schroniska dla osób bezdomnych wraz z osobą bezdomną. Za osobę bezdomną objętą indywidualnym programem wychodzenia z bezdomności ośrodek pomocy społecznej opłaca **składkę na ubezpieczenie zdrowotne** na zasadach określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Rodzinny dom pomocy

Rodzinne domy pomocy są nowoczesną formą całodobowych usług opiekuńczych i bytowych, świadczonych przez osoby lub rodziny w ich miejscu zamieszkania. W przypadku braku możliwości zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osoba wymagająca z powodu wieku lub niepełnosprawności pomocy innych osób może korzystać z usług opiekuńczych i bytowych w formie rodzinnego domu pomocy. Rodzinny dom pomocy stanowi formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności wsparcia w tej formie. Sposób świadczenia usług opiekuńczych oraz bytowych uwzględnia stan zdrowia, sprawność fizyczną i intelektualną seniora oraz jego indywidualne potrzeby. Organizacja rodzinnego domu pomocy zapewnia przestrzeganie prawa do godności, wolności, intymności oraz poczucie bezpieczeństwa. Osoby przebywające w rodzinnym domu pomocy mogą liczyć na pomoc w podstawowych czynnościach życiowych, pielęgnację, również w czasie choroby, opiekę higieniczną, pomoc w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych oraz w zakupie niezbędnych leków zleconych przez lekarza, niezbędną pomoc w załatwianiu spraw osobistych, kontakty z otoczeniem i organizację czasu wolnego, pomoc w zakupie odzieży i obuwia oraz niezbędnych artykułów osobistego użytku. Wysokość miesięcznej opłaty z tytułu pobytu w rodzinnym domu pomocy określa się w decyzji w sprawie skierowania do takiego domu.

Domy pomocy społecznej

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych,

przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. W przypadku gdy przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej danego typu zlokalizowanym najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej wynosi ponad 3 miesiące, jest możliwość skierowania jej do domu pomocy społecznej tego samego typu zlokalizowanego jak najbliżej miejsca jej zamieszkania, w którym przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie jest krótszy niż 3 miesiące.



Osoby bezdomne, którym przyznano miejsce w domu pomocy społecznej w uzasadnionych przypadkach mogą oczekiwać na przyjęcie do DPS w schronisku dla osób bezdomnych z usługami opiekuńczymi, jednak nie dłużej niż przez 4 miesiące.

Osoby wymagająca wzmożonej opieki medycznej nie kwalifikują się do DPS, lecz do zakładu opiekuńczo-leczniczego lub pielęgnacyjno-opiekuńczego.

Dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności. Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na domy dla osób w podeszłym wieku, osób przewlekle somatycznie chorych, osób przewlekle psychicznie chorych, dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie, dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie, osób niepełnosprawnych fizycznie, osób uzależnionych od alkoholu. Dom pomocy społecznej pokrywa wydatki związane z zapewnieniem całodobowej opieki mieszkańcom oraz zaspokajaniem ich niezbędnych potrzeb bytowych i społecznych w całości. Ponadto umożliwia i organizuje mieszkańcom pomoc w korzystaniu ze świadczeń zdrowotnych przysługujących im na podstawie odrębnych przepisów. Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania.

Organizacje non-profit

Organizacje pozarządowe (non governmental organisation, NGO) to wszystkie podmioty, które nie są jednostkami albo organami administracji publicznej oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku. Do organizacji pozarządowych zaliczamy m.in. stowarzyszenia, w tym stowarzyszenia rejestrowe, zwykłe oraz związki stowarzyszeń, fundacje, organizacje działające na podstawie odrębnych przepisów, grupy, takie jak kluby osiedlowe czy grupy wsparcia (np. AA), grupy samopomocowe. W zakres pomocy udzielanej przez organizacje pozarządowe wchodzi między innymi:

- pomoc rzeczowa,
- pomoc finansowa,
- pomoc w załatwianiu trudnych spraw (porady psychologiczne, porady prawne, pomoc w znalezieniu miejsca w domu pomocy społecznej, itp.),
- świetlice środowiskowe (opieka nad dziećmi po zajęciach szkolnych),
- posiłki (jadłodajnie, punkty wydawania żywności),
- schronienie (noclegownie, schroniska dla bezdomnych, domy samotnej matki, schronienia dla ofiar przemocy w rodzinie),
- opieka nad osobami samotnymi i starszymi (ośrodki dziennego pobytu),
- grupy wsparcia.

A. JEDNOSTKI ORGANIZACYJNE POMOCY SPOŁECZNEJ

■ OŚRODKI POMOCY SPOŁECZNEJ

■ MIEJSKIE OŚRODKI POMOCY RODZINIE

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY RODZINIE W BIAŁYMSTOKU	15-440 BIAŁYSTOK UL. I. MALMEDA 8	85 879 79 50	sekretariat@mopr.bialystok.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W AUGUSTOWIE	16-300 AUGUSTÓW UL. 3 MAJA 60	87 644 54 30 87 64 33 765	mops@urząd.augustow.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BIELSKU PODLASKIM	17-100 BIELSK PODLASKI UL. KAZIMIERZOWSKA 18/3	85 730 20 06	mops_bielsk_podlaski@op.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BRAŃSKU	17-120 BRAŃSK UL. RYNEK 25/2	85 655 10 07	mops@bransk.um.gov.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W GRAJEWO	19-200 GRAJEWO UL. STRAŻACKA 6	86 273 08 60	mops@mops.grajewo.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W HAJNÓWCE	17-200 HAJNÓWKA UL. 11 LISTOPADA 24	85 682 20 11	mops-hajnowka@home.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KOLNIE	18-500 KOLNO UL. W. WITOSA 4	86 278 28 49	mops@kolno.home.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. DWORNA 23B	86 216 42 60	poczta@mopslomza.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SEJNACH	16-500 SEJNY UL. 1 MAJA 2	87 516 21 13	mops@um.sejny.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SIEMIATYCZACH	17-300 SIEMIATYCZE UL. 11 LISTOPADA 35A	85 655 69 57	mops@siemiatycze.eu
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. FILIPOWSKA 20	87 562 89 70	biuro@mopr.suwalki.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W WYSOKIEM MAZOWIECKIEM	18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE UL. LUDOWA 15	86 275 27 09	mops1@wysokiemazowieckie.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ZAMBROWIE	18-300 ZAMBROW UL. FABRYCZNA 3 A	86 271 46 16 w.17, 24, 23	mops.zambrow@vp.pl

■ MIEJSKO-GMINNE OŚRODKI POMOCY RODZINIE

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W CHOROSZCZY	16-070 CHOROSZCZ UL. DOMINIKAŃSKA 2	85 713 22 26	mgops@choroszcz.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W CIECHANOWCU	18-230 CIECHANOWIEC UL. A. MICKIEWICZA 1	86 277 12 57	opscieczus@poczta.onet.pl
MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W CZARNEJ BIAŁOSTOCKIEJ	16-020 CZARNA BIAŁOSTOCKA UL. TOROWA 14A	85 714 61 30	sekretariat@m-gops.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W CZYŻEWIE	18-220 CZYŻEW UL. MAZOWIECKA 34	86 275 50 50	ops@umczyzew.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W DĄBROWIE BIAŁOSTOCKIEJ	16-200 DĄBROWA BIAŁOSTOCKA UL. SOLIDARNOŚCI 1	85 712 11 53 85 712 12 46	opsdabrowa@mopsdb.nazwa.pl
MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W DROHICZYNIE	17-312 DROHICZYN UL. WARSZAWSKA 12	85 655 83 23	mgops-drohiczyn@bialystok.home.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W GONIĄDZU	19-110 GONIĄDZ UL. T. KOŚCIUSZKI 21	85 738 00 54	ops@goniazd.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KLESZCZELACH	17-250 KLESZCZELE UL. 1 MAJA 10	85 681 80 69	mops@um.kleszczele.wrotapodl asia.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KNYSZYNI	19-120 KNYSZYN UL. RYNEK 39	85 727 99 95	mops@knyszyn.pl
MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KRYNKACH	16-120 KRYNKI UL. GARBARSKA 16	85 722 85 50 729 882 935	gops@krynki.pl rodzinne@krynki.pl
MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W LIPSKU	16-315 LIPSK UL. KOŚCIELNA 3	87 642 22 31	mgops_lipsk@op.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W MICHAŁOWIE	16-050 MICHAŁOWO UL. BIAŁOSTOCKA 11	85 713 17 80 85 713 17 82	pomoc@michalowo.eu
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W MOŃKACH	19-100 MOŃKI UL. WYZWOLENIA 12	85 716-25-67	mops@mops-monki.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W NOWOGRODZIE	18-414 NOWOGRÓD UL. ŁOMŻYŃSKA 41	86 217 55 61	ops@nowogrod.com

OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RAJGRODZIE	19-206 RAJGRÓD UL. WARSZAWSKA 9	86 727 18 45	ops@um.rajgrad.wrotapodlasia.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SOKÓLCE	16-100 SOKÓŁKA UL. DĄBROWSKIEGO 12	85 711 20 64	opssok@op.pl
MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SUCHOWOLI	16-150 SUCHOWOLA, PL. KOŚCIUSZKI 5	85 722 94 17	mgops@suchowola.pl
MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SUPRAŚLU	16-030 SUPRAŚL UL. J. PIŁSUDSKIEGO 17	85 718 35 33 85 713 27 65	mgops@merinosoft.com.pl
MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SURAZU	18-105 SURAZ UL. 11 LISTOPADA 16	85 650 31 94	mgops@suraz.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SZCZUCZYNI	19-230 SZCZUCZYN PL. 1000-LECIA 23	86 273 50 81	ops@szczuczyn.pl
MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SZEPIETOWIE	18-210 SZEPIETOWO UL. 1 MAJA 25 B	661 413 331 86 306 73 40	mgops@szepietowo.pl
MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W TYKOCINIE	16-080 TYKOCIN UL. ŻŁOTA 2	85 718 75 08 85 718 20 00	mgops@mgops-tykocin.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W WASILKOWIE	16-010 WASILKÓW UL. SUPRAŚLSKA 21	85 718 52 57	sekretariat@mops.wasilkow.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ZABŁUDOWIE	16-060 ZABŁUDÓW UL. A. MICKIEWICZA 5	85 663 06 44	biuro@mops-zabludow.pl

■ GMINNE OŚRODKI POMOCY RODZINIE

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W AUGUSTOWIE	16-300 AUGUSTÓW UL. MAZURSKA 1 C	87 643 74 37	gops@post.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BAKALARZEWIE	16-423 BAKALARZEWO UL. RYNEK 3	87 569 40 26 87 569 40 27	gops@bakalarzewo.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BARGŁOWIE KOŚCIELNYM	16-320 BARGŁÓW KOŚCIELNY UL. AUGUSTOWSKA 47	87 642 40 92	gops@gops-barglow.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BIAŁOWIEŻY	17-230 BIAŁOWIEŻA UL. SPORTOWA 10	85 681 26 97 511 926 847	gops_bialowieza@poczta.onet.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BIELSKU PODLASKIM	17-100 BIELSK PODLASKI UL. A. MICKIEWICZA 46	85 730 45 15 502 186 951	gops@bielskpodlaski.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BOĆKACH	17-111 BOĆKI PL. ARMII KRAJOWEJ 3	85 731 96 18 85 731 96 17	gopsbocki@gminabocki.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W BRAŃSKU	17-120 BRAŃSK UL. KOŚCIUSZKI 19	85 737 53 88 515 336 254	gops@gops.bransk.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY W CZEREMSCHE	17-240 CZEREMCHA UL. S. DUBOISA 14	85 685 01 29	gops@czaremcha.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W CZYŻACH	17-207 CZYŻE CZYŻE 98	85 655 44 19	gopsczyze@wp.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W DOBRZYNIEMIE DUŻYM	16-002 DOBRZYNIEMIE DUŻE UL. BIAŁOSTOCKA 23	85 663 32 56	gops@dobrzyniewo.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W DUBICZACH CERKIEWNYCH	17-204 DUBICZE CERKIEWNE UL. GŁÓWNA 65	85 682 79 89 85 682 79 87	gops@dubicze-cerkiewne.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W DZIADKOWICACH	17-306 DZIADKOWICE DZIADKOWICE 13	85 656 59 06	gops@dziadkowice.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W FILIPOWIE	16-424 FILIPÓW UL. GARBARSKA 2	87 569 60 60 87 555 92 43	gopsfillpow@gminywp.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W GIBACH	16-506 GIBY GIBY 74A	87 516 57 35	gops@giby.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W GRABOWIE	18-507 GRABOWO UL. W. SIKORSKIEGO 1	86 279 00 21 w. 47	opsgrabowo@interia.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W GRAJEWIE	19-200 GRAJEWO UL. DANÓWEK 7A	86 272 22 60	gops@uggrajewo.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W GRODZISKU	17-315 GRODZISK UL. 1 MAJA 6	85 656 81 16	gops_grodzisk@poczta.onet.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W GRÓDKU	16-040 GRÓDEK UL. FABRYCZNA 8 LOK. 2	85 718 01 27	gopsgrodek@grodek.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W HAJNÓWCE	17-200 HAJNÓWKA UL. A. ZINA 1	85 682 31 95	gops@gmina-hajnowka.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W JANOWIE	16-130 JANÓW UL. PARKOWA 3	85 721 62 88 w. 140, 150	gops_janow@wp.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W JASIONÓWCE	19-122 JASIONÓWKA UL. RYNEK 19	85 727 80 42 85 727 80 44	gops@jasionowka.pl

GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W JAŚWIŁACH	19-124 JAŚWIŁY JAŚWIŁY 7	85 727 80 20 85 727 80 28	gops_jaswily@poczta.onet.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W JELENIEWIE	16-404 JELENIEWO UL. SŁONECZNA 3	87 563 85 56 87 563 85 54	gops@jeleniewo.i-gmina.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W JUCHNOWCU KOŚCIELNYM	16-061 KSIEŻYNO UL. ALBERTA 2	85 663 23 95 85 663 23 92	pomoc@gopsjuchnowiec.gmina.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KLUKOWIE	18-214 KLUKOWO UL. MAZOWIECKA 14	86 277 43 72 572 286 022	gops_klukowo@op.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KOBYLINIE - BORZYMACH	18-204 KOBYLIN – BORZYMY UL. GŁÓWNA 11	86 274 30 25	opskobylinb@wp.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KOLNIE	18-500 KOLNO UL. SIENKIEWICZA 5	86 278 26 31	gops_kolno@post.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KOŁAKACH KOŚCIELNYCH	18-315 KOŁAKI KOŚCIELNE UL. KOŚCIELNA 11	86 270 30 39	ops@kolaki.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KORYCINIE	16-140 KORYCIN UL. KNYSZYŃSKA 2A	85 722 91 91 85 722 91 90	gops@korycin.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KRASNOPOLU	16-503 KRASNOPOL UL. WOJSKA POLSKIEGO 22	87 565 58 16	gops@ugkrasnpol.wrotapodlasi a.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KRYPNIE	19-111 KRYPNO KRYPNO KOŚCIELNE 23B	85 716 91 40 85 716 91 10	gopskrypno@podlaskie.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KULESZACH KOŚCIELNYCH	18-208 KULESZE KOŚCIELNE UL. GŁÓWNA 6	86 476 35 10 w. 24	gops@kuleszek.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W KUŹNICY	16-123 KUŹNICA, PL. 1000-LECIA PAŃSTWA POLSKIEGO 1	85 722 92 96	gops@kuznica.ug.gov.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. M. SKŁODOWSKIEJ-CURIE 1A	86 216 21 99	opsgmlomza@4lomza.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W MAŁYM PŁOCKU	18-516 MAŁY PŁOCK UL. KRÓTKA 15	86 279 17 81	opsmplock@ops.malyplock.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W MIASTKOWIE	18-413 MIASTKOWO UL. ŁOMŻYŃSKA 32	86 217 49 93	ops.miastkowo@gmail.com.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W MIELNIKU	17-307 MIELNIK UL. PIASKOWA 38	85 657 75 91	gops@mielnik.com.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W MILEJCZYCACH	17-332 MILEJCZYCE UL. SZKOLNA 5	85 657 90 68	gops@ug.milejczyce.wrotapodlasi .pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W NARWI	17-210 NAREW UL. A. MICKIEWICZA 101	85 681 67 52	gops@narew.gmina.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W NAREWCE	17-220 NAREWKA UL. BIAŁOWIESKA 5	85 730 94 63	gops@ug.narewka.wrotapodlasi.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W NOWYCH PIEKUTACH	18-212 NOWE PIEKUTY UL. GŁÓWNA 23A	666 090 399	opiekapiekuty@wp.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W NOWINCE	16-304 NOWINKA NOWINKA 33	87 643 80 31	gops@gminanowinka.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W NOWYM DWORZE	16-205 NOWY DWÓR UL. WESOŁA 2	85 722 65 49	gopsnd@op.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W NURZCU-STACJI	17-330 NURZEC-STACJA UL. ŻERCZYCKA 32	85 657 51 19	gops_nurzec_stacja@op.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ORLI	17-106 ORLA UL. A. MICKIEWICZA 5	85 730 57 95	gops@orla.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W PERLEJEWIE	18-232 PERLEJEWO PERLEJEWO 14	85 657 85 15 w. 24	gopsperlejewo@poczta.onet.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W PIĄTNICY	18-421 PIĄTNICA UL. STAWISKOWSKA 10	86 215 21 10	poczta@opspiatnica.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W PŁASKIEJ	16-326 PŁASKA PŁASKA 53	87 643 90 81	gops.plaska@home.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W POŚWIĘTNEM	18-112 POŚWIĘTNE POŚWIĘTNE 21	85 650 13 10	gops.poswietne@gmail.com.
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W PRZEROŚLI	18-427 PRZEROŚL UL. RYNEK 2	87 562 72 44 87 562 72 38	gops_przerosl@op.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W PRZYTUŁACH	18-423 PRZYTUŁY UL. SUPSKA 10	517 377 036	gopsprzytuly@wp.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W PUŃSKU	16-515 PUŃSK UL. A. MICKIEWICZA 23	87 516 14 09	swiadczenia@gops-punsk.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RACZKACH	16-420 RACZKI NOWE OSIEDLE 2	87 568 50 46	gops_raczki@op.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RADZIŁOWIE	19-213 RADZIŁÓW PL. 500-LECIA 15	86 273 68 72	gops_radzilow@poczta.onet.pl

GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RUDCE	17-123 RUDKA UL. BRAŃSKA 13	85 730 58 55	gopsrudka@wp.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RUTCE-TARTAK	16-406 RUTKA-TARTAK UL. 3 MAJA 13	87 568 72 56 w 32	gops_rutka-tartak @ug.rutkatartak.wrotapodlasia.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W RUTKACH	18-312 RUTKI UL. 11 LISTOPADA 7	86 276 31 79	gopsrutki@poczta.onet.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SEJNACH	16-500 SEJNY UL. J. GRODZIŃSKIEGO 1	87 517 37 75	gops-sejny@wp.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SIDRZE	16-124 SIDRA UL. RYNEK 5	85 722 09 89	gopssidra@wp.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SIEMIATYCZACH	17-300 SIEMIATYCZE UL. T. KOŚCIUSZKI 88	85 655 20 53	gops.siemiaticze@o2.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SOKOŁACH	18-218 SOKOŁY RYNEK MICKIEWICZA 10	86 476 30 10	opsokoly@onet.eu
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. ŚWIERKOWA 45	87 565 93 47 87 565 93 48 87 565 93 49	gops_suwalki@pro.onet.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SZTABINIE	16-310 SZTABIN UL. AUGUSTOWSKA 45/1	87 641 02 03	sekretariat@gops-sztabin.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SZUDZIAŁOWIE	16-113 SZUDZIAŁOWO UL. BANKOWA 1	85 722 17 94	gops@szudzialowo-gmina.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SZUMOWIE	18-305 SZUMOWO UL. 1 MAJA 50	86 476 80 11	ops.szumowo@op.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W SZYPLISZKACH	16-411 SZYPLISZKI UL. SUWAŁSKA 21	87 565 90 45	gopsszypliszki@szypliszki.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ŚNIADOWIE	18-411 ŚNIADOWO UL. OSTROŁĘCKA 11	86 217 61 49	ops@śniadowo.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W TRZCIANNEM	19-225 TRZCIANNE UL. WOJSKA POLSKIEGO 11/2	85 738 50 56 85 713 10 32	gopstrzcianne@o2.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W TUROŚLI	18-525 TUROŚL UL. JANA PAWŁA II 49	86 278 63 52	ops@turosl.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W TUROŚNI KOŚCIELNEJ	18-106 TUROŚŃ KOŚCIELNA UL. BIAŁOSTOCKA 5	85 715 80 19	gops@turosn.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W WĄSOSZU	19-222 WĄSOSZ PL. RZĘDZIANA 8	86 273 10 01, w. 24, 25	ops@gminawasosz.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W WIŹNIE	18-430 WIZNA PL. KAPITANA RAGINISA 35	868 889 015	gops@gminawizna.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W WIŻAJNACH	16-407 WIŻAJNY UL. SZKOLNA 11	87 568 84 85	opieka@wizajny.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W WYSOKIEM MAZOWIECKIEM	18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE UL. A. MICKIEWICZA 1A	86 275 74 58	gopswm@gmail.com
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W WYSZKACH	17-132 WYSZKI UL. SZKOLNA 17	85 555 68 15	gops@wyszki.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ZAMBROWIE	18-300 ZAMBRÓW UL. FABRYCZNA 3 A	86 271 46 16 w. 17,24,23	gops@ugzambrow.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ZAWADACH	16-075 ZAWADY PL. WOLNOŚCI 12	85 714 00 28 w. 40, 43	gops@gminazawady.pl
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ZBÓJNEJ	18-416 ZBÓJNA UL. ŁOMŻYŃSKA 64	86 214 03 30 86 214 00 50	gops@gopszbojna.pl

Źródło: Podlaski Urząd Wojewódzki, wykaz ośrodków pomocy społecznej <https://www.gov.pl/web/uw-podlaski/jednostki-organizacyjne-pomocy-spoecznej>

POWIATOWE CENTRA POMOCY RODZINIE

POWIAT	NAZWA*	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
AUGUSTOWSKI	PCPR	16-300 AUGUSTÓW UL. MŁYŃSKA 52	87 643 20 71	pcpr@st.augustowwrotapodlasia.pl
BIAŁOSTOCKI	PCPR	15-028 BIAŁYSTOK UL. SŁONIMSKA 15/1	85 732 27 35	pcpr@st.bialystok.wrotapodlasia.pl
BIELSKI	PCPR	17-100 BIELSK PODLASKI UL. 3 MAJA 17	85 833 26 76	pcpr@powiatbielski.pl
GRAJEWSKI	PCPR	19-200 GRAJEWO UL. WOJSKA POLSKIEGO 74C	86 273 87 09	centrum@pcpr.grajewo.pl
HAJNOWSKI	PCPR	17-200 HAJNÓWKA UL. J. PIŁSUDSKIEGO 10A	85 682 59 83 85 682 36 42	pcpr@powiat.hajnowka.pl

KOLNEŃSKI	PCPR	18-500 KOLNO UL. WOJSKA POLSKIEGO 69 D	86 278 13 34	pcpr@powiatkolno.pl
ŁOMŻYŃSKI	PCPR	18-400 ŁOMŻA UL. SZOSA ZAMBROWSKA 1/27	86 215 69 42	pcprlomza@powiatlomzynski.pl
MONIECKI	PCPR	19-100 MOŃKI UL. ALEJA NIEPODLEGŁOŚCI 3	85 716 61 00	pcpr_monki@wp.pl
SEJNEŃSKI	PCPR	16-500 SEJNY UL. J. PIŁSUDSKIEGO 34	87 517 34 15	pcpr@powiat.sejny.pl
SIEMIATYCKI	PCPR	17-300 SIEMIATYCZE UL. LEGIONÓW PIŁSUDSKIEGO 3	85 730 05 07	kontakt@pcprsiemiatycze.pl
SOKÓLSKI	PCPR	16-100 SOKÓŁKA UL. J. PIŁSUDSKIEGO 8	85 711 08 73	pcpr.sokolka@sokolka-powiat.pl
SUWALSKI	PCPR	16-400 SUWAŁKI UL. ŚWIERKOWA 60	87 565 92 80	pcpr@powiat.suwalski.pl
WYSOKOMAZOWIECKI	PCPR	18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE UL. A. MICKIEWICZA 1	86 306 72 08 502 153 040	sekretariat@pcprwysokiemazowieckie.pl
ZAMBROWSKI	PCPR	18-300 ZAMBRÓW UL. FABRYCZNA 3	86 271 06 69	pcpr@powiatzambrowski.com

* PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, MOPR - Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie

Źródło: Podlaski Urząd Wojewódzki, Wykaz powiatowych centrów pomocy rodzinie
<https://www.gov.pl/web/uw-podlaski/jednostki-organizacyjne-pomocy-spoecznej>

■ OŚRODEK WSPARCIA - ŚRODOWISKOWE DOMY SAMOPOMOCY

- **ŚRODOWISKOWE DOMY POMOCY DLA OSÓB PRZEWLEKLE PSYCHICZNIE CHORYCH, UPOŚLEDZONYCH UMYSŁOWO, WYKAZUJĄCYCH INNE PRZEWLEKLE ZABURZENIA CZYNNOŚCI PSYCHICZNYCH, ZE SPEKTRUM AUTYZMU LUB NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI SPRĘŻONYMI (PLACÓWKI TYPU A, B, C I D)**

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
MIASTO AUGUSTÓW	16-300 AUGUSTÓW UL. TYTONIOWA 12	87 643 49 48	sdsmps@wp.pl
GMINA DROHICZYN	17-213 DROHICZYN PUTKOWICE NADOLNE 43	85 655 83 23	mgops-drohiczyn@bialystok.home.pl sds_putkowice@wp.pl
MIASTO ŁOMŻA	18-400 ŁOMŻA UL. M. SKŁODOWSKIEJ-CURIE 5	86 216 98 05 517 821 024	sds.lomza@wp.pl
NA ZLECENIE GMINY SUWAŁKI: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Suwałkach	16-402 SUWAŁKI BIAŁA WODA 63	503 895 546	kierowniksds@psoni.suwalki.pl
GMINA ZABŁUDÓW	16-060 ZABŁUDÓW KRYNICKIE 72/2	85 663 08 79 503 491 771	e.wierzicka@zabludow.pl
POWIAT BIAŁOSTOCKI	16-030 SUPRAŚL ŁAŻNIE 23	85 718 31 44	lazniesow@wp.pl
POWIAT KOLNEŃSKI	18-500 KOLNO UL. WOJSKA POLSKIEGO 69	86 262 36 66	sds@powiatkolno.pl
POWIAT SUWALSKI	16-402 SUWAŁKI LIPNIAK 3	87 562 10 02	sds@sdslipniak.pl
POWIAT ZAMBROWSKI	18-300 ZAMBRÓW UL. LEGIONOWA 1	86 271 03 32	sds@powiatzambrowski.com

- **ŚRODOWISKOWE DOMY POMOCY DLA OSÓB PRZEWLEKLE PSYCHICZNIE CHORYCH, UPOŚLEDZONYCH UMYSŁOWO I WYKAZUJĄCYCH INNE PRZEWLEKLE ZABURZENIA CZYNNOŚCI PSYCHICZNYCH (PLACÓWKI TYPU A, B I C)**

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
MIASTO BIELSK PODLASKI	17-100 BIELSK PODLASKI UL. KAZIMIERZOWSKA 18/2	85 833 10 10	sdsbielskpodlaski@wp.pl
NA ZLECENIE GMINY CIECHANOWIEC Stowarzyszenie Pomocy Szansa	18-230 CIECHANOWIEC RADZISZEWO STARE 9	502 691 041	ml@spszansa.pl sds1@spszansa.pl
MIASTO GRAJEWO	19-200 GRAJEWO UL. KONSTYTUCJI 3 MAJA 2B	86 211 90 23 86 211 90 22	sds.grajewo@gmail.com
NA ZLECENIE GMINY LIPSK: Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych im. Króla Zygmunta Augusta	16-315 LIPSK KURIANKA 43	502 430 853	k.anuszkiewicz@sig.org.pl sig@sig.org.pl

MIASTO SUWAŁKI	16-400 SUWAŁKI UL. FILIPOWSKA 20 D	87 565 28 80 87 565 89 70 w. 68	kierownik@sds.suwalki.eu sekretariat@sds.suwalki.eu
NA ZLECENIE GMINY SZEPIETOWO Stowarzyszenie Pomocy Szansa	18-210 SZEPIETOWO WYLINY RUŚ 46 A	665 326 576 503 430 090	sds2@spszansa.pl
NA ZLECENIE GMINY TYKOCIN Caritas Diecezji Łomżyńskiej	16-080 TYKOCIN UL. KLASZTORNA 1	85 718 72 37 w. 31	sdstykokin@interia.pl
POWIAT HAJNOWSKI	17-200 HAJNÓWKA UL. PTASZYŃSKIEGO 14	85 683 32 12	sekretariat@sds Hajnowska.com

■ **ŚRODOWISKOWE DOMY POMOCY DLA OSÓB PRZEWLEKLE PSYCHICZNIE CHORYCH, UPOŚLEDZONYCH UMYSŁOWO I ZE SPEKTRUM AUTYZMU LUB NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI SPRĘŻONYMI (PLACÓWKI TYPU A,B I D)**

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
GMINA SOKÓŁKA	16-100 SOKÓŁKA UL. OSIEDLE CENTRUM 18	85 711 29 22	sds@sokolka.naszdsds.pl

■ **ŚRODOWISKOWE DOMY POMOCY DLA OSÓB PRZEWLEKLE PSYCHICZNIE CHORYCH I UPOŚLEDZONYCH UMYSŁOWO (PLACÓWKI TYPU A I B) GMINNE OŚRODKI POMOCY RODZINIE**

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
MIASTO BIAŁYSTOK	15-320 BIAŁYSTOK UL. 11 LISTOPADA 6	85 653 77 43	sekretariat@sds.bialystok.pl
NA ZLECENIE MIASTA BIAŁYSTOK Caritas Archidiecezji Białostockiej	15-365 BIAŁYSTOK UL. POGODNA 63	728 594 189	sds.bialystok@caritas.pl
GMINA ŁAPY	18-100 ŁAPY UL. GŁÓWNA 50	85 650 10 24 85 715 25 50	mopssdslapy@op.pl
NA ZLECENIE POWIATU ŁOMŻYŃSKIEGO Polski Komitet Pomocy Społecznej	18-421 PIĄTNICA KOWNATY 85	86 219 15 95	ow_kownaty@wp.pl biuro@pkpslomza.pl

Źródło: Podlaski Urząd Wojewódzki
<https://www.gov.pl/web/uw-podlaski/jednostki-organizacyjne-pomocy-spoecznej>

■ **MIESZKANIA CHRONIONE**

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
MIASTO BIAŁYSTOK	15-950 BIAŁYSTOK UL. SŁONIMSKA 1	85 879 79 79	prezydent@um.bialystok.pl
MIASTO SUWAŁKI	16-400 SUWAŁKI UL. MICKIEWICZA 1	87 562 80 00	org@um.suwalki.pl
POWIAT BIAŁOSTOCKI	15-569 BIAŁYSTOK UL. BORSUCZA 2	85 740 39 14	starostwo@st.bialystok.wrotapodlasia.pl
POWIAT HAJNOWSKI	17-200 HAJNÓWKA UL. ALEKSEGO ZINA 1	85 682 27 18	starostwo@powiat.hajnowka.pl
POWIAT KOLNEŃSKI	18-500 KOLNO UL. 11 LISTOPADA 1	86 278 24 29	poczta@powiatkolno.pl
POWIAT SOKÓLSKI	16-100 SOKÓŁKA UL. MARSZ. J. PIŁSUDSKIEGO 8	85 711 08 11	starostwo@sokolka-powiat.pl

Źródło: Sprawozdanie MRIPS-06 za I-XII 2022 r.

■ **RODZINNE DOMY POMOCY**

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
RODZINNY DOM POMOCY "CHATA U OLI"	18-416 DOBRY LAS DOBRY LAS 115	86 214 15 61	ewatomi64@wp.pl
RODZINNY DOM OPIEKI	18-416 POPIOŁKI POPIOŁKI 28	576 611 060	joanna-lempicka@wp.pl
RODZINNY DOM OPIEKI NR 1 "PARADISO"	18-400 ŁOMŻA UL. J. BEMA 39	690 465 800	
RODZINNY DOM OPIEKI NR 2 "PARADISO"	18-400 ŁOMŻA UL. J. BEMA 37	690 465 800	

RODZINNY DOM OPIEKI NR 3 "PARADISO"	18-400 ŁOMŻA UL. S.KONWY 9	690 465 800
DOM RODZINNY "POD DOBRYM ANIOŁEM"	18-400 ŁOMŻA UL. PIASKI 27A	695 858 769

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Rejestr Jednostek Pomocy Społecznej www.empatia.mpips.gov.pl

■ DOM POMOCY SPOŁECZNEJ (DPS)

■ DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA OSÓB PRZEWLEKLE SOMATYCZNIE CHORYCH

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ IM.JANA PAWŁA II	17-120 BRAŃSK UL. JANA PAWŁA II 12	85 737 51 32 85 737 50 60	dpsbransk@dpsbransk.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ ROKITNIK	17-230 BIAŁOWIEŻA UL. CENTURA 2	85 681 24 24	dpsbial.dyrektor@poczta.internetdsl.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	16-061 JUCHNOWIEC KOŚCIELNY CZEREWKI 1	85 719 61 66 85 719 67 56	dps@dpsczerewki.podlaskie.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ KALINA	16-400 SUWAŁKI UL. K. PUŁASKIEGO 66A	87 562 85 00 87 562 85 01	dps_kalina@mgmnet.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ W UHOWIE	18-100 ŁAPY UL. SURAŻSKA 67	85 715 28 91 85 715 28 92	dpsuhowo@pro.onet.pl dpsuhowo@wp.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DOM KOMBATANTA	19-124 JAŚWIŁY UL. MOCIESZE 4A	85 716 88 93	kontakt@dpsmociesze.pl
POWIATOWY DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	17-300 SIEMIATYCZE UL. SZPITALNA 10	85 655 22 52 85 655 58 99	pdps @siemiatycze.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	15-328 BIAŁYSTOK UL. ŚWIERKOWA 9	85 742 22 73	sekretariat@dps.bialystok.pl

■ DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA OSÓB W PODESZŁYM WIEKU

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ IM.JANA PAWŁA II	17-120 BRAŃSK UL. JANA PAWŁA II 12	85 737 51 32 85 737 50 60	dpsbransk@dpsbransk.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ ROKITNIK	17-230 BIAŁOWIEŻA UL. CENTURA 2	85 681 24 24	dpsbial.dyrektor@poczta.internetdsl.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	16-061 JUCHNOWIEC KOŚCIELNY CZEREWKI 1	85 719 61 66 85 719 67 56	dps@dpsczerewki.podlasie.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ W MŚCICHACH	19-213 MŚCICHY UL. MŚCICHY 33	86 273 60 15	Dps.mscchy@gminaradzilow.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ W UHOWIE	18-100 ŁAPY UL. SURAŻSKA 67	85 715 28 91 85 715 28 92	dpsuhowo@pro.onet.pl dpsuhowo@wp.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DOM KOMBATANTA	19-124 JAŚWIŁY UL. MOCIESZE 4A	85 716 88 93	dps@jaswily.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	19-101 MOŃKI UL. PCK 15	85 716 22 12	dpsmonki@wp.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ IM. WIKTORII KOWALEWSKIEJ	18-400 ŁOMŻA UL. W. SIKORSKIEGO 222	86 218 61 87 86 218 23 28	biuro@pkpslomza.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ ZGROMADZENIA SIÓSTR FRANCISZKANEK OD CIERPIĄCYCH	15-448 BIAŁYSTOK UL. PROLETARIACKA 8	85 652 40 97	dosfranzkanki@poczta.onet.eu

■ DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA OSÓB PRZEWLEKLE PSYCHICZNIE CHORYCH

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	16-070 CHOROSZCZ AL. NIEPODLEGŁOŚCI 4	85 713 14 41	sekretariat.dps.choroszcz. @ st.bialystok.wrotapodlasia.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ JAWOR W JAŁÓWCE	16-050 MICHAŁOWO UL. LEŚNA 11	85 713 16 90	dpsjalowka@op.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ „SPOKOJNA PRZYSTAŃ” W GARBARACH	16-050 MICHAŁOWO GARBARY	85 717 60 90	dpsgarbary@o2.pl dps@wp.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ IM. WIKTORII KOWALEWSKIEJ FILIA DOMU W KOWNATACH	18-400 ŁOMŻA UL. W. SIKORSKIEGO 222	86 218 61 87 86 218 23 28	biuro@pkpslomza.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ W BIAŁYMSTOKU FILIA W BOBROWEJ	15-530 BIAŁYSTOK UL. BARANOWICKA 203	85 743 35 75	sekretariat@dpsb.bialystok.pl

■ DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA OSÓB PRZEWLEKLE PSYCHICZNIE CHORYCH (KOBIETY)

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
-------	-------	---------	--------------

DOM POMOCY SPOŁECZNEJ P. W. ŚW. FRANCISZKA Z ASYŻU	16-080 TYKOCIN UL. KLASZTORNA 1	85 718 72 37	dpstykocin@interia.pl
■ DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA OSÓB DOROSŁYCH NIEPEŁNOSPRAWNYCH INTELEKTUALNIE			
NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	18-230 CIECHANOWIEC KOZARZE 63	86 277 90 04	sekretariat@dpskozarze.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	15-530 BIAŁYSTOK UL. BARANOWICKA 203	85 743 35 75	sekretariat@dps.bialystok.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	18-400 ŁOMŻA UL. POŁOWA 39	86 216 52 51	sekretariat@dpslomza.info
■ DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY NIEPEŁNOSPRAWNYCH INTELEKTUALNIE			
NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	15-530 BIAŁYSTOK UL. BARANOWICKA 203	85 743 35 75	sekretariat@dpsb.bialystok.pl
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	18-400 ŁOMŻA UL. POŁOWA 39	86 216 52 51	sekretariat@dpslomza.info
■ DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY NIEPEŁNOSPRAWNYCH INTELEKTUALNIE – CHŁOPCY			
NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ	19-200 GRAJEWO UL. DR. T. NOWICKIEGO 1	86 272 27 24	dps@starostwograjewo.pl
■ DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY NIEPEŁNOSPRAWNYCH INTELEKTUALNIE - DZIEWCZĘTA			
NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY ZGROMADZENIA SIÓSTR FRANCISZKANEK RODZINY MARYI	16-301 AUGUSTÓW UL. STUDZIENICZNA 2	87 643 20 35	dpsstudzieniczna@outlook.com
DOM POMOCY SPOŁECZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY ZGROMADZENIA SIÓSTR FRANCISZKANEK RODZINY MARYI	16-300 AUGUSTÓW UL. 3-GO MAJA 57	87 643 23 08	dps.augustow@o2.pl
■ REGIONALNA PLACÓWKA OPIEKUŃCZO-TERAPEUTYCZNA			
REGIONALNA PLACÓWKA OPIEKUŃCZO-TERAPEUTYCZNA	16-061 IGNATKI-OSIEDLE UL. JEŹDZIECKA 1	85 333 32 30	kancelaria@rpot.wrotapodlasia.pl

Źródło: Podlaski Urząd Wojewódzki, wykaz Domów Pomocy Społecznej <https://puw.bip.gov.pl/prowadzone-rejestry/rejestr-domow-pomocy-spolecznei.html>, informacje powiatów

■ PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ

■ PLACÓWKI ZAPEWNIAJĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM, PRZEWLEKLE CHORYM LUB OSOBOM W PODESZŁYM WIEKU

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
DOM OPIEKI KOŚCIOŁA CHRZEŚCIJAN BAPTYSTÓW	15-552 BIAŁYSTOK UL. KUJAWSKA 24	85 741 00 46	domkchb@tlen.pl
PRAWOSŁAWNY DOM OPIEKI ELEOS DIECEZJI WARSZAWSKO-BIELSKIEJ W GRABARCE	17-330 NURZEC 1 GRABARKA 16	85 749 35 58	eleos.grabarka@interia.pl
DOM OPIEKI „ZŁOTA JESIEŃ”	16-020 CZARNA BIAŁOSTOCKA WÓLKA RATOWIECKA 42	85 710 91 62	dpswolka@op.pl
PRAWOSŁAWNY OŚRODEK MIŁOSIĘDZIA „ELEOS” DOM OPIEKI W TRZEŚCIANCE	17-210 NAREW TRZEŚCIANKA 126	85 681 55 04	marek-wasilewski979@wp.pl
DOM GOŚCINNY S.C. W DZIĘCIOŁÓWCE	16-140 KORYCIN DZIĘCIOŁÓWKA 19	85 721 93 43	domgoscinnny19@wp.pl
PIELĘGNIARSKO-OPIEKUŃCZY DOM OPIEKI „ZACISZE” W OSTREJ GÓRZE	16-140 KORYCIN OSTRA GÓRA 50A	85 721 81 48	azaciszze@wp.pl
DOM POGODNEJ STAROŚCI „SOKÓŁ”	16-050 MICHAŁOWO SOKOLE 59A	85 717 51 90	fundacjapomocnedlonie@gmail.pl
„DOMOWE ZACISZE”	17-100 BIELSK PODLASKI KOSZEWO 48	668 818 528 502 765 358	domowezaciszze.koszewo@wp.pl
DOM SPOKOJNEJ STAROŚCI ŚW. PROROKA ELIASZA W BIAŁYMSTOKU	15-568 BIAŁYSTOK UL. KS. A. TOMKOWIDA 6	508 257 909	dojlijdy.cerkiew@o2.pl

DOM SENIORA ATOS	17-120 BRAŃSK HOLONKI 87	85 749 30 53	andsobs87@wp.pl
AKACJOWY DOM SENIORA	17-100 BIELSK PODLASKI KNORYDY 11	537 713 939	akacjowyds@gmail.com
DOM OPIEKI „UŚMIECH JESIENI”	18-421 PIĄTNICCA UL. WIŚNIOWA 32	792 046 957	Serena68@tlen.pl
DOM OPIEKI SPOŁECZNEJ „ARKA”	17-100 BIELSK PODLASKI KOŻYNO 66	85 731 03 11 727 004 844	Jorzyk1976@interia.pl
DOM OPIEKI SENIORALNEJ „DWA SERCA”	18-441 ŚNIADOWO UŚNIK 27	515 141 553	fundacja.dwaserca@onet.pl
PENSJONAT REHABILITACYJNO-OPIEKUŃCZY ZOJA	15-751 BIAŁYSTOK UL. CHOROSZCZAŃSKA 24	515 264 041	elzbieta_sokolska@op.pl
DOM OPIEKI „OSTOJA”	17-100 BIELSK PODLASKI ŁUBIN KOŚCIELNY 38	734 705 412 85 73 73 508	widzgowo08@gmail.com
DOM SENIORA AURA	16-427 PRZEROŚL UL. WIELKA 41	729 879 321	kontakt@domsenioraaura.pl
„SIELSKI DOM”	16-310 SZTABIN KAMIEŃ 25 A	511 304 937 519 590 787	sielskidom.global@wp.pl
PRAWOSŁAWNY DOM OPIEKI SPOŁECZNEJ „SAMARYTANIN”	17-200 HAJNÓWKA UL. 3 MAJA 63	85 682 61 50	samarytanin62@wp.pl
DOM SENIORA SZPAKOWO	19-124 JAŚWIŁY SZPAKOWO 4	535 423 607	pdulowski1@gmail.com
DOM SENIORA „FOREST”	15-501 SOBOLEWO UL. BORSUCZA 12	602 373 499	Jzajkowska8@gmail.com

■ PLACÓWKI ZAPEWNIĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ OSOBOM NIEPEŁNOSPRAWNYM LUB OSOBOM W PODESZŁYM WIEKU

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
AKACJOWY DOM SENIORA	17-100 BIELSK PODLASKI KNORYDY 11	537 713 939	akacjowyds@gmail.com
JESIEŃ PODLASIA	17-111 BOĆKI NURZEC 1	85 731 36 09 728 626 874	joannacylwik@interia.pl

■ PLACÓWKI ZAPEWNIĄCE CAŁODOBOWĄ OPIEKĘ OSOBOM W PODESZŁYM WIEKU

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
OŚRODEK OPIEKUŃCZY POLSKIEGO KOMITETU POMOCY SPOŁECZNEJ W STARZYNI	17-204 DUBICZE CERKIEWNE STARZYN 34	85 685 21 29	irenasajewicz@o2.pl
DOM PIELEGNACJNO-OPIEKUŃCZY „LAWENDOWY ZAŚCIANEK”	15-521 ZAŚCIANKI UL. MARCINA 11	512 753 218	bj@kowalewicz.info

Źródło: Podlaski Urząd Wojewódzki, Rejestr placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub osobom w podeszłym wieku, <https://puw.bip.gov.pl/prowadzone-rejestry/rejestr-placowek-zapewniajacych-calodobowa-opieke-osobom-niepelnosprawnym-przewlekle-chorym.html>

■ OŚRODKI/PUNKTY INTERWENCJI KRYZYSOWEJ

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY RODZINIE W SUWAŁKACH - DZIAŁ POMOCY KRYZYSOWEJ	16-400 SUWAŁKI UL. FILIPOWSKA 20 B	87 565 28 91	dpk@mopr.suwalki.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY RODZINIE W BIAŁYMSTOKU OŚRODEK INTERWENCJI KRYZYSOWEJ	15-464 BIAŁYSTOK UL. WŁÓKIENNICZA 7	85 744 50 28	oik@mopr.bialystok.pl
OŚRODEK INTERWENCJI KRYZYSOWEJ	16-400 SUWAŁKI UL. ŚWIERKOWA 60 / 7	87 565 92 82	pcpr@powiat.suwalki.pl
OŚRODEK INTERWENCJI KRYZYSOWEJ	18-400 ŁOMŻA UL. WOJSKA POLSKIEGO 161 / 0	86 216 98 20	pomoc@oik.lomza.pl
OŚRODEK INTERWENCJI KRYZYSOWEJ	19-100 MOŃKI UL. TYSIĄCLECIA 15	85 716 61 00	pcpr_moncki@wp.pl

OŚRODEK INTERWENCJI KRYZYSOWEJ FUNKCJONUJĄCY W RAMACH POWIATOWEGO CENTRUM POMOCY RODZINIE	15-028 BIAŁYSTOK UL. SŁONIMSKA 15/1	85 732 27 32	pcpr.bialystok@interia.pl
PUNKT POMOCY RODZINIE – PUNKT INTERWENCJI KRYZYSOWEJ	16-200 DĄBROWA BIAŁOSTOCKA UL. SOLIDARNOŚCI 1	85 711 73 46	opsdabrowa@mopsdb.nazwa.pl

Źródło: Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Rejestr Jednostek Pomocy Społecznej <https://empatia.mpips.gov.pl/>

■ HOSTELE

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
HOSTEL INTERWENCJI KRYZYSOWEJ MOPR W BIAŁYMSTOKU (HOSTEL dla kobiet oraz kobiet z dziećmi, które zostały dotknięte przemocą domową, silnym konfliktem rodzinnym, handlem ludźmi, utratą dachu nad głową w wyniku pożaru, kłęski żywiołowej lub innego wypadku)	15-464 BIAŁYSTOK UL. WŁÓKIENNICZA 7	85 7445028, 85 7445027	oik@mopr.bialystok.pl mopr.bialystok.pl

Źródło: strona internetowa podmiotu

B. INSTYTUCJE INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

■ KLUBY SENIOR+

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
GMINA SIEMIATYCZE	17-300 KRUPICE KRUPICE 22	856 552 860	sekretariat@gminsiemiatycze.pl
GMINA RAJGRÓD	19-206 RAJGRÓD UL. SZKOLNA 12	862 721 845	ops_rajgrad@op.pl
GMINA FILIPÓW	16-424 FILIPÓW UL. GARBASKA 1	877 371 950	sekretariat@filipow.pl
MIASTO SUWAŁKI	16-400 SUWAŁKI UL. CHOPINA 6A	799 791 883	org@um.suwalki.pl
GMINA WASILKÓW	16-010 WASILKÓW UL. DWORNA 19	857 185 400	kancelaria@wasilkow.pl
GMINA GRABOWO	18-507 GRABOWO CHEŁCHY 7	862 790 021 w.47	ops@grabowo.pl
GMINA NAREWKA	17-220 NAREWKA LEWKOWO STARE 62	856 858 034	gok@ug.narewka.wrotapodlasia.pl
GMINA SUPRAŚL	16-030 SUPRAŚL UL. CIELICZAŃSKA 1	857 132 718	marek.skrzybko@suprasl.pl
GMINA ŁOMŻA	18-400 PNIEWO UL. KRÓTKA 20	531 108 555	klubseniora_pniewo.ops@gminalomz a.pl
GMINA CZYŻEW	18-220 CZYŻEW UL. STRAŻACKA 6	862 755 036	sekretariat@umczyzew.pl
GMINA GRODZISK	17-315 GRODZISK ŻALE 1 A	856 568 030 500 755 297	ug@grodzisk.pl
GMINA RADZIŁÓW	19-213 RADZIŁÓW OKRASIN 15 A	862 737 124	ciecierski@gminaradzilow.pl
GMINA SIEMIATYCZE	17-300 SIEMIATYCZE BACIKI DALSZE 57 A	856 552 860	sekretariat@gminasiemiatycze.pl
GMINA ŁOMŻA	18-400 PODGÓRZE PODGÓRZE	862 178 223	klubseniora_podgorze.ops@gminalom za.pl
GMINA TUROŚŃ KOŚCIELNA	18-106 TUROŚŃ KOŚCIELNA UL. LIPOWA 109	857 158 018	kierownik@turosn.pl
GMINA ZAMBRÓW (CIECIORKI)	18-300 ZAMBRÓW CIECIORKI 45	862 714 616	anna.kadlubowska@ugzambrow.pl
GMINA SUWAŁKI (ZIELONE KAMEDULSKIE)	16-402 SUWAŁKI ZIELONE KAMEDULSKIE 19 A	884 924 888	dyrektor@krzywe.com.pl
POWIAT SOKÓLSKI	16-100 SOKÓŁKA UL. JOACHIMA LELEWELA 1 C	857 110 861	paulinaizabelacholewska@sokolka- powiat.pl
GMINA PERLEJEWO	17-322 PERLEJEWO	85 657 85 15 w.24	jak.kamont@perlejewo.pl
GMINA BOCKI	17-111 BOCKI DUBNO	857 319 610	m.korniluk@gminabocki.pl

GMINA SIEMIATYCZE (ROGAWKA)	17-300 SIEMIATYCZE ROGAWKA 67 B	856 552 860	sekretariat@gminasiemiatycze.pl
GMINA CZARNA BIAŁOSTOCKA	16-020 CZARNA BIAŁOSTOCKA UL. KOŚCIELNA 8	857 131 351	wmajewski@czarnabialostocka.pl
GMINA CZYŻEW (ROSOCHATE KOŚCIELNE)	18-220 CZYŻEW UL. MAZOWIECKA 6	86 275 50 36 86 275 52 69	sekretariat@umczyzew.pl
GMINA JEDWABNE	18-420 JEDWABNE ORILKOWO 18 A	862 172 328	urząd@jedwabne.pl
MIASTO SIEMIATYCZE	17-300 SIEMIATYCZE UL. ZASZKOLNA 1	856 565 815	agnieszka.koc@siemiatycze.eu
URZĄD MIASTA GRAJEWO	19-200 GRAJEWO UL. KONSTYTUCJI 3 MAJA 2 B	862 730 862	mops@mops.grajewo.pl dyrektor@mops.grajewo.pl
URZĄD MIASTA SEJNY	16-500 SEJNY UL. PIŁSUDSKIEGO 25	875 162 113	mops@um.sejny.pl
URZĄD GMINY GONIĄDZ	19-100 GONIĄDZ OSOWIEC 59 A	857 380 043	magdalena.laskowska@goniadz.pl
URZĄD GMINY JASIONÓWKA	19-122 JASIONÓWKA SŁOMIANKA	857 278 030	gmina@jasionowka.pl
URZĄD GMINY BIELSK PODLASKI	17-100 BIELSK PODLASKI ŁUBIN RUDOŁTY	857 304 485	p.hriniewicki@bielskpodlaski.pl
URZĄD GMINY DOBRZYNIOWO DUŻE	16-002 DOBRZYNIOWO DUŻE CHRABOŁY	857 428 155 w.20	m.sokolska@dobrzyniowo.pl
URZĄD GMINY ŁAPY	18-100 ŁAPY UL. LEŚNIKOWSKA 54	85 715 25 50	k.zukowskakoc@op.pl
URZĄD GMINY TYKOCIN	16-070 TYKOCIN UL. SZKOLNA 1	85 718 75 08	mgops@mgops-tykocin.pl

Źródło: Podlaski Urząd Wojewódzki

<https://www.bialystok.uw.gov.pl/Informacje+wydzialow/Polityka+Spoleczna/Informacje+Wydzialu/Pomoc+spoleczna/Jednostki+organizacyjne+pomocy+spo%C5%82ecznej.htm>

C. ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

- **ORGANIZACJE DZIAŁAJACE NA RZECZ OSÓB Z PROBLEMAMI UZALEŻNIEŃ**
- **POMOC OSOBOM UZALEŻNIONYM OD ALKOHOLU I/LUB RODZIN DOTKNIĘTYCH PROBLEMEM ALKOHOLOWYM**

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
BIAŁOSTOCKIE STOWARZYSZENIE KLUB ABSTYNETÓW "TĘCZA"	15-814 BIAŁYSTOK UL. GEN. J. HALLERA 8	85 662 08 21	-
STOWARZYSZENIE RODZIN ABSTYNETENCKICH "PRZYMIERZE"	15-193 BIAŁYSTOK UL. H. WIENIAWSKIEGO 12	694 409 778	stowarzyszenieprzymierze@tlen.pl stowarzyszenieprzymierze.blogspot.com
MIEJSKO-GMINNE STOWARZYSZENIE RODZIN ABSTYNETENCKICH "JEDNOŚĆ"	16-020 CZARNA BIAŁOSTOCKA UL. TOROWA 9	85 710 23 06	jednosc@wp.pl
ŁOMŻYŃSKIE STOWARZYSZENIE "ZDROWIE I TRZEŹWOŚĆ"	18-400 ŁOMŻA UL. DWORNA 13	86 216 37 50	lomza.dworna13@gmail.com
SUWAŃSKIE STOWARZYSZENIE KLUB ABSTYNETÓW "FILAR"	16-400 SUWAŃKI UL. T. KOŚCIUSZKI 71	87 565 12 92	sskafilar@gazeta.pl
STOWARZYSZENIE RODZIN TRZEŹWOŚCIOWYCH "AZYL"	15-054 BIAŁYSTOK UL. MIESZKA I 8C LOK. 16	85 732 11 69	azyl.bialystok@gmail.com azyl.bialystok.pl
AUGUSTOWSKIE STOWARZYSZENIE ABSTYNETÓW "KLUB TĘCZA"	16-300 AUGUSTÓW UL. SKORUPKI 6	87 643 28 93	-
HAJNOWSKIE STOWARZYSZENIE ABSTYNETÓW I RODZIN KLUBU ABSTYNETÓW "DĄB"	17-200 HAJNÓWKA UL. KS. I. WIEROBIEJA 18	85 682 35 27	-
ŁAPSKIE STOWARZYSZENIE KLUBÓW ABSTYNETA KLUB ABSTYNETA "PRZYSZŁOŚĆ"	18-100 ŁAPY UL. W. SIKORSKIEGO 18	85 715 50 15 85 715 21 21	-
REGIONALNY ZWIĄZEK STOWARZYSZEŃ I KLUBÓW ABSTYNETENCKICH WOJ. PODLASKIEGO	18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE UL. LUDOWA 19	-	-
SUWAŃSKIE STOWARZYSZENIE "WYBÓR" Z SIEDZIBĄ W SUWAŃKACH	16-400 SUWAŃKI UL. T. KOŚCIUSZKI 71	87 566 24 44 505 215 315	stowarzyszenie.wybor@wp.pl wybor.suwalki.pl
BRACTWO TRZEŹWOŚCI IMIENIA ŚWIĘTEGO MAKSYMILIANA MARII KOLBEGO	18-400 ŁOMŻA UL. KRZYWE KOŁO 3	86 216 48 49 86 218 77 65	-

BIAŁOSTOCKIE STOWARZYSZENIE KLUB ABSTYNETÓW "KROKUS"	15-111 BIAŁYSTOK AL. 1000-LECIA PAŃSTWA POLSKIEGO 2	85 743 58 43 85 662 31 51	klubkrokus@o2.pl
CIECHANOWIECKIE STOWARZYSZENIE TRZEŹWOŚCIOWE "REMEDIIUM"	18-230 CIECHANOWIEC UL. A. MICKIEWICZA 29A	-	-
STOWARZYSZENIE ABSTYNETÓW KLUB ABSTYNETÓW "ARKA"	15-639 BIAŁYSTOK UL. BARSZCZAŃSKA 5 LOK. 102	85 661 92 62	-
STOWARZYSZENIE - KLUB ABSTYNETA "PRZEBIŚNIEG"	16-315 LIPSK UL. KOŚCIELNA 5	87 642 30 09	-
SUPRASKIE STOWARZYSZENIE KLUB ABSTYNETÓW "JUTRZENKA"	16-030 SUPRAŚL UL. PIŁSUDSKIEGO 3	85 710 85 00	-
KLUB RODZIN ABSTYNETENCKICH "ŁABĘDŹ"	18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE UL. LUDOWA 19	86 477 11 05	-
STOWARZYSZENIE - KLUB ABSTYNETA "BIEBRZA"	16-310 SZTABIN PL. K. BRZOSTOWSKIEGO 8	-	-
STOWARZYSZENIE KLUBU ABSTYNETA "NADZIEJA" W SOKÓŁCE	16-100 SOKÓŁKA PL. T. KOŚCIUSZKI 9	-	-
STOWARZYSZENIE ABSTYNETÓW "PROMIEŃ"	17-100 BIELSK PODLASKI UL. H. SIENKIEWICZA 11A	85 730 52 59	-
BIAŁOSTOCKIE STOWARZYSZENIE KLUB ABSTYNETA "OPOKA"	15-328 BIAŁYSTOK UL. ŚWIERKOWA 25A	-	-
KLUB ABSTYNETA "OSTOJA"	18-300 ZAMBRÓW UL. CMENTARNA 1	86 271 00 72	-
STOWARZYSZENIE "UNITAS" TRZEŹWA I ZDROWA RODZINA	18-400 ŁOMŻA UL. KS. KARD.S. WYSZYŃSKIEGO	-	-
SIEMIATYCKIE STOWARZYSZENIE ABSTYNETÓW "IGNIS"	17-300 SIEMIATYCZE UL. 11 LISTOPADA 44 LOK. 44	509 081 886	-
PRZEROŚLSKIE STOWARZYSZENIE KLUB ABSTYNETA "JESTEM"	16-427 PRZEROŚL UL. RYNEK 11	-	-

■ **POMOC OSOBOM UZALEŻNIONYM OD NARKOTYKÓW I/LUB RODZIN DOTKNIĘTYCH PROBLEMEM NARKOTYKÓW**

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
SUWAŁSKIE STOWARZYSZENIE "WYBÓR" Z SIEDZIBĄ W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. T. KOŚCIUSZKI 71	87 566 24 44 505 215 315	stowarzyszenie.wybor@wp.pl wybor.suwalki.pl,

■ **ORGANIZACJE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH**

■ **STOWARZYSZENIA DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (DOROŚLI)**

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
PODLASKI SEJMIK OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI	15-281 BIAŁYSTOK UL. LEGIONOWA 28 LOK. 601	-	podlaskisejmikon@gmail.com
STOWARZYSZENIE "BYĆ RAZEM"	17-200 HAJNÓWKA UL. K. PTASZYŃSKIEGO 14	85 683 32 12	-
STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB Z AUTYZMEM W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. NOWOMIEJSKA 10	601 383 846	autyzm.suwalki@onet.eu
STOWARZYSZENIE NA RZECZ TWÓRCÓW NIEPEŁNOSPRAWNYCH "NIKE"	15-517 BIAŁYSTOK UL. BARANOWICKA 203	604 621 638	nike.bialystok@gmail.com nike.bialystok.pl
STOWARZYSZENIE NA RZECZ DZIECI I MŁODZIEŻY Z AUTYZMEM ORAZ ICH RODZIN - AUTI	15-167 BIAŁYSTOK UL. W. WYSOCKIEGO 62	-	stowarzyszenieauti@o2.pl
STOWARZYSZENIE POMOCY OSOBOM SAMOTNYM I SAMOTNYM NIEPEŁNOSPRAWNYM "NADZIEJA"	15-489 BIAŁYSTOK	85 675 40 15 85 675 03 87	-
STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB STARSZYCH, CHORYCH SOMATYCZNIE I NIEPEŁNOSPRAWNYCH "DOBRCZE BYĆ RAZEM" PRZY DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ W BIAŁYMSTOKU PRZY UL. ŚWIERKOWEJ 9	15-328 BIAŁYSTOK UL. ŚWIERKOWA 9	85 7422273	sekretariat@dps.bialystok.pl dps.bialystok.pl
POLSKIE STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ KOŁO W SUWAŁKACH	16-424 FILIPÓW FILIPÓW 3 LOK. 7	87 562 70 74 509 093 960	dazof_4@wp.pl zk.suwalki@psouu.org.pl psouu.esuwalki.pl
STOWARZYSZENIE NA RZECZ CHORYCH NIEPEŁNOSPRAWNYCH Z CHOROBAŁ ZHEIMERA I ZABURZENIAMI PAMIĘCI "OTWÓRZ OCZY"	17-300 SIEMIATYCZE UL. POLNA 26	85 655 01 38 513 091 037 513 090 914	nzozpielegniarki@wp.pl otworzoczy.org.pl

STOWARZYSZENIE WSPIERANIA AKTYWNOŚCI NIEPEŁNOSPRAWNYCH INTELEKTUALNIE "AKTYWNI"	15-741 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUK FABRYCZNY 40	85 742 11 84 502 484 316	aktywni@aktywni.bialystok.pl aktywni.bialystok.pl
STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH "NATURA"	18-230 CIECHANOWIEC KOZARZE 63	86 277 90 04 86 277 90 05	wtkozarze@wp.pl
KRAJOWE TOWARZYSTWO AUTYZMU ODDZIAŁ W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. POLNA 16 LOK. 19		autyzm.lomza@o2.pl
OLIMPIADY SPECJALNE POLSKA - PODLASKI ODDZIAŁ REGIONALNY	15-517 BIAŁYSTOK UL. BARANOWICKA 203	85 743 34 65 696 487 090 85 743 35 75,	maciej.kosakowski@wp.pl podlaskie.olimpiadyspecjalne.pl
STOWARZYSZENIE NA RZECZ AKTYWNOŚCI MŁODZIEŻY NIEPEŁNOSPRAWNEJ INTELEKTUALNIE "ADITUS"	15-703 BIAŁYSTOK UL. ZWYCIĘSTWA 28	85 742 25 69	stowarzyszenie.aditus@gmail.com stowarzyszenieaditus.wordpress.com
PODLASKIE STOWARZYSZENIE SPORTOWE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH "START"	15-465 BIAŁYSTOK UL. WŁÓKIENNICZA 4	85 652 37 39	startbialystok@gmail.com start.bialystok.pl
STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ OSÓB STARSZYCH I NIEPEŁNOSPRAWNYCH "CZŁOWIEK NIE WIEK"	18-300 ZAMBRÓW AL. WOJSKA POLSKIEGO 41A LOK. 65	791 991 672	czlowiekniewiek@wp.pl czlowiekniewiek.pl

■ STOWARZYSZENIA DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH (DZIECI)

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
REGIONALNE TOWARZYSTWO POMOCY DZIECIOM I MŁODZIEŻY UPOŚLEDZONEJ UMYSŁOWO "MEDEOR"	15-840 BIAŁYSTOK UL. NAREWSKA 13	85 651 07 09	-
STOWARZYSZENIE RODZICÓW DZIECI NIEPEŁNOSPRAWNYCH "KŁOS"	19-100 MOŃKI UL. WYZWOLENIA 12	85 716 39 40	-
STOWARZYSZENIE NA RZECZ DZIECI I MŁODZIEŻY NIEPEŁNOSPRAWNYCH INTELEKTUALNIE "OTWIERAJMY SERCA" PRZY DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ W BIAŁYMSTOKU	15-517 BIAŁYSTOK UL. BARANOWICKA 203	85 743 35 75	dpsb@wp.pl
STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB Z AUTYZMEM W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. NOWOMIEJSKA 10	601 383 846	autyzm.suwalki@onet.eu
STOWARZYSZENIE NA RZECZ DZIECI I MŁODZIEŻY Z AUTYZMEM ORAZ ICH RODZIN - AUTI	15-167 BIAŁYSTOK UL. WYSOCKIEGO 62		stowarzyszenieauti@o2.pl
STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ DZIECI I MŁODZIEŻY NIEPEŁNOSPRAWNEJ "RAZEM MOŻEMY WIĘCEJ"	15-875 BIAŁYSTOK UL. KRAKOWSKA 19	85 742 13 41	razemmozemymiecej@wp.pl s-razemmozemymiecej.pl
POLSKIE STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ KOŁO W SUWAŁKACH	16-424 FILIPÓW FILIPÓW 3 LOK. 7	87 562 70 74 509 093 960	zk.suwalki@psouu.org.pl dazof_4@wp.pl psouu.esuwalki.pl
STOWARZYSZENIE POMOCY DZIECIOM SPECJALNEJ TROSKI	16-400 SUWAŁKI UL. T. PAWECKIEGO 29	87 566 59 54	spd29@wp.pl
KRAJOWE TOWARZYSTWO AUTYZMU ODDZIAŁ W BIAŁYMSTOKU	15-338 BIAŁYSTOK UL. K. PUŁASKIEGO 96	85 719 48 91	kta@kta.bialystok.pl kta.bialystok.pl
STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU DZIECI NIEPEŁNOSPRAWNYCH INTELEKTUALNIE "BARWA"	15-560 BIAŁYSTOK UL. SOBOLEWSKA 18	509 635 653	barwnywiat@onet.pl
STOWARZYSZENIE "RODZICE DZIECIOM" TROSKI SPECJALNEJ	18-421 MARIANOWO MARIANOWO 5	86 219 29 80 660 459 602	wtz_zbig@tlen.pl nasz-cel.pl
KRAJOWE TOWARZYSTWO AUTYZMU ODDZIAŁ W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. POLNA 16 LOK. 19		autyzm.lomza@o2.pl
OLIMPIADY SPECJALNE POLSKA - PODLASKI ODDZIAŁ REGIONALNY	15-517 BIAŁYSTOK UL. BARANOWICKA 203	85 743 34 65 696 487 090 85 743 35 75	maciej.kosakowski@wp.pl podlaskie.olimpiadyspecjalne.pl
STOWARZYSZENIE POMOCY DZIECIOM Z PORĄŻENIEM MÓZGOWYM "JASNY CEL"	15-066 BIAŁYSTOK UL. S. BUKOWSKIEGO 4	85 732 23 45 692 029 690	jasny_cel@wp.pl biuro@jasnycel.pl jasnycel.pl
STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ DZIECI I MŁODZIEŻY NIEPEŁNOSPRAWNYCH INTELEKTUALNIE "POMOCNA DŁOŃ" PRZY DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. POŁOWA 39	86 216 52 51 86 216 52 52	dpslomza@op.pl dpslomza.info
STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ DZIECI "JESTEŚMY RAZEM"	16-400 SUWAŁKI UL. W. SIKORSKIEGO 4	512 484 856, 502 469 009	stowarzyszenie-jestesmyrazem@wp.pl jestesmy-razem.pl
STOWARZYSZENIE NA RZECZ DZIECI I MŁODZIEŻY "NIE JESTEŚ SAM"	16-515 PUŃSK UL. SZKOLNA 26	503 786 829	vida.stankiewicz@gmail.com
STOWARZYSZENIE NA RZECZ DZIECI I MŁODZIEŻY ZE SPECJALNYMI I SPECYFICZNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI "ISKIERKA" W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. FILIPOWSKA 111		iskierkasuwalki.pl
STOWARZYSZENIE PRZYJACIÓŁ ZESPOŁU SZKÓŁ SPECJALNYCH "WŚRÓD NAS"	16-300 AUGUSTÓW AL. KARD.S. WYSZYŃSKIEGO 3B	693 390 252, 510 952 535	agat40@wp.pl zssaugustow.com.pl

■ STOWARZYSZENIA DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
STOWARZYSZENIE „SZKOŁA NASZĄ SZANSĄ” PRZY ZESPOLE SZKÓŁ SPECJALNYCH IM. JANA PAWŁA II W GRAJEWIE	19-200 GRAJEWO UL. EŁCKA 11 LOK. 4 A	86 2723115	szkolanaszaszansa@gmail.com
STOWARZYSZENIE WSPIERANIA INICJATYW SPOŁECZNYCH NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W GRAJEWIE (SWISON)	19- 200 GRAJEWO OS. CENTRUM 38 A	86 2738542	azswison@gmail.com swison.neostarada.pl
STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH „NADZIEJA” W RAJGRODZIE	19- 206 RAJGRÓD TAMA 9/1	603 154 038	nadzieja.rajgrad@gmail.com
STOWARZYSZENIE RODZICÓW OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH „LAZUR NADZIEI”	17-100 BIELSK PODLASKI UL. 11 LISTOPADA 10	510 081 973	lazar-nadziei.pl
STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH "RAZEM"	16-100 SOKÓŁKA UL. J. PIŁSUDSKIEGO 5	85 711 85 08	snron.razem@gmail.com wtzsokolka.com.pl
STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH "RADOŚĆ ŻYCIA"	16-200 DĄBROWA BIAŁOSTOCKA UL. SOLIDARNOŚCI 1	85 712 02 85 607 544 864	stow.wtz@wp.pl stow-wtz.pl/
STOWARZYSZENIE NA RZECZ ROZWOJU ZIEMI SOKÓLSKIEJ „BARKA”	16-100 SOKÓŁKA UL. A. MICKIEWICZA 2A	857112134 691 393 550	barka-sokolka@wp.pl barka.internetdsl.pl

■ FUNDACJE DZIAŁAJĄCE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
FUNDACJA GAMA W DĄBROWIE BIAŁOSTOCKIEJ	16-200 DĄBROWA BIAŁOSTOCKA UL. GEN. N. SULIKA 1	85 712 02 85	fundacjagama@gmail.com fundacjagama.pl
FUNDACJA „SOKÓLSKI FUNDUSZ LOKALNY”	16-100 SOKÓŁKA PL. T. KOŚCIUSZKI 9	85 711 57 00	fundacjasfl@gmail.com fundacjasfl.pl

■ ORGANIZACJE ZWIĄZKOWE

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
POLSKI ZWIĄZEK NIEWIDOMYCH OKRĘG PODLASKI	15-434 BIAŁYSTOK UL. BIAŁA 13 LOK. 33	603 350 140 85 732 42 83	pznbial@wp.pl pzn-bialystok.pl

Źródło: Portal Organizacji Pozarządowych, Baza NGO, <http://bazy.ngo.pl>. (wybrane wg nazwy i/lub opisu działalności), Informacje przekazane przez powiaty uzupełnione ze stron podmiotów

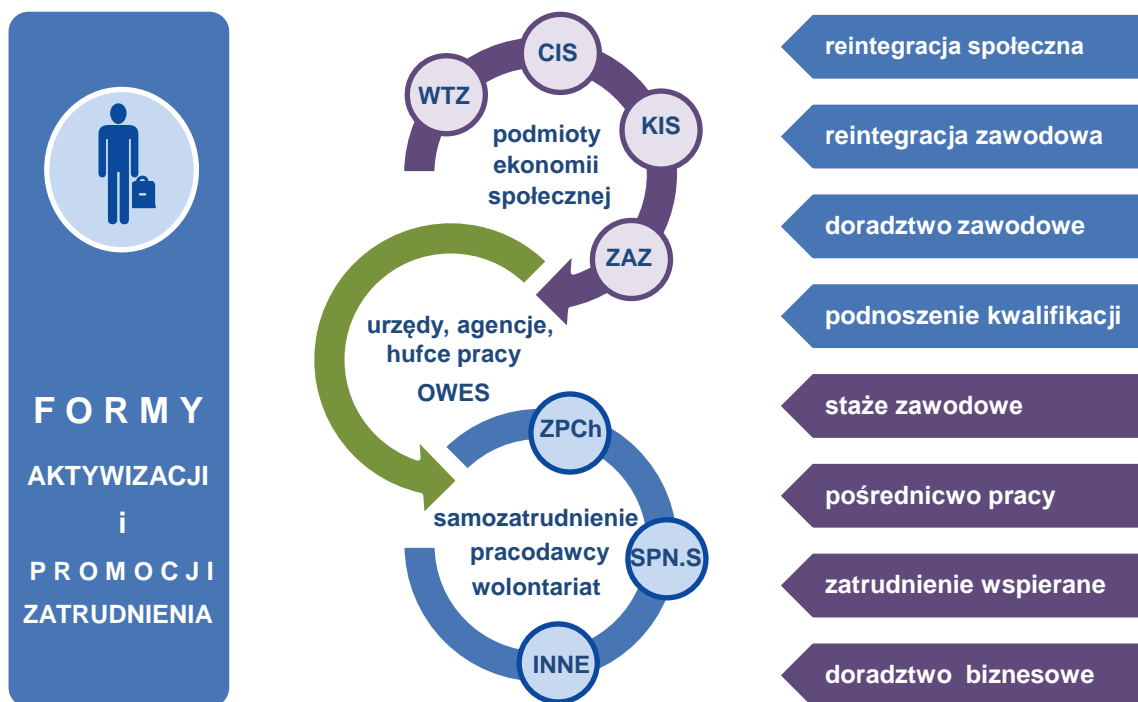
III. PORADNICTWO I AKTYWIZACJA ZAWODOWA



Aktywizacja zawodowa to pakiet działań mających na celu podjęcie i utrzymanie przez bezrobotnego odpowiedniej pracy lub działalności gospodarczej. Działania na jej rzecz podejmowane są przez instytucje rynku pracy takie jak powiatowe i wojewódzkie urzędy pracy (Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej), Ochotnicze Hufce Pracy, agencje zatrudnienia oraz inne podmioty wspierające działania instytucji rynku pracy (m.in. gminne centra informacji, akademickie biura karier, szkolne ośrodki kariery, organizacje pozarządowe zajmujące się problematyką rynku pracy). Aktywizacją zawodową zajmują się również podmioty ekonomii społecznej takie jak centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej, spółdzielnie socjalne, zakłady aktywności zawodowej, zakłady pracy chronionej. Promocja zatrudnienia, łagodzenie skutków bezrobocia oraz aktywizacja zawodowa realizowane są poprzez różnorodne formy wsparcia, wśród których można wyróżnić m.in.:

- pośrednictwo pracy,
- poradnictwo zawodowe,
- formy wspierające podnoszenie kwalifikacji (studiów podyplomowych, szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową, bonu szkoleniowego, bonu stażowego),
- świadczenia pieniężne,
- refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy.

Promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa kierowana jest zarówno do osób bezrobotnych jak i poszukujących pracy.



Powiatowe Urzędy Pracy

Osobom zarejestrowanym jako bezrobotne (w tym niepełnosprawnym) Powiatowy Urząd Pracy (PUP) oferuje:

- pośrednictwo pracy krajowe,
- pośrednictwo pracy z obszaru UE i EOG (EURES, w tym usługi transgraniczne),
- poradnictwo zawodowe i informacja zawodowa,
- szkolenia i inne formy podnoszenia kwalifikacji,
- przygotowanie zawodowe dorosłych.

W odniesieniu do osób niepełnosprawnych zarejestrowanych w PUP jako poszukujące pracy i nie pozostających w zatrudnieniu usługi i instrumenty rynku pracy finansowane są ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej

W ramach Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Białymstoku funkcjonują trzy Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w Białymstoku, Łomży i Suwałkach, których zadaniem jest m.in. świadczenie poradnictwa zawodowego poprzez:

- udzielanie informacji o zawodach, rynku pracy oraz możliwościach szkolenia i kształcenia, umiejętnościach niezbędnych przy aktywnym poszukiwaniu pracy i samozatrudnieniu,
- udzielanie porad z wykorzystaniem standaryzowanych metod ułatwiających wybór zawodu, zmianę kwalifikacji, podjęcie lub zmianę pracy, w tym badanie kompetencji, zainteresowań i uzdolnień zawodowych,
- udzielanie informacji porad indywidualnych na odległość,
- inicjowanie, organizowanie i prowadzenie grupowych porad zawodowych,

Usługi Centrów są bezpłatne i skierowane do osób pełnoletnich, które poszukują miejsca pracy, ukończyły szkołę i po raz pierwszy wchodzi na rynek pracy, chcą wybrać nowy zawód, kierunek kształcenia lub szkolenia, pracują, ale chcą się przekwalifikować lub zmienić miejsce pracy, zagrożone są zwolnieniem lub utratą pracy, mają dłuższą przerwę w zatrudnieniu i chciałyby zaktualizować kwalifikacje zawodowe.

Ochotnicze Hufce Pracy

Państwowa jednostką wyspecjalizowaną w działaniach na rzecz młodzieży, w szczególności młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, oraz bezrobotnych do 25. roku życia.

Agencje zatrudnienia

Niepubliczne jednostki organizacyjne świadczące usługi w zakresie pośrednictwa pracy, pośrednictwa do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych, poradnictwa zawodowego, doradztwa personalnego i pracy tymczasowej.

Poradnictwo zawodowe

Poradnictwo zawodowe świadczone jest w formie porad indywidualnych i grupowych, a skierowane jest zarówno do bezrobotnych jak i osób poszukujących pracy. Polega ono na pomocy w wyborze odpowiedniego zawodu lub odpowiedniej oferty oraz udzielenia wsparcia poprzez np. skierowanie na specjalistyczne badania umożliwiające wydanie opinii o przydatności do określonego zawodu czy stanowiska.

Pośrednictwo pracy

Pośrednictwo pracy prowadzone jest nieodpłatnie, przez urzędy pracy, agencje pośrednictwa oraz Ochotnicze Hufce Pracy. Placówki prowadzące pośrednictwo zbierają oferty od pracodawców, inicjują również kontakty pracodawców z bezrobotnymi i poszukującymi pracy.

Instrumenty wspierające podnoszenie kwalifikacji

W ramach działań związanych z promocją zatrudnienia można skorzystać ze wsparcia na kształcenie ustawiczne w postaci studiów podyplomowych, szkoleń na podstawie trójstronnych umów szkoleniowych zawieranych pomiędzy starostą, pracodawcą i instytucją szkoleniową, bonu szkoleniowego, bonu stażowego.

Zatrudnienie socjalne

Zatrudnienie socjalne służy zapewnieniu możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej i zatrudnienia wspieranego osobom podlegającym wykluczeniu społecznemu (m.in. osobom niepełnosprawnym, chorym psychicznie, uzależnionym, bezdomnym), które ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Zatrudnienie socjalne ma na celu:

- **reintegrację społeczną** -□ działania, w tym również o charakterze samopomocowym, mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej, klubie integracji społecznej lub zatrudnionej u pracodawcy, umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu,
- **reintegrację zawodową** - działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej i klubie integracji społecznej zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy.

Centrum Integracji Społecznej

Centra Integracji Społecznej (CIS) tworzone są przez jednostki samorządu terytorialnego bądź organizacje pozarządowe, a ich rolą jest reintegracja zawodową i społeczną przez następujące usługi:

- kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu,
- nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych,
- naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą,
- uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Skierowanie do CIS wydawane jest przez właściwy ze względu na miejsce zamieszkania Ośrodek Pomocy Społecznej (OPS, MOPS, GOPS) lub, w przypadku osób długotrwale bezrobotnych w rozumieniu przepisów o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, Powiatowy Urząd Pracy (PUP) na podstawie własnego wniosku osoby uprawnionej do objęcia wsparciem, wniosku jej przedstawiciela ustawowego lub wniosku z wniosku zakładu lecznictwa odwykowego, powiatowego centrum pomocy rodzinie, ośrodka pomocy społecznej, organizacji pozarządowej lub klubu integracji społecznej, za zgodą tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego. Wniosek podlega zaopiniowaniu przez pracownika socjalnego z Ośrodka Pomocy Społecznej właściwego dla miejsca zamieszkania zainteresowanego, po uprzednim przeprowadzeniu wywiadu środowiskowego. Kierownik Centrum przyjmuje osobę skierowaną do Centrum po podpisaniu z nią indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego w uzgodnieniu z kierownikiem ośrodka pomocy społecznej właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu tej osoby.

Uczestnicy CIS realizują w ramach zajęć indywidualny program zatrudnienia socjalnego. Zajęcia realizowane w ramach reintegracji zawodowej obejmują względnie stały zakres tematyczny przystosowujący uczestnika do podjęcia zatrudnienia w określonym zawodzie. Natomiast zajęcia reintegracji społecznej mają często zindywidualizowany charakter i oprócz szkoleń ogólnych kształtujących określone postawy, zawierają zagadnienia szczególnie ważne dla poszczególnych uczestników lub grup uczestników (grupy terapeutyczne, grupy samopomocowe, grupy wsparcia). Plan szkolenia zawodowego najczęściej obejmuje teoretyczną i praktyczną naukę zawodu natomiast reintegracja społeczna to przede wszystkim warsztaty motywacyjne, warsztaty terapeutyczne, grupy wsparcia dostosowane do indywidualnych potrzeb uczestników. Programy szkoleniowe i profile grup zawodowych są planowane z uwzględnieniem aktualnego zapotrzebowania rynku pracy na określone grupy pracowników. Kierownik Centrum opracowuje miesięczny program zajęć w Centrum. Uczestnicy CIS mają zapewnione:

- szkolenie w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy,
- przeprowadzenie odpowiednich badań lekarskich,
- odzież roboczą i obuwie robocze,
- bezpieczne i higieniczne warunki uczestnictwa w zajęciach, w tym środki ochrony indywidualnej,
- zaopatrzenie z tytułu wypadku w trakcie pobytu w Centrum na podstawie przepisów o zaopatrzeniu z tytułu wypadków lub chorób zawodowych powstałych w szczególnych okolicznościach,
- nieodpłatny jeden posiłek dziennie w trakcie pobytu,
- świadczenia z ubezpieczenia zdrowotnego, na zasadach określonych w przepisach (pod warunkiem realizacji programu przez uczestnika),
- świadczenie integracyjne w wysokości zasiłku dla bezrobotnych, przyznawane na wniosek uczestnika przez kierownika Centrum.

Czas dziennego pobytu uczestnika w Centrum nie może być krótszy niż 6 godzin. Okres próbny w Centrum trwa 1 miesiąc. W okresie próbnym uczestnik otrzymuje świadczenie integracyjne w wysokości 50% zasiłku dla bezrobotnych. Okres uczestnictwa w zajęciach w Centrum może trwać do 11 miesięcy, a w przypadkach określonych w przepisach może być przedłużony do 6 miesięcy. Po zakończeniu uczestnictwa w zajęciach

w CIS kierownik Centrum wydaje uczestnikowi zaświadczenie potwierdzające uczestnictwo w zajęciach i umiejętności nabyte w ramach reintegracji zawodowej i społecznej.

Kluby integracji społecznej

Kluby integracji społecznej (KIS) są miejscem spotkań dla osób pozostających bez zatrudnienia, które chcą być aktywniejsze i poszukują możliwości własnego rozwoju. Czynne uczestnictwo w zajęciach w ramach KIS pomaga w rozszerzeniu umiejętności społecznych, podniesieniu kwalifikacji zawodowych oraz jest okazją do poznania osób w podobnej sytuacji życiowej. Jednym z podstawowych działań KIS jest organizowanie i prowadzenie we współpracy z powiatowymi urzędami pracy programów zatrudnienia tymczasowego. KIS służy realizacji zadań umożliwiających udzielanie indywidualnym osobom oraz ich rodzinom pomocy w podbudowaniu i podtrzymaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej, w powrocie do pełnienia ról społecznych oraz podniesieniu kwalifikacji zawodowych. KIS działa na rzecz osób zmagających się z podobnymi problemami i trudnościami życiowymi, pomaga w samoorganizowaniu się ludzi w grupy oraz podejmowaniu wspólnych przedsięwzięć w zakresie aktywizacji zawodowej. Kluby integracji społecznej organizują w szczególności:

- działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy na czas określony, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy u pracodawców, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności w formie spółdzielni socjalnej,
- prace społecznie użyteczne,
- roboty publiczne,
- poradnictwo prawne,
- działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych,
- staże, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Uczestnictwo w KIS jest dobrowolne, a warunkiem uczestnictwa w nim jest realizacja kontraktu socjalnego, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej. Okres uczestnictwa w KIS jest ustalany indywidualnie z każdym z uczestników. Zakończenie uczestnictwa w KIS jest potwierdzone zaświadczeniem wydawanym niezwłocznie przez podmiot prowadzący KIS.

Zatrudnienie wspierane

Zatrudnienie wspierane realizowane jest w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego lub kontraktu socjalnego, o którym mowa w przepisach o pomocy społecznej. Jest to forma wsparcia adresowana do absolwentów Centrów Integracji Społecznej i Klubów Integracji Społecznej, która obejmuje:

- skierowanie do prac społecznie użytecznych,
- skierowanie do pracy u przedsiębiorcy,
- skierowanie do pracy w Centrum Integracji Społecznej,
- wsparcie zatrudnienia, samozatrudnienia i tworzenia/przystępowania do spółdzielni socjalnych.

Osoba objęta indywidualnym programem zatrudnienia socjalnego lub kontraktem socjalnym może, w ramach zatrudnienia wspieranego, skorzystać z nieodpłatnego poradnictwa zawodowego, psychologicznego i społecznego oraz rzecznictwa. Skierowanie do pracy u przedsiębiorcy i w CIS wystawia Powiatowy Urząd Pracy na wniosek kierownika Centrum, pracownika socjalnego i uczestnika, a w przypadku uczestnictwa w KIS – na wniosek pracownika socjalnego. Skierowanie do pracy w ramach zatrudnienia wspieranego, odbywa się na podstawie umowy zawartej między starostą a pracodawcą, w której pracodawca zobowiązuje się do zatrudnienia skierowanego uczestnika przez okres nie krótszy niż 12 miesięcy, a starosta do refundowania pracodawcy części wypłaconego tej osobie wynagrodzenia przez okres pierwszych 12 miesięcy.

Roboty publiczne

Roboty publiczne to zatrudnienie bezrobotnego w okresie nie dłuższym niż 12 miesięcy przy wykonywaniu prac organizowanych przez gminy, organizacje pozarządowe statutowo zajmujące się problematyką: ochrony środowiska, kultury, oświaty, kultury fizycznej i turystyki, opieki zdrowotnej, bezrobocia oraz pomocy społecznej, a także spółki wodne i ich związki, jeżeli prace te są finansowane lub dofinansowane ze środków samorządu terytorialnego, budżetu państwa, funduszy celowych, organizacji pozarządowych, spółek wodnych i ich związków.

Prace społecznie użyteczne

Prace społecznie użyteczne to prace wykonywane przez bezrobotnych bez prawa do zasiłku na podstawie skierowania wydawanego przez Powiatowy Urząd Pracy, a organizowane przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnej. Za wykonywanie prac społecznie użytecznych przysługuje świadczenie pieniężne. Do prac społecznie użytecznych mogą zostać skierowane osoby bezrobotne bez prawa do zasiłku korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej, uczestniczące w kontrakcie socjalnym, indywidualnym programie usamodzielniania, lokalnym programie pomocy społecznej lub indywidualnym programie zatrudnienia socjalnego, jeżeli podjęły uczestnictwo w tych formach w wyniku skierowania powiatowego urzędu pracy. Skierowanie do prac społecznie użytecznych nie powoduje utraty statusu bezrobotnego na czas wykonywania prac. Wymiar czasu pracy wynosi do 10 godzin w tygodniu,. Świadczenie pieniężne za wykonywanie pracy społecznie użytecznych nie przysługuje za okres nie wykonywania pracy, w tym za okres udokumentowanej niezdolności do pracy.

Staż

Oznacza nabywanie przez bezrobotnego umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez wykonywanie zadań w miejscu pracy, bez nawiązania stosunku pracy z organizatorem stażu. Pracodawca - organizator składa wniosek o zawarcie umowy o zorganizowanie stażu do wybranego powiatowego urzędu pracy. Staż odbywa się na podstawie umowy zawartej pomiędzy starostą a organizatorem stażu, według programu określonego w umowie. Staż, w zależności od spełniania warunków określonych w przepisach, może trwać do 6 lub 12 miesięcy. Za okres odbywania stażu bezrobotnemu przysługuje stypendium stażowe w wysokości 120% zasiłku dla bezrobotnych. Stażyście przysługują dni wolne w wymiarze 2 dni za każde 30 dni kalendarzowych odbywania stażu. Za dni wolne przysługuje stypendium.

Warsztaty Terapii Zajęciowej

Warsztaty terapii zajęciowej (WTZ) stanowią placówkę pobytu dziennego, w której czas trwania zajęć nie może przekroczyć 7 godzin dziennie, w ramach której tworzone są warunki umożliwiające osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy rehabilitację społeczną i zawodową w zakresie pozyskania lub przywrócenia umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. W ramach WTZ organizowana jest terapia zajęciowa, zmierzająca do rozwijania umiejętności wykonywania czynności życia codziennego i zaradności osobistej oraz umiejętności psychofizycznych, sprawności oraz podstawowych i specjalistycznych umiejętności zawodowych, umożliwiających uczestnictwo w szkoleniu zawodowym albo podjęcie pracy. Terapię realizuje się na podstawie indywidualnego programu rehabilitacji. Osoby niepełnosprawne kierowane są do uczestnictwa w WTZ – zgodnie ze wskazaniem zawartym w orzeczeniu o niepełnosprawności, o stopniu niepełnosprawności lub o wskazaniach do ulg i uprawnień. Zgłoszenia osób niepełnosprawnych, które chcą uczestniczyć w warsztacie przyjmuje i zatwierdza jednostka zamierzająca utworzyć warsztat lub jednostka prowadząca WTZ, w uzgodnieniu z powiatowym centrum pomocy rodzinie. Działalność warsztatu jest działalnością o charakterze niezarobkowym. Dochód ze sprzedaży produktów i usług wykonanych przez uczestników WTZ w ramach realizowanego programu terapii przeznacza się, w porozumieniu z uczestnikami warsztatu, na pokrycie wydatków związanych z integracją społeczną uczestników.

Zajęcia klubowe w WTZ

Zajęcia klubowe w WTZ oznaczają zorganizowaną formę rehabilitacji mającą na celu wspieranie osób niepełnosprawnych w utrzymaniu samodzielności i niezależności w życiu społecznym i zawodowym. Są rozwiązaniem, które sprzyja aktywnemu wspomaganie tych podopiecznych WTZ, którzy opuszczają warsztat w związku z podjęciem zatrudnienia oraz osób niepełnosprawnych oczekujących na przyjęcie do WTZ. Wsparcie kierowane jest do osób niepełnosprawnych posiadających ważne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności (lub orzeczenie równoważne). Zajęcia klubowe z jednej strony przygotowują osoby niepełnosprawne do przyszłego uczestnictwa w WTZ, z drugiej zaś stanowią formę kontynuacji pomocy świadczonej przez warsztat jego uczestnikom do momentu podjęcia przez nich zatrudnienia. Zajęcia klubowe, realizowane zgodnie z indywidualnymi potrzebami uczestników, mogą obejmować aktywne formy wsparcia w podjęciu lub utrzymaniu zatrudnienia, tak aby zapewnić ciągłość pomocy w zakresie rehabilitacji zawodowej i społecznej.

Zakład Aktywności Zawodowej

Zakłady Aktywności Zawodowej (ZAZ) działają w celach rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych. ZAZ zatrudniają co najmniej 70% osób niepełnosprawnych, w szczególności skierowanych do pracy przez powiatowe urzędy pracy zaliczonych do znacznego stopnia niepełnosprawności lub umiarkowanego stopnia niepełnosprawności, u których stwierdzono autyzm, upośledzenie umysłowe lub chorobę psychiczną, w tym osób, w stosunku do których rada programowa WTZ zajęła stanowisko uzasadniające podjęcie zatrudnienia i kontynuowanie rehabilitacji zawodowej w warunkach pracy chronionej. Organizator ZAZ tworzy zakładowy fundusz aktywności, który przeznaczony jest na zaspokajanie potrzeb osób niepełnosprawnych, np. na zakup sprzętu i wyposażenia pomagającego osobie niepełnosprawnej w samodzielnym życiu i uczestnictwie w życiu społeczności lokalnej, pomoc w przygotowaniu, budowie, remoncie i wyposażeniu indywidualnych i zbiorowych form mieszkalnictwa chronionego dla osób niepełnosprawnych, a także na kształcenie, przekwalifikowanie i szkolenia itp.

Zakład pracy chronionej

Zakład pracy chronionej (ZPCh, zakład chroniony) – przedsiębiorstwo o specjalnym statusie prawnym, które jest przystosowane do zatrudniania osób z wyższymi stopniami niepełnosprawności. Zakład pracy chronionej to podmiot w którym co najmniej 50% zatrudnionych to osoby niepełnosprawne, w tym co najmniej 20% ogółu zatrudnionych, stanowią osoby ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności albo o co najmniej 30% pracowników stanowią osoby niewidome, psychicznie chore lub upośledzone umysłowo, zaliczone do znacznego albo umiarkowanego stopnia niepełnosprawności. Głównym celem przedsiębiorstwa, oprócz wypracowania zysku, jest również aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych, które miałyby problem z wykonywaniem swoich zadań w zwykłym zakładzie pracy. ZPCh zapewnia również pracownikom doraźną i specjalistyczną opiekę medyczną, poradnictwo i usługi rehabilitacyjne. Dodatkowo, przedsiębiorca jest zobowiązany do stworzenia Zakładowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, którego środki są przeznaczane na finansowanie rehabilitacji zawodowej, społecznej i leczniczej pracowników.

Spółdzielnie socjalne

Spółdzielnia socjalna (SPN.S) jest rodzajem przedsiębiorstwa społecznego, łączącym prowadzenie działalności gospodarczej z realizacją celów społecznych. Najważniejszym celem spółdzielni jest utworzenie miejsc pracy dla osób mających trudności z funkcjonowaniem na otwartym rynku pracy - działa ona na rzecz reintegracji społecznej i zawodowej swoich członków i/lub pracowników, na co przeznaczają również część wypracowanego przez siebie zysku. Może ona również prowadzić działalność społeczną i oświatowo – kulturalną na rzecz swoich członków oraz ich środowiska lokalnego, a także działalność społecznie użyteczną w sferze zadań publicznych określonych w ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Założycielami SPN.S (zgodnie z ustawą o spółdzielniach socjalnych) powinno być minimum 5 osób, spośród których przynajmniej 50% stanowią osoby bezrobotne, niepełnosprawne, osoby posiadające status poszukujących pracy do 30. roku życia lub po 50. roku życia lub absolwenci CIS i KIS. SPN.S mogą być również tworzone przez osoby prawne (jednostki samorządu terytorialnego lub organizacje pozarządowe i kościelne). W takiej sytuacji mają one obowiązek zatrudnienia minimum 5 osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy. Działalność SPN.S może zostać wsparta ze środków budżetu państwa lub środków budżetu jednostki samorządu terytorialnego, w szczególności poprzez dotację, pożyczki, poręczenia, usługi lub doradztwo w zakresie finansowym, księgowym, ekonomicznym, prawnym, i marketingowym, zrefundowanie kosztów lustracji. Ponadto założyciele spółdzielni mogą otrzymać jednorazową dotację na utworzenie spółdzielni przyznawaną z Funduszu Pracy, korzystać ze środków PFRON, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz ubiegać się w starostwie o refundację składek na ubezpieczenie społeczne (w ramach formuły zatrudnienia wspieranego). W województwie działają Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej, do których można się zwrócić z pomysłem na działalność, prośbą o doradztwo i pomoc w wypełnieniu wszelkich formalności.

Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej

Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) są to podmioty akredytowane przez Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, których celem jest wspieranie, tworzenie i wzmacnianie potencjału podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych oraz tworzenie przyjaznego otoczenia prawnego i społecznego ukierunkowanych na realizację działań i projektów z zakresu ekonomii społecznej. Odbiorcami działań OWES są osoby i instytucje zainteresowane tworzeniem przedsiębiorstw społecznych w tym osoby bezrobotne, zagrożone

wykluczeniem społecznym oraz osoby niepełnosprawne, podmioty ekonomii społecznej, przedsiębiorstwa społeczne. W ramach OWES świadczone są usługi informacyjne, szkoleniowe (warsztaty, szkolenia, cykle edukacyjne,

dotyczące tworzenia i funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej oraz przedsiębiorstw społecznych), doradztwo indywidualne i grupowe (wspieraniu procesu tworzenia i towarzyszenia w rozwoju podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych, doradztwo specjalistyczne z zakresu: prawna, księgowości, biznesowego, marketingowego itp. OWES doradzają również w zakresie możliwości uzyskania wsparcia finansowego na założenie i rozwój przedsiębiorstw społecznych.

A. INSTYTUCJE POŚREDNICTWA I PORADNICTWA PRACY

■ URZĘDY PRACY

■ WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W BIAŁYMSTOKU

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W BIAŁYMSTOKU	15-354 BIAŁYSTOK UL. POGODNA 22	85 749 72 00 85 749 72 09	sekretariat@wup.wrotapodlasia.pl wup.podlasie.pl
ODDZIAŁ TERENOWY W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. PRZYTOROWA 9B	87 566 66 01	biwusu@wup.wrotapodlasia.pl
ODDZIAŁ TERENOWY W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. NOWOGRODZKA 1	86 216 74 79	biwulo@wup.wrotapodlasia.pl

■ POWIATOWE URZĘDY PRACY

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
POWIATOWY URZĄD PRACY W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. T. KOŚCIUSZKI 71A	87 565 26 50, 87 565 26 89	sekretariat@pup.suwalki.pl pup.suwalki.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W WYSOKIEM MAZOWIECKIEM	18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE UL. 1 MAJA 8	86 275 86 12 86 275 86 13	biwy@praca.gov.pl pup-wysokiemazowieckie.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W MOŃKACH	19-100 MOŃKI UL. WYZWOLENIA 22	85 727 87 10	bimo@praca.gov.pl, pupmonki.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W SOKÓLCE	16-100 SOKÓŁKA UL. KRYŃSKA 40	85 722 90 10 85 722 90 11	biso@praca.gov.pl pupsokolka.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W BIAŁYMSTOKU	15-365 BIAŁYSTOK UL. POGODNA 63/1	85 747 38 00 85 747 38 61	bibi@praca.gov.pl pup.bialystok.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W BIAŁYMSTOKU - FILIA W ŁAPACH	18-100 ŁAPY UL. GEN. W. SIKORSKIEGO 24	85 715 20 55	bibila@praca.gov.pl pup.powiatbialostocki.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W GRAJEWIE	19-200 GRAJEWO UL. STRAŻACKA 6A	86 261 30 11 86 272 36 05	bigr@praca.gov.pl pupgrajewo.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W SOKÓLCE - FILIA DĄBROWA BIAŁOSTOCKA	16-200 DĄBROWA BIAŁOSTOCKA UL. GEN. N. SULIKA 4A	85 712 12 03	bisoda@praca.gov.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W SEJNACH	16-500 SEJNY UL. ŁĄKOWA 26	87 516 25 65 87 516 33 75	bise@praca.gov.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W ZAMBROWIE	18-300 ZAMBRÓW UL. FABRYCZNA 3	86 271 46 97 86 271 44 59	biza@praca.gov.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W HAJNÓWCE	17-200 HAJNÓWKA UL. J. PIŁSUDSKIEGO 10A	85 682 23 18	biha@praca.gov.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W SIEMIATYCZACH	17-300 SIEMIATYCZE UL. LEGIONÓW PIŁSUDSKIEGO 3	85 655 59 00 85 655 23 91	bisi@praca.gov.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. NOWOGRODZKA 1	86 216 77 77 86 216 34 92	bito@praca.gov.pl www.pup.lomza.pl
POWIATOWY URZĄD PRACY W AUGUSTOWIE	16-300 AUGUSTÓW UL. A. MICKIEWICZA 2	87 643 58 02 87 643 58 03	biau@praca.gov.pl pup.augustow.pl

Źródło: Portal Organizacji Pozarządowych, Baza NGO, <http://bazy.ngo.pl>, <https://psz.praca.gov.pl/wybor-urzedu>

B. AKTYWIZACJA ZAWODOWA

■ ZAKŁADY AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ SOWA ORGANIZATOR: POWIAT SUWAŁSKI	16-402 SUWAŁKI LIPNIAK 3	87 562 10 02	biuro@owl.suwalki.pl sowa.suwalszczyzna.com.pl

ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ KRES (KRES-KRAJOWY RUCH EKOLGOICZNO-SPOŁECZNY)	18-300 ZAMBRÓW UL. ALEJA WOJSKA POLSKIEGO 27	531 092 993	zambrow@kres.org zambrow.kres.org kres.org
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ MY DLA INNYCH ORGANIZATOR: Stowarzyszenie My Dla Innych	15-741 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUK FABRYCZNY 34	692 394 183	marzdlainnych@gmail.com mydlainnych.pl
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ KRZYŻEWO CENTRUM TURYSTYCZNO-REHABILITACYJNE ORGANIZATOR: Fundacja Praca Dla Niewidomych	18-218 SOKOŁY KRZYŻEWO 30	86 476 42 18	krzyzewo@fpdn.org.pl centrumkrzyzewo.pl/zaz/
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ „WYTWÓRNIĄ” ALPI W BIAŁYMSTOKU ORGANIZATOR: Towarzystwo Wspierania Inicjatyw Społecznych ALPI	BIURO:15-004 BIAŁYSTOK UL. H. SIENKIEWICZA 46 LOK. 37, ZAZ: 15-207 BIAŁYSTOK UL. PIASTOWSKA 3B/79	502 343 228	biuro@alpi.org.pl alpi.org.pl/
ZAKŁAD AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ ARGENTA W ŁOMŻY ORGANIZATOR: Fundacja ARGENTA	18-400 ŁOMŻA UL. ALEJA LEGIONÓW 145 A	887 092 991	shop@argenta.ngo argenta.ngo

Źródło: Zakłady Pracy Chronionej i Zakłady Aktywności Zawodowej w województwie podlaskim – informacja lokalna, WUP w Białymstoku, Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej, Białystok-Łomża-Suwałki 2019, informacje ze stron podmiotów

■ ZAKŁADY PRACY CHRONIONEJ

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
PODLASKA SPÓŁDZIELNIA PRACY „JUBILAT”	15-875 BIAŁYSTOK UL. KRAKOWSKA 5	85 748 70 50 85 748 70 51	jubilat@pspjubilat.com.pl pspjubilat.com.pl
SPÓŁDZIELNIA SNB	15-025 BIAŁYSTOK UL. I. KRASZEWSKIEGO 26/2	85 745 67 70 85 745 67 71	email: snb@snb.pl snb.pl
"DIKPAK" SPÓŁKA JAWNA „DOŁĘGOWSKI, IGNACIUK, KASJAŃSKI	15-530 BIAŁYSTOK – ZAŚCIANKI UL. USŁUGOWA 13	85 741 86 09	dikpak@dikpak.com.pl dikpak.com.pl
PRZEDSIĘBIORSTWO PRODUKCYJNE „D.K. LAMIN”	15-552 BIAŁYSTOK UL. SZOSA ZAMBROWSKA 72 D	85 741 89 00	dklamin@dklamin.com.pl
IMPEL SECURITY POLSKA SP. Z O.O. WROCŁAW, BIURO TERENOWE W BIAŁYMSTOKU	15-085 BIAŁYSTOK UL. BRANICKIEGO 17 D	85 732 04 87	cc.info@impel.pl
IMPEL FACILITY SERVICCES SP. Z O.O. WROCŁAW, ODDZIAŁ W BIAŁYMSTOKU	15-085 BIAŁYSTOK UL. BRANICKIEGO 17 D	85 732 04 35	cok@impel.com.pl
TELEWIZJA KABLOWA „VECTRA” S.A., ZAKŁAD W BIAŁYMSTOKU	15-073 BIAŁYSTOK UL. STAROBOJARSKA 27	58 624 83 52	bialystok@vectra.pl vectra.pl
INWEMER – SYSTEM SPÓŁKA Z O.O. MIKROREGION BIAŁOSTOCKI	15-443 BIAŁYSTOK UL. J. PIŁSUDSKIEGO 11/2	509 939 434	bialystok@inwemer.pl inwemer.pl
SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW GŁUCHYCH „SIGNA”	16-070 CHOROSZCZ UL. WARSZAWSKA 52	85 719 11 63	kontakt@signa.biz.pl signa.biz.pl
POLSKA GRUPA FARMACEUTYCZNA SPÓŁKA S.A.	18-400 ŁOMŻA UL. NOWOGRODZKA 151 A	86 215 56 56	sekretariat_lomza@pgf.com.pl pgflomza.pl
PPHU „OKRUSZEK” SPÓŁKA JAWNA E. GADOMSKA	18-400 ŁOMŻA UL. POZNAŃSKA 162	86 212 55 19	okruszekpchr@wp.pl okruszek.eu
POLSKI KOMITET POMOCY SPOŁECZNEJ ZARZĄD OKRĘGOWY W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. W. SIKORSKIEGO 222	86 218 23 28	pkpslomza.pl
"HETMAN" K.KORZEP, W. KORZEP ZAKŁAD PRACY CHRONIONEJ S. J.	18-500 KOLNO UL. KOLEJOWA 7	86 27 84 193	hetman@hetman-kolno.pl hetman-kolno.pl
SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW "SPINS"	19-230 SZCZUCZYN UL. J. KILIŃSKIEGO 19A	86 273 51 42	spins.pl spins.szczuczyn@wp.pl*
BIURO OCHRONY POSEJDON	15-399 BIAŁYSTOK UL. HANDLOWA 7 LOK. 114	85 719 97 04	posejdon6@vp.pl
JARHEAD SP. Z O.O.	15-062 BIAŁYSTOK UL. WARSZAWSKA 43 LOK. 3	603 77 11 60	biuro@jarhead.com.pl
SPÓŁDZIELNIA INWALIDÓW SPINWAR	15-471 BIAŁYSTOK UL. CHMIELNA 21	85 675 01 77	85 675 01 77
ZAKŁADY SPOŻYWCZE BONA SP. Z O.O.	18-400 ŁOMŻA UL. FABRYCZNA 9 A	86 662 36 06	bona@bonavita.com.pl

Źródło: Zakłady Pracy Chronionej i Zakłady Aktywności Zawodowej w województwie podlaskim – informacja lokalna, WUP w Białymstoku, Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej, Białystok-Łomża-Suwałki 2023

■ WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ

POWIAT	NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
MIASTO BIAŁYSTOK	SPÓŁDZIELNIA SNB	15-025 BIAŁYSTOK UL. I. KRASZEWSKIEGO 26/2	85 741 67 35	wtz.snb.pl wtz@snb.pl
MIASTO BIAŁYSTOK	FUNDACJA AC	15-644 BIAŁYSTOK UL. STORCZYKOWA 7	85 811 01 59	wtz.bialystok.pl wtzac@interia.pl
MIASTO BIAŁYSTOK	CARITAS ARCHIDIECEZJI BIAŁOSTOCKIEJ	15-702 BIAŁYSTOK UL. KNYSZYŃSKA 12A	85 673 13 01 697 020 098	wtz.bialystok@caritas.pl
MIASTO ŁOMŻA	ZAKŁADY SPOŻYWCZE "BONA" SP. Z O.O.	18-400 ŁOMŻA UL. F. BERNATOWICZA 3	86 216 20 16	wtz.lomza.pl wtz.lomza@wp.pl
MIASTO SUWAŁKI	WTZ W SUWAŁKACH TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ DZIECI ODDZIAŁ OKRĘGOWY W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. UTRATA 9	87 566 54 15	wtzsuwalki@neostrada.pl tpdsuwalki.org.pl
AUGUSTOWSKI	WTZ W AUGUSTOWIE STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	16- 300 AUGUSTÓW UL. PORTOWA 12	87 643 55 09	wtz@onet.eu
BIAŁOSTOCKI	WTZ W CZARNEJ BIAŁOSTOCKIEJ STOWARZYSZENIE OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH „RAZEM”	16-020 CZARNA BIAŁOSTOCKA UL. P. CZAJKOWSKIEGO 9	85 710 36 65	razem.wtz@wp.pl wtz-razem.org
BIELSKI	WTZ W BIELSKU PODLASKIM CARITAS DIECEZJI DROHOZYŃSKIEJ	17-100 BIELSK PODLASKI UL. ŻWIRKI I WIGURY 4	85 876 71 91 533 177 133 793 759 355	biuro@wtzbielskpodlaski.pl, www.wtzbielskpodlaski.pl
GRAJEWSKI	WTZ W GRAJEWIE I SZCZUCZYNI STOWARZYSZENIE WSPIERANIA INICJATYW SPOŁECZNYCH NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	19-200 GRAJEWO OS. POŁUDNIE 61 Filia w Szczuczynie 19- 230 SZCZUCZYN UL. SZCZURKI 1	86 272 29 04	www.wtzgrajewo.pl
HAJNOWSKI	WTZ W HAJNÓWCE PARAFIA PW ŚW. TRÓJCYW HAJNÓWCE	17-200 HAJNÓWKA UL. 3-GO MAJA 63	85 682 38 03	wtz-hajnowka@o2.pl wtz-hajnowka.pl
KOLNEŃSKI	WTZ W KOLNIE FUNDACJA VITA FAMILIAE	18-500 KOLNO UL. WOJSKA POLSKIEGO 48	86 278 14 89	wtzkolno@o2.pl
ŁOMŻYŃSKI	STOWARZYSZENIE RODZICE DZIECIOM TROSKI SPECJALNEJ	18-421 PIĄTNICA MARIANOWO 5	86 219 29 80	wtz_zbig@tlen.pl nasz-cel.pl
MONIECKI	WTZ W MOŃKACH CARITAS DIECEZJI BIAŁOSTOCKIEJ	19-100 MOŃKI AL. NIEPODLEGŁOŚCI 3	85 716 40 79	wtz.monki@caritas.pl
SEJNEŃSKI	WTZ W SEJNACH REGIONALNE STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH	16-500 SEJNY UL. 1 MAJA 2	87 517 34 16	rsonsejny@wp.pl niepelnosprawni.sejny.pl
SIEMIATYCKI	WTZ W SIEMIATYCZACH DOM ZAKONNY ZGROMADZENIA SIÓSTR KARMELITANEK DZIECIĄTKA JEZUS	17-300 SIEMIATYCZE UL. B. GŁOWACKIEGO 2	790 771 121	wtzsiemiatycze.eu wtzsiemiatycze@wp.pl
SIEMIATYCKI	WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ NR 3 STOWARZYSZENIA POMOCY "SZANSA"	17-306 DZIADKOWICE DOŁUBOWO 35	664-242-299 85 655 02 82	wtz3@spszansa.pl spszansa.pl
SOKÓLSKI	WTZ W SOKÓLCE STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH "RAZEM"	16-100 SOKÓLKA UL. J. PIŁSUDSKIEGO 5	85 711 85 08	wtzsokolka@gmail.com wtzsokolka.com.pl
SOKÓLSKI	WTZ W DĄBROWIE BIAŁOSTOCKIEJ STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH "RADOŚĆ ŻYCIA"	16-200 DĄBROWA BIAŁOSTOCKA UL. GEN. N. SULIKA 1	85 712 02 18	www.stow-wtz.pl stow.wtz@wp.pl
SUWAŁSKI	WTZ IM. KS. PRAŁATA KAZIMIERZA HAMERSZMITA W FILIPIWIE FUNDACJA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W SUWAŁKACH	16-424 FILIPÓW PL. ST. BATOREGO 25	87 569 62 57	wtz.frp.pl

WYSOKO-MAZOWIECKI	WARSZTATY TERAPII ZAJĘCIOWEJ NR 2 STOWARZYSZENIA POMOCY "SZANSA"	18-218 SOKOŁY STARERACIBORY 4	86 476 12 28	wtz2@spszansa.pl spszansa.pl
WYSOKO-MAZOWIECKI	WTZ W KOZARACH STOWARZYSZENIE NA RZECZ OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NATURA	18-230 CIECHANOWIEC KOZARZE 63	86 277 90 04	wtzkozarze@wp.pl
ZAMBROWSKI	WTZ W SZUMOWIE PROWINCJA SIEDLECKA ZGROMADZENIA SIÓSTR SŁUŻEK NMPN	18-305 SZUMOWO UL. CMENTARNA 11	86 476 90 90	wtzsumowo@op.pl wtz@wtzsumowo.pvi.pl wtzsumowo.pl

Źródło: Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, Baza adresowa WTZ aktualizacja 06.09.2021(<http://www.niepelnosprawni.gov.pl/art.10.warsztaty-terapii-zajeciowej>), Portal Organizacji Pozarządowych, Baza NGO, <http://bazy.ngo.pl>, informacji z powiatów i Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej, strony podmiotów

■ CENTRUM INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

NAZWA I ADRES INSTYTUCJI TWORZĄCEJ CIS*	ADRES SIEDZIBY CIS*	TELEFON	E-MAIL / WWW
STOWARZYSZENIE NA RZECZ RODZINY I OSÓB ZAGROŻONYCH WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM HOLOS W BIAŁYMSTOKU	CIS W BIAŁYMSTOKU 15-081 BIAŁYSTOK UL. E. ORZESZKOWEJ 9A	-	holos.biuro@gmail.com
FUNDACJI VITA FAMILIAE	CIS „PRZYSTAŃ” W ŁAPACH 18-100 ŁAPY UL. CHEŁMOŃSKIEGO 2	85 814 23 24 85 715 68 13	biuro@cislapy.pl
STOWARZYSZENIE INICJATYW SPOŁECZNO-GOSPODARCZYCH IM. KRÓLA ZYGMUNTA AUGUSTA	CIS W AUGUSTOWIE 16-300 AUGUSTÓW UL. MOSTOWA 12 D CIS w Kuriance 16-315 LIPSK KURIANKA 43	87-643 01 00	sisg@sisg.org.pl
STOWARZYSZENIE DLA ROZWOJU W SUWAŁKACH	CIS W SUWAŁKACH 16-400 SUWAŁKI UL. SZKOLNA 7	512 440 605	sdrws@cissuwalki.pl
MIASTO GRAJEWO	CIS W GRAJEWIE 19-200 GRAJEWO OS. POŁUDNIE 36/1	86 261 12 50 794 670 100	cis@um.grajewp.pl
STOWARZYSZENIE „KU DOBREJ NADZIEJ” 15-893 BIAŁYSTOK, UL. GRUNWALDZKA 76	CIS W BIAŁYMSTOKU 15-893 BIAŁYSTOK UL. GRUNWALDZKA 76	500 191 198	ciszelazna@gmail.com kdn.bialystok.pl
PREZYDENT MIASTA ŁOMŻA	CISy W ŁOMŻY 18-400 ŁOMŻA UL. FARNA 1, UL. ZIELONA 21	601 241 828	lomza.cis@gmail.pl
GMINA BOCKI	CIS W BOCKACH 17-111 BOCKI UL. PLAC ARMII KRAJOWEJ 5	85 731 96 10	m.korniluk@gminabocki.pl
FUNDACJA FORUM INICJATYW ROZWOJOWYCH	CIS W KOLNIE 18-500 KOLNO UL. MARII KONOPNICKIEJ 4	729 888 796	ciskolno@fir.org.pl
FUNDACJA FORUM INICJATYW ROZWOJOWYCH	CIS W HAJNÓWCE 17-200 HAJNÓWKA UL. BIELSKA 41	729 888 753	cishajnowka@fir.org.pl
FUNDACJA FORUM INICJATYW ROZWOJOWYCH	CIS W ZAMBROWIE 18-300 ZAMBRÓW UL. OBWODOWA 2	729 888 791	ciszambrow@fir.org.pl
FUNDACJA FORUM INCJATYW ROZWOJOWYCH	CIS W SIEMIATYCZACH 17-300 SIEMIATYCZE UL. KOŚCIUSZKI 88	729 888 751	cissiemiatyczne@fir.org.pl
FUNDACJA FORUM INCJATYW ROZWOJOWYCH	CIS W WYSOKIEM MAZOWIECKIEM 18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE UL. 1 MAJA 8	729 888 793	ciswysokiemazowieckie@fir.org.pl
FUNDACJA FORUM INCJATYW ROZWOJOWYCH	CIS W ŚNIADOWIE 18-411 ŚNIADOWO SZCZEPANKOWO 60	729 888 796	cisszczepankowo@fir.org.pl
FUNDACJA FORUM INCJATYW ROZWOJOWYCH	CIS W SOKOŁACH 18-218 SOKOŁY UL. KOLEJOWA 3		

FUNDACJA DIALOG	CIS W PIĄTNICY PODUCHOWNEJ 18-421 PIĄTNICA PODUCHOWNA UL. STAWISKOWA 6	85 742 40 41	drugaszansa@gmail.com, tel.
	CIS W BIAŁYMSTOKU 15-701 BIAŁYSTOK UL. KOLEJOWA 26	85 742 40 90	cis@fundacjadialog.pl,

* CIS – Centrum Integracji Społecznej

Źródło: Podlaski Urząd Wojewódzki, Rejestr centrów integracji społecznej, <https://puw.bip.gov.pl/prowadzone-rejestry/rejestr-centrow-integracji-spoecznej.html>, informacje podmiotów

■ KLUBY INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

NAZWA I ADRES INSTYTUCJI TWORZĄCEJ KIS*	ADRES SIEDZIBY KIS*	TELEFON	E-MAIL / WWW
POLSKIE STOWARZYSZENIE DORADCZE I KONSULTINGOWE	KIS W ZABŁUDOWIE 16-060 ZABŁUDÓW UL. RYNEK 8	85 652 61 07	kiszabludow@polskiestowarzyszenie.pl
POLSKIE STOWARZYSZENIE DORADCZE I KONSULTINGOWE	KIS W ŁAPACH 18-100 ŁAPY UL. DOLNA 4	85 652 61 07	kislapy@polskiestowarzyszenie.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ W ŁAPACH	KIS „SUKCES W DZIAŁANIU” 18-100 ŁAPY UL. LEŚNIKOWSKA 54	85 715 25 50	mgopslapy@pro.onet.pl
STOWARZYSZENIE ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH PODLASIE	KIS „AKTYWNI RAZEM” 19-213 RADZIŁÓW UL. KARWOWSKA 48	86 273 61 99	kontakt@stowarzyszenie-podlasie.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ	KIS W SOKÓCE 16-100 SOKÓŁKA UL. DĄBROWSKIEGO 12	85 711 20 64	opsok@op.pl
OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ	KIS W DUBICZACH OSOCZNYCH 17-200 DUBICZE OSOCZNE DUBICZE OSOCZNE 45	85 682 31 95	gmina@gmina-hajnowka.pl
MIEJSKI OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ	KIS W MOŃKACH 19-100 MOŃKI UL. WYZWOLENIA 12	85 716 25 67	mops@mops-monki.pl

* KIS - Kluby Integracji Społecznej

Źródło: Podlaski Urząd Wojewódzki, Rejestr Klubów Integracji Społecznej, <https://puw.bip.gov.pl/prowadzone-rejestry/rejestr-klubow-integracji-spoecznej.html>, informacje z podmiotów (w wykazie ujęto wyłącznie podmioty aktywne)

opolski Katalog Spółdzielni Socjalnych, <http://www.spoldzielniesocjalne.org/podlaskie.htm>, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Białymstoku

■ OŚRODKI WSPARCIA EKONOMII SPOŁECZNEJ

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
OWES ŁOMŻA - STOWARZYSZENIE EUROPARTNER AKIE (Subregionu Łomżyńskiego obejmującego powiaty: zambrowski, kolneński, m.Łomża, łomżyński, grajewski, wysokomazowiecki)	18-400 ŁOMŻA UL. POŁOWA 45 (PARTER)	794 000 782	przedsiębiorczalomza@gmail.com przedsiębiorczalomza.pl
	18-300 ZAMBRÓW UL. FABRYCZNA 3 LOK.121	507 798 165	europartner.zambrow@gmail.com
	18-500 KOLNO UL. STRAŻACKA 1	510 276 101	europartner.kolno@gmail.com
OWES SUWAŁKI - CENTRUM AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ "PRYZMAT" W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. NONIEWICZA 91	87 565 02 58	pryzmat@pryzmat.org.pl pryzmat.org.pl
OWES BIELSK-BIZNES I PRAWO (Subregionie Bielskim obejmuje swoim zasięgiem trzy powiaty województwa podlaskiego, tj. powiaty: bielski, siemiatycki, hajnowski.	17-100 BIELSK PODLASKI UL. WIDOWSKA 1	505 282 645	s.integracja@gmail.com przedsiębiorczybielsk.pl
	17-300 SIEMIATYCZE PL. JANA PAWŁA II 31	600 881 572	kamecka.lach@gmail.com
	17-200 HAJNÓWKA UL. MARSZAŁKA J. PISUDSKIEGO 3	667 688 814	rmpietrzak@gmail.com
OWES BIAŁOSTOCKI - FUNDACJA FORUM INICJATYW ROZWOJOWYCH	15-066 BIAŁYSTOK UL. MODLIŃSKA 6 LOK. U3	85 675 21 58.	owes@owop.org.pl owes.bialystok.pl

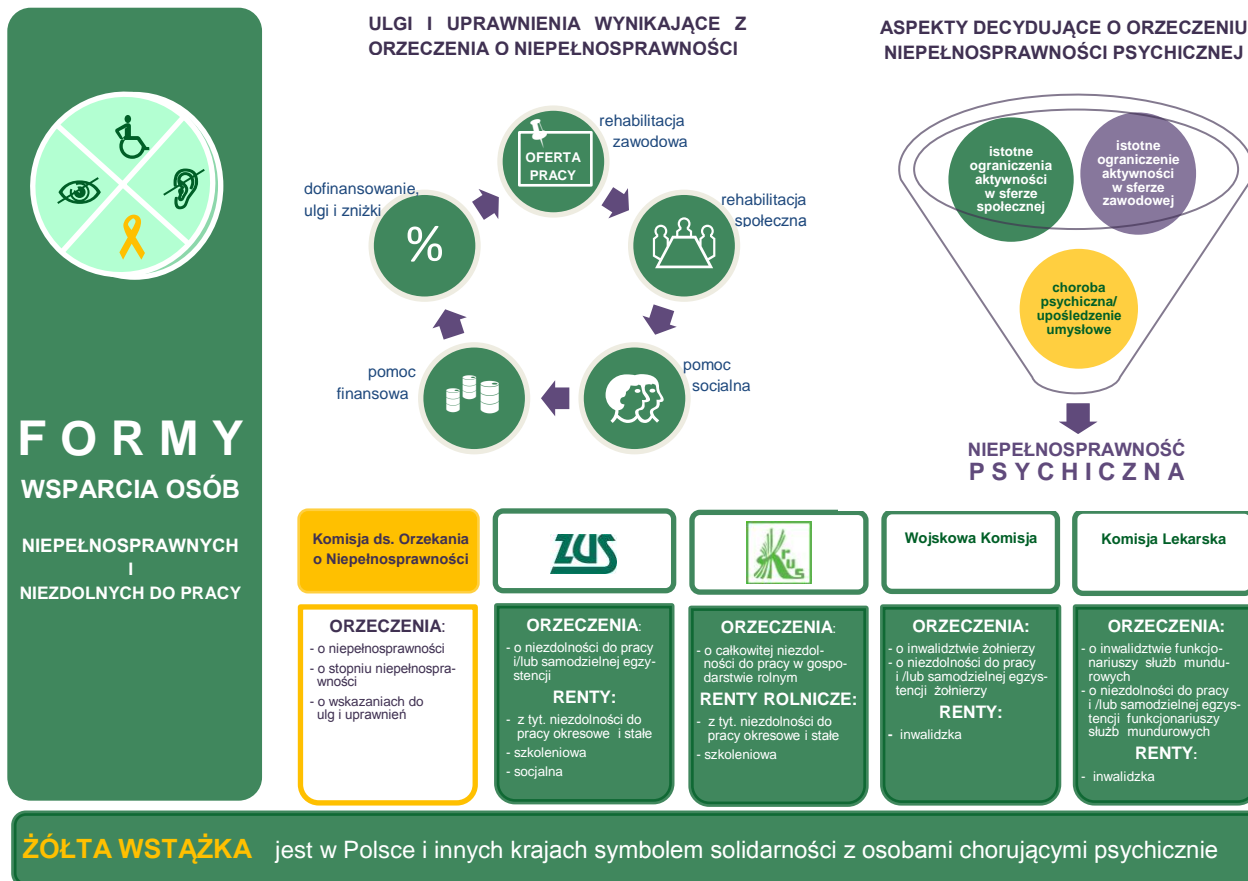
Źródło: Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej

IV. ORZECZNICTWO DO CELÓW RENTOWYCH I POZARENTOWYCH



W Polsce funkcjonują dwa systemy orzecznicze: do celów pozarentowych oraz rentowych. Orzecznictwo do celów pozarentowych to postępowanie o wydanie orzeczenia o niepełnosprawności, stopniu niepełnosprawności oraz wskazaniu do ulg prowadzone przez powiatowe lub miejskie zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności. Orzecznictwo do celów rentowych prowadzą:

- lekarze orzecznicy ZUS oraz komisje lekarskie ZUS,
- lekarze rzeczoznawcy i komisje lekarskie Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS),
- wojskowe komisje lekarskie MON,
- komisje lekarskie MSWiA.



Orzeczenie o niepełnosprawności

Orzecznictwo o niepełnosprawności uwzględnia fizyczne, psychiczne jak i społeczne aspekty funkcjonowania człowieka. Wystąpienie tylko jednego z tych elementów, np. naruszenia sprawności organizmu (potocznie utożsamianego z chorobą czy też uszkodzeniem ciała) nie musi oznaczać niepełnosprawności. Tak więc, zgodnie z obowiązującym prawem, ocena stanu zdrowia nie jest jedynym wyznacznikiem niepełnosprawności. Zgodnie z przepisami ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, niepełnosprawność oznacza trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Podstawą uznania osoby, która nie ukończyła 16. roku życia za niepełnosprawną jest wystąpienie łącznie następujących przesłanek:

- dziecko ma naruszoną sprawność fizyczną lub psychiczną,
- przewidywany okres trwania upośledzenia stanu zdrowia przekracza 12 miesięcy,
- dziecko wymaga zapewnienia całkowitej opieki lub pomocy w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych w sposób przewyższający wsparcie potrzebne osobie w danym wieku z powodu wady wrodzonej, długotrwałej choroby lub uszkodzenia organizmu.

Niepełnosprawność dziecka orzeka się na czas określony, jednak na okres nie dłuższy niż do ukończenia przez nie 16. roku życia. Dzieciom do 16. roku życia nie wydaje się orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.



Orzeczenie o niepełnosprawności nie stanowi podstawy do uznania osoby za niezdolną do pracy i samodzielnej egzystencji w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Orzeczenie o niezdolności do pracy nie oznacza niemożliwości podjęcia pracy.

Orzeczenie o stopniu niepełnosprawności

W przypadku osób, które ukończyły 16 rok życia może zostać wydane orzeczenie o stopniu niepełnosprawności znacznym, umiarkowanym lub lekkim. W orzecznictwie o stopniu niepełnosprawności intensywność naruszenia sprawności organizmu (np. na skutek choroby czy uszkodzenia ciała) nie wpływa bezpośrednio na ustaloną niepełnosprawność lub stopień niepełnosprawności, jeżeli w następstwie jego występowania nie dochodzi do istotnych ograniczeń w sferze społecznej lub zawodowej. Stopień niepełnosprawności osoby zainteresowanej orzeka się na czas określony lub na stałe. Decyduje ocena możliwości poprawy funkcjonowania osoby zainteresowanej.



Stopień niepełnosprawności wpisuje się w legitymacji wyłącznie na wniosek osoby niepełnosprawnej.

Symbol przyczyny niepełnosprawności wpisuje się w legitymacji wyłącznie na wniosek osoby niepełnosprawnej.

Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień

W postępowaniu o wydanie orzeczenia o wskazaniach do ulg i uprawnień stopień niepełnosprawności określa się na podstawie przedłożonych ważnych orzeczeń organów rentowych (orzeczenia lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o niezdolności do pracy i/lub niezdolności do samodzielnej egzystencji, ważne orzeczenie organu rentowego (ZUS, MSWiA, MON), wydane przed dniem 1 stycznia 1998 r. o zaliczeniu do jednej z grup inwalidów, ważne orzeczenie KRUS o niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym, wydane przed 1 stycznia 1998 r.). W postępowaniu o wydanie tego rodzaju orzeczenia uczestniczy wyłącznie lekarz - członek powiatowego/miejskiego zespołu do spraw orzekania o niepełnosprawności. Ustala on na podstawie bezpośredniego badania osoby zainteresowanej wskazania do ulg i uprawnień stosownie do naruszonej sprawności organizmu i ograniczeń funkcjonalnych. Orzeczenie o wskazaniach do ulg i uprawnień wydaje się osobie, która ukończyła 16 rok życia do czasu upływu ważności orzeczenia o inwalidztwie lub niezdolności do pracy.



Orzeczenie ZUS o niezdolności do pracy i/lub samodzielnej egzystencji jest równoznaczne z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, jednak nie daje prawa do ulg i uprawnień wynikające z orzeczenia o niepełnosprawności.

Orzeczenie KRUS, MSWiA, MON nie zawsze przekładają się na orzeczenia o niepełnosprawności. Orzeczenia te dotyczą niezdolności do pracy/służby w szczególnych warunkach, co nie oznacza braku możliwości pojęcia zatrudnienia w innych sektorach gospodarki.

Ulg i uprawnienia wynikające z orzeczenia o niepełnosprawności

Posiadanie orzeczenia określa status osoby nim dysponującej jako osoby niepełnosprawnej w sensie prawnym i jest podstawą do korzystania z systemu ulg i uprawnień przysługujących osobom niepełnosprawnym. Potwierdzeniem posiadania orzeczenia jest legitymacja osoby niepełnosprawnej. W orzeczeniu o niepełnosprawności, o stopniu niepełnosprawności oraz o wskazaniach do ulg i uprawnień znajdują się wskazania, które uwzględniają indywidualną sytuację danej osoby i są podstawą do ubiegania się, po spełnieniu określonych warunków, o świadczenia i inne formy pomocy przysługujące osobom niepełnosprawnym, do których należą m. in.:

- rehabilitacja zawodowa i zatrudnienie – możliwość uzyskania odpowiedniego zatrudnienia (w tym w zakładach aktywności zawodowej i zakładach pracy chronionej), możliwość uczestnictwa w szkoleniach (w tym specjalistycznych), korzystania ze ściśle określonych przywilejów pracowniczych (m. in.: prawo

do dodatkowego urlopu wypoczynkowego, dłuższej przerwy w pracy, krótszego wymiaru czasu pracy), możliwość wsparcia działalności gospodarczej lub rolniczej,

- rehabilitacja społeczna – możliwość uczestniczenia w terapii zajęciowej realizowanej w warsztatach terapii zajęciowej oraz możliwość uczestnictwa w turnusach rehabilitacyjnych,
- dofinansowanie zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby,
- ulgi w podatkach, zniżki w komunikacji, zwolnienie z opłat radiowo – telewizyjnych (abonamentu),
- usługi socjalne, opiekuńcze, terapeutyczne i rehabilitacyjne świadczone przez instytucje pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz inne placówki,
- uprawnienia do zasiłku pielęgnacyjnego i innych świadczeń rodzinnych (np. dodatków do zasiłku rodzinnego związanych z niepełnosprawnością) oraz do zasiłku stałego z pomocy społecznej.

Orzeczenia o niezdolności do pracy

Orzeczenie o niezdolności do pracy jest orzeczeniem na cele rentowe. Jego uzyskanie jest jednym z niezbędnych warunków nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy wypłacanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych. Przy ocenie stopnia i trwałości niezdolności do pracy oraz rokowania co do odzyskania zdolności do pracy lekarz orzecznik ZUS i komisja lekarska uwzględniają:

- stopień naruszenia sprawności organizmu oraz możliwość przywrócenia niezbędnej sprawności w drodze leczenia i rehabilitacji,
- możliwość wykonywania dotychczasowej pracy lub podjęcia innej pracy oraz celowość przekwalifikowania zawodowego, biorąc pod uwagę rodzaj i charakter dotychczas wykonywanej pracy, poziom wykształcenia, wiek i predyspozycje psychofizyczne.

Niezdolną do pracy jest osoba, która całkowicie lub częściowo utraciła zdolność do pracy zarobkowej z powodu naruszenia sprawności organizmu i nie rokuje odzyskania zdolności do pracy po przekwalifikowaniu. **Całkowicie niezdolną do pracy** jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. **Częściowo niezdolną do pracy** jest osoba, która w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji. **Niezdolność do samodzielnej egzystencji** orzeka się w przypadku stwierdzenia naruszenia sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych.



Orzeczenie o niezdolności do pracy nie wyklucza możliwości podjęcia pracy.

Renta z tytułu niezdolności do pracy

Renta z tytułu niezdolności do pracy jest świadczeniem pieniężnym wypłacanym osobom, które utraciły zdolność do pracy i mają odpowiednio długo opłacane składki ZUS. Wyjątek stanowią osoby, których niezdolność do pracy powstała w wyniku wypadku przy pracy, wypadku w drodze do pracy lub z pracy, lub w związku z chorobą zawodową dla których nie jest wymagany minimalny okres składkowy. Jeżeli osoba nie jest w stanie pracować z powodu złego stanu zdrowia, może ubiegać się o rentę z tytułu niezdolności do pracy:

- stałą – jeśli stwierdzono brak rokowań odzyskania zdolności do pracy,
- okresową – jeśli istnieją rokowania odzyskania zdolności do pracy, przyznawaną co do zasady na okres nie dłuższy niż 5 lat. Niezdolność do pracy można orzec na okres dłuższy niż 5 lat, jeżeli według wiedzy medycznej nie ma rokowań odzyskania zdolności do pracy przed upływem tego okresu. Po upływie okresu, wskazanego w decyzji organu rentowego ubezpieczony może wystąpić do ZUS z wnioskiem o przedłużenie prawa do renty na dalszy okres.

Renta szkoleniowa

Osoba, która spełnia warunki do renty z tytułu niezdolności do pracy, jednak orzeczono, że celowe jest jej przekwalifikowanie zawodowe z uwagi na niezdolność do pracy w dotychczasowym zawodzie może ubiegać się o rentę szkoleniową. Renta szkoleniowa nie przysługuje w przypadku osiągnięcia przychodów z tytułu służby lub działalności, która podlega obowiązkowi ubezpieczeń społecznych. Przyznawana jest ona na okres 6 miesięcy,

jednak na wniosek starosty powiatowego (PUP) okres ten może podlegać skróceniu lub wydłużeniu. Maksymalnie można ją otrzymywać przez okres 36 miesięcy. Okres na jaki przyznano rentę socjalną jest skracany, jeśli starosta powiatowy (PUP) zawiadomi ZUS o braku możliwości przekwalifikowania danej osoby do innego zawodu lub osoba, której przyznano rentę szkoleniową nie poddaje się przekwalifikowaniu.

Renta socjalna

Renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej (osobie, która ma ukończone 18 lat lub kobiecie, która wyszła za mąż po ukończeniu 16 lat), w przypadku której lekarz orzecznik ZUS/komisja lekarska ZUS stwierdził/a całkowitą niezdolność do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- przed ukończeniem 18 roku życia,
- w trakcie nauki (także podczas wakacji lub urlopu dziekańskiego) w szkole lub w szkole wyższej – zanim skończyłeś 25 lat, w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

O przyznanie renty socjalnej może wnioskować osoba ubiegająca się o rentę socjalną lub jej przedstawiciel ustawowy. Renta socjalna może być również przyznana na wniosek innej osoby, bądź kierownika ośrodka pomocy społecznej, działających za zgodą osoby ubiegającej się o rentę socjalną lub jej przedstawiciela ustawowego.

Odszkodowanie z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej

Osobie, która doznała stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu w wyniku wypadku przy pracy lub choroby zawodowej przysługuje odszkodowanie. Podstawą przyznania odszkodowania mogą być między innymi zaburzenia adaptacyjne będące następstwem urazów i wypadków, w których nie doszło do trwałych uszkodzeń OUN, takie jak:

- utrwalone nerwice związane z urazem czaszkowo-mózgowym,
- ujawnienie się psychozy w następstwie ciężkiego stresu.

Orzeczenie całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym

Orzeczenie całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym oznacza, że osoba ubezpieczona utraciła zdolność do osobistego wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym. Orzeczenie całkowitej trwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym i niezdolności do samodzielnej egzystencji oznacza, że osoba ubezpieczona utraciła zdolność do osobistego wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym, a stwierdzone naruszenie sprawności organizmu powoduje też niezdolność do samodzielnej egzystencji (co oznacza konieczność sprawowania opieki nad nią przez inne osoby). Orzeczenia dzielą się na okresowe i trwałe:

- całkowita okresowa niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym zostaje orzeczona wówczas, gdy z medycznej oceny stanu zdrowia pacjenta, w wyniku dalszego leczenia i rehabilitacji, rokuje on powrót do zdrowia i zdolność do pracy w gospodarstwie rolnym,
- trwała całkowita niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym zostaje orzeczona, gdy osoba ubezpieczona z powodu stopnia naruszenia sprawności organizmu utraciła zdolność do osobistego wykonywania pracy w gospodarstwie rolnym.

Gdy trwale utracona została zdolność do pracy w gospodarstwie rolnym, ale po przekwalifikowaniu się można nabyć zdolność do pracy w zawodzie pozarolniczym, orzeka się o celowości przekwalifikowania się. Bierze się pod uwagę: posiadane kwalifikacje, zawód i możliwość dalszego wykonywania pracy zarobkowej oraz opinię psychologa i doradcy zawodowego.

Rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy

Renta rolnicza wypłacana przez KRUS z tytułu niezdolności do pracy przysługuje ubezpieczonemu rolnikowi lub jego domownikowi tylko, gdy łącznie spełnionych jest szereg warunków, w tym m.in. podleganie ubezpieczeniu emerytalno-rentowemu przez wymagany okres. Rentę rolniczą z tytułu niezdolności do pracy przyznaje się jako rentę stałą, jeżeli całkowita niezdolność ubezpieczonego do pracy w gospodarstwie rolnym jest trwała i nie orzeczono celowości przekwalifikowania zawodowego.

Rencista uprawniony do okresowej renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy nie traci prawa do tej renty, jeżeli podejmie działalność pozarolniczą podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego (zmiana wprowadzona od 1 stycznia 2013 r. ustawą z dnia 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych oraz niektórych innych ustaw). W zależności od uzyskanego przychodu świadczenie (dotyczy części uzupełniającej) może ulegać zmniejszeniu lub zawieszeniu na zasadach wynikających z przepisów obowiązujących w systemie powszechnym.

Rolnicza renta szkoleniowa

Ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania renty rolniczej z tytułu niezdolności do pracy, w stosunku do którego orzeczono celowość przekwalifikowania zawodowego ze względu na trwałą całkowitą niezdolność do pracy w gospodarstwie rolnym, przysługuje przez okres 6 miesięcy renta rolnicza szkoleniowa. Osobę, której przyznano rentę rolniczą szkoleniową, Kasa kieruje do powiatowego urzędu pracy w celu poddania przekwalifikowaniu zawodowemu. Okres 6 miesięcy ulega wydłużeniu na czas niezbędny do przekwalifikowania zawodowego, nie dłużej niż do 36 miesięcy (przedłużenie prawa do renty rolniczej szkoleniowej następuje na wniosek starosty).

Orzeczenia wojskowych komisji lekarskich

Wojskowe komisje lekarskie orzekają o:

- inwalidztwie żołnierzy zawodowych, żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, emerytów i rencistów, związku albo braku związku inwalidztwa z czynną służbą wojskową oraz o związku albo braku związku chorób i ułomności,
- niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji żołnierzy zawodowych, żołnierzy zwolnionych z zawodowej służby wojskowej, emerytów i rencistów, na zasadach określonych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Wojskowa renta inwalidzka

Żołnierzowi może być przyznana renta inwalidzka. Za inwalidztwo pozostające w związku ze służbą wojskową uważa się inwalidztwo, które powstało w szczególności na skutek :

- wypadku pozostającego w związku z pełnieniem czynnej służby wojskowej (w rozumieniu przepisów o świadczeniach odszkodowawczych przysługujących w razie wypadków i chorób pozostających w związku ze służbą wojskową),
- chorób zakaźnych panujących w miejscu służbowego pobytu żołnierza,
- chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej,
- istotnego pogorszenia stanów chorobowych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby wojskowej.

Odszkodowanie w razie choroby powstałej w związku z pełnioną służbą wojskową

Żołnierzowi przysługuje odszkodowanie w razie choroby, która pozostaje w związku z pełnioną przez niego służbą wojskową. W wykazie chorób, w przypadku których należy się takie odszkodowanie. Do chorób tych zalicza się między innymi zaburzenia reaktywne odporne na leczenie, powstałe w szczególnych warunkach służby wojskowej:

- zaburzenia stresowe pourazowe – PTSD,
- psychozy reaktywne (ostre lub przewlekłe urazy psychiczne -stres psychiczny - spowodowane zdarzeniami zaistniałymi w czasie pełnienia służby w powietrzu, na wodzie i na lądzie),
- trwałe potraumatyczne zmiany osobowości.

Orzeczenia komisji lekarskich służb mundurowych

Komisje lekarskie podległe ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych orzekają o:

- inwalidztwie funkcjonariuszy, emerytów i rencistów, związku albo braku związku inwalidztwa ze służbą oraz o związku albo braku związku śmierci ze służbą,
- niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji funkcjonariuszy, emerytów i rencistów na zasadach określonych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Renta inwalidzka funkcjonariuszy służb mundurowych

Funkcjonariuszowi służb mundurowych może być przyznana renta inwalidzka. Za inwalidztwo pozostające w związku ze służbą mundurową uważa się inwalidztwo, które powstało w szczególności na skutek:

- zranienia, kontuzji lub innych obrażeń doznanych w czasie wykonywania obowiązków służbowych,
- wypadku pozostającego w związku z wykonywaniem obowiązków służbowych,
- chorób zakaźnych panujących w miejscu służbowego pobytu funkcjonariusza,
- chorób powstałych w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami służby,
- chorób i schorzeń, które istniały przed przyjęciem do służby, lecz uległy pogorszeniu lub ujawniły się w czasie trwania służby wskutek szczególnych właściwości lub warunków służby na określonych stanowiskach.

Odszkodowanie w razie choroby powstałej w związku z pełnioną służbą mundurową

Funkcjonariuszowi służb mundurowych przysługuje odszkodowanie w razie choroby, która pozostaje w związku z pełnioną przez niego służbą wojskową. Do chorób tych zalicza się między innymi psychozy reaktywne odporne na leczenie, powstałe w szczególnych warunkach służby wojskowej (ostre lub przewlekłe urazy psychiczne spowodowane zdarzeniami zaistniałymi w czasie pełnienia służby).

A. ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

■ ORZEKANIE O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI – ORZEKANIE POZARENTOWE

■ WOJEWÓDZKI ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
WOJEWÓDZKI ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI	15-213 BIAŁYSTOK UL. A. MICKIEWICZA 3 (Budynek Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego)	85 743 92 75 85 743 92 76	jwasiluk@bialystok.uw.gov.pl

■ MIEJSKIE ZESPOŁY DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
MIEJSKI ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W BIAŁYMSTOKU	15-461 BIAŁYSTOK UL. WARYŃSKIEGO 32 A	85 869 66 82 85 664 74 36 85 664 74 37	mzoon@um.bialystok.pl https://www.bialystok.pl/pl/dla_mieszkanow/osoby_niepelnosprawne/orzecznictwo-o-niepelnosprawnosci.html
POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. MICKIEWICZA 3	87 563 21 80 87 563 21 83	zespold@mopr.suwalki.pl https://um.suwalki.pl/mieszkaniec/pomoc-niepelnosprawny,3561/powiatowy-zespold-ds-orzekania-o-niepelnosprawnosci,125650
POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. WOJSKA POLSKIEGO 25	86 216 64 56	wydzial.pzon@um.lomza.pl http://www.lomza.pl/bip/index.php?wiad=3108
POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W BIELSKU PODLASKIM	17- 100 BIELSK PODLASKI UL. 3 MAJA 17	85 833 26 77	
POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W GRAJEWIE	19-200 GRAJEWO UL. FABRYCZNA 4	86 261 04 07	starostwograjewo.pl
POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W HAJNÓWCE	17-200 HAJNÓWKA UL. PIŁSUDSKIEGO 10	85 682 36 42 85 682 59 83	
POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W KOLNIE	18-500 KOLNO UL. 11 LISTOPADA 1	86 278 47 03	pzon@powiatkolno.home.pl http://bip.st.kolno.wrotapodlasia.pl/wydzialy/pow_zesp_do_spraw_orzekania.html
POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W SOKÓŁCE	16-100 SOKÓŁKA UL. MARSZAŁKA PIŁSUDSKIEGO 8	85 711 08 63	http://sokolka-powiat.pl/wydzialy-starostwa/powiatowy-zespold-spraw-orzekania-o-niepelnosprawnosci-w-sokolce/
POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W SIEMIATYCZACH	17-300 SIEMIATYCZE UL. LEG. PIŁSUDSKIEGO 3	85 730 06 92	
POWIATOWY ZESPÓŁ DO SPRAW ORZEKANIA O NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W WYSOKIEM MAZOWIECKIEM	18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE UL. MICKIEWICZA 1	86 477 01 50	https://pcprwysokiemazowieckie.pl/powiatowy-zespold-ds.-orzekania-o-niepelnosprawnosci/

Źródło: Podlaski Urząd Wojewódzkie, Wykaz powiatowych zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności, <https://puw.bip.gov.pl/wojewodzki-zespol-do-spraw-orzekania-o-niepelnosprawnosci-ps/wojewodzki-zespol-do-spraw-orzekania-o-niepelnosprawnosci.html>

B. ORZEKANIE O NIEZDOLNOŚCI DO PRACY

■ ODDZIAŁY, INSPEKTORATY I BIURA TERENOWE ZAKŁADU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

■ ODDZIAŁ ZUS* W BIAŁYMSTOKU

NAZWA	ADRES	TELEFON	ZASIĘG TERYTORIALNY
ZUS ODDZIAŁ W BIAŁYMSTOKU	15-404 BIAŁYSTOK UL. MŁYNOWA 29	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Choroszcz, Czarna Białostocka, Dobrzyniewo Duże, Goniądz, Gródek, Jasionówka, Jaświły, Juchnowiec Kościelny, Knyszyn, Krypno, Łapy, Michałowo, Mońki, Poświętne, Supraśl, Suraż, Trzciannie, Turośń Kościelna, Tykocin, Wasilków, Zabłudów, Zawady, Miasta: Białystok

■ INSPEKTORATY PODLEGŁE POD ZUS ODDZIAŁ W BIAŁYMSTOKU

NAZWA	ADRES	TELEFON	ZASIĘG TERYTORIALNY
INSPEKTORAT ZUS W AUGUSTOWIE	16-300 AUGUSTÓW UL. HOŻA 8	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Augustów, Bargłów Kościelny, Lipsk, Nowinka, Płaska, Sztabin, Miasta: Augustów,
INSPEKTORAT ZUS W BIELSKU PODLASKIM	17-100 BIELSK PODLASKI UL. WIDOWSKA 10 A	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Bielsk Podlaski, Boćki, Brańsk, Orla, Rudka, Wyszki, Miasta: Bielsk Podlaski, Brańsk,
INSPEKTORAT ZUS W HAJNÓWCE	17-200 HAJNÓWKA UL. ARMII KRAJOWEJ 16	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Białowieża, Czeremcha, Czyże, Dubicze, Cerkiewne, Hajnówka, Kleszczele, Narew, Narewka, Miasta: Hajnówka,
INSPEKTORAT ZUS W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. SZOSA ZAMBROWSKA 29	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Jedwabne, Łomża, Miastkowo, Nowogród, Piątnica, Przytuły, Śniadowo, Wizna, Zbójna, Miasta: Łomża,
INSPEKTORAT ZUS W SIEMIATYCZACH	17-300 SIEMIATYCZE UL. OGRODOWA 5	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Drohiczyn, Dziadkowice, Grodzisk, Mielnik, Milejczyce, Nurzec-Stacja, Perlejewo, Siemiatycze, Miasta: Siemiatycze,
INSPEKTORAT ZUS W SOKÓŁCE	16-100 SOKÓŁKA UL. GEN. WŁ. SIKORSKIEGO 38 C	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Dąbrowa Białostocka, Janów, Korycin, Krynki, Kuźnica, Nowy Dwór, Sidra, Sokółka, Suchowola, Szudziałowo,
INSPEKTORAT ZUS W SUWAŁKACH	16-400 SUWAŁKI UL. 1 MAJA 33	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Bakalarzewo, Filipów, Giby, Jeleniewo, Krasnopol, Przerośl, Puńsk, Raczki, Rutka -Tartak, Sejny, Suwałki, Szypliszki, Wiżajny, Miasta: Sejny, Suwałki,
INSPEKTORAT ZUS W WYSOKIEM MAZOWIECKIEM	18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE PL. ODRODZENIA 5	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Ciechanowiec, Czyżew-Osada, Klukowo, Kobylin-Borzmy, Kulesze Kościelne, Nowe Piekuty, Sokoły, Szepietowo, Wysokie Mazowieckie, Miasta: Wysokie Mazowieckie,
ZUS INSPEKTORAT W ZAMBROWIE	18-300 ZAMBRÓW UL. FABRYCZNA 3 A	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Kołaki Kościelne, Rutki, Szumowo, Zambrów, Miasta: Zambrów,

■ BIURA TERENOWE PODLEGŁE POD ZUS ODDZIAŁ W BIAŁYMSTOKU

NAZWA	ADRES	TELEFON	ZASIĘG TERYTORIALNY
BIURO TERENOWE ZUS W GRAJEWIE	19-200 GRAJEWÓ UL. WOJSKA POLSKIEGO 66A	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Grajewo, Radziłów, Rajgród, Szczuczyn, Wąsosz, Miasta: Grajewo,
BIURO TERENOWE ZUS W KOLNIE	18-500 KOLNO UL. WOJSKA POLSKIEGO 67	COT: 22 560 16 00**	Gminy: Grabowo, Kolno, Mały Płock, Stawiski, Turośl, Miasta: Kolno,

* ZUS – Zakład Ubezpieczeń Społecznych

** COT – Centrum Obsługi Telefonicznej ZUS. Koszt połączenia wg umowy klienta z operatorem telekomunikacyjnym

Źródło: Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Baza jednostek ZUS, <https://www.zus.pl/pl/o-zus/kontakt/oddzialy-inspektoraty-biura-terenowe/-/details/429>

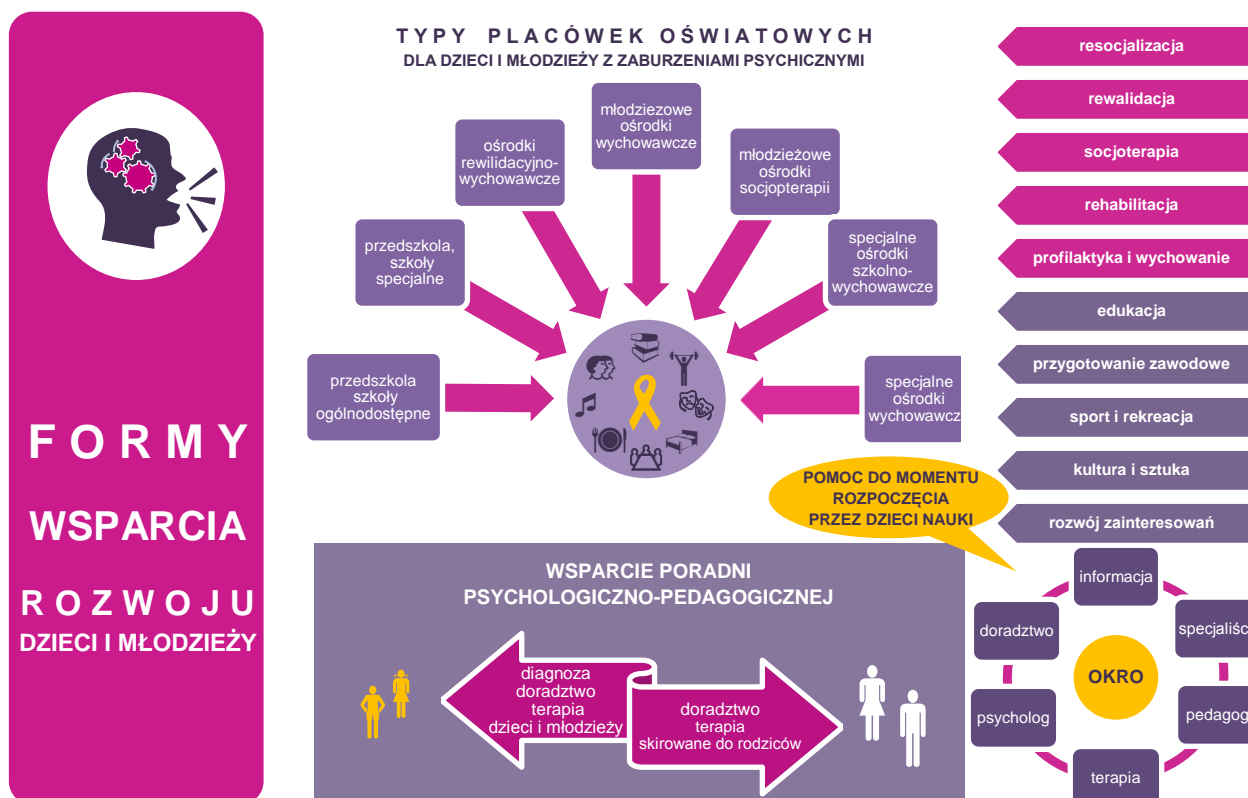
V. POMOC PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA I EDUKACYJNA



System oświaty zapewnia nie tylko dostęp do edukacji szkolnej i przedszkolnej, ale również możliwość korzystania z pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Realizacja zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej jest jedną z podstawowych form działalności dydaktyczno-wychowawczej przedszkola, szkoły i innych placówek. Ponadto dzieci, młodzież oraz ich rodzice i opiekunowie mogą skorzystać ze wsparcia poradni psychologiczno-pedagogicznej. Specjalne wsparcie dedykowane jest również rodzinom z dziećmi od chwili wykrycia niepełnosprawności lub zagrożenia niepełnosprawnością do podjęcia nauki w szkole, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci do 3. roku życia. Jest ono świadczone przez Ośrodki Koordynacyjno – Rehabilitacyjno – Opiekuńcze. Dla uczniów niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie lub zagrożonych niedostosowaniem społecznym organizuje się specjalne kształcenie, wychowanie i opiekę w:

- przedszkolach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych oraz innych formach wychowania przedszkolnego,
- szkołach ogólnodostępnych, integracyjnych i specjalnych przysposabiających do pracy,
- młodzieżowych ośrodkach wychowawczych,
- młodzieżowych ośrodkach socjoterapii,
- specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych,
- specjalnych ośrodkach wychowawczych,
- ośrodkach rewalidacyjno-wychowawczych.

Dla dzieci i młodzieży upośledzonej umysłowo bez względu na stopień upośledzenia może być organizowana nauka i zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze w domach pomocy społecznej, podmiotach leczniczych oraz w domu rodzinnym. Ponadto dla dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością umiarkowaną i znaczną organizuje się przedszkola specjalne i ogólnodostępne, szkoły specjalne przysposabiające do pracy.



Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne udzielają dzieciom i młodzieży pomocy psychologiczno-pedagogicznej, także prowadzą działania na rzecz wspierania rodziców oraz nauczycieli w wychowywaniu i kształceniu dzieci i młodzieży. Korzystanie z pomocy udzielanej przez poradnie jest dobrowolne oraz nieodpłatne. Do zadań poradni należy m.in. diagnozowanie dzieci i młodzieży oraz udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy

psychologiczno-pedagogicznej. Diagnozowanie dzieci i młodzieży jest prowadzone w szczególności w celu określenia indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży, wyjaśnienia mechanizmów ich funkcjonowania w odniesieniu do zgłaszanego problemu oraz wskazania sposobu rozwiązania tego problemu. Efektem diagnozowania dzieci i młodzieży jest w szczególności:

- wydanie opinii o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka,
- wydanie orzeczenia o potrzebie: kształcenia specjalnego, zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego lub indywidualnego nauczania dzieci i młodzieży,
- objęcie dzieci i młodzieży albo dzieci i młodzieży oraz rodziców bezpośrednią pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana bezpośrednio dzieciom i młodzieży oraz rodzicom polega w szczególności na:

- prowadzeniu terapii dzieci i młodzieży oraz ich rodzin,
- udzielaniu wsparcia dzieciom i młodzieży wymagającym pomocy psychologiczno-pedagogicznej lub pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu oraz planowaniu kształcenia i kariery zawodowej,
- udzielaniu pomocy rodzicom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz indywidualnych możliwości psychofizycznych dzieci i młodzieży oraz w rozwiązywaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych.

Pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana jest w szczególności w formie: indywidualnych lub grupowych zajęć terapeutycznych dla dzieci i młodzieży, terapii rodziny, grup wsparcia, prowadzenia mediacji, interwencji kryzysowej, warsztatów, porad, konsultacji, wykładów, prelekcji oraz działalności informacyjno-szkoleniowej. Korzystanie z pomocy udzielanej przez publiczne poradnie jest dobrowolne i nieodpłatne.

Ośrodek Koordynacyjno – Rehabilitacyjno – Opiekuńczy

Ośrodek Koordynacyjno – Rehabilitacyjno – Opiekuńczy (OKRO) to wskazane przez starostę powiatowego publiczne przedszkole, szkoła podstawowa, w tym specjalna, inna forma wychowania przedszkolnego, specjalny ośrodek szkolno-wychowawczy, specjalny ośrodek wychowawczy, ośrodek rewalidacyjno-wychowawczy dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania albo poradnia psychologiczno-pedagogiczna, w tym poradnia specjalistyczna, która w danym powiecie pełni funkcję wiodącego OKRO. Do zadań OKRO należy udzielanie kompleksowego wsparcia rodzinom z dziećmi od chwili wykrycia niepełnosprawności lub zagrożenia niepełnosprawnością do podjęcia nauki w szkole, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci do 3. roku życia, obejmującego w szczególności udzielanie informacji rodzinom, zapewnienie usług specjalistów w zależności od potrzeb dziecka i jego rodziny oraz koordynowanie działań służących wykorzystaniu dostępnych usług, w tym zajęć w ramach wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. Do szczegółowych zadań ośrodka należy:

- udzielanie rodzicom specjalistycznej informacji dotyczącej problemów rozwojowych dziecka,
- wskazywanie właściwych dla dziecka i jego rodziny form kompleksowej, specjalistycznej pomocy, w szczególności rehabilitacyjnej, terapeutycznej, fizjoterapeutycznej, psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej,
- wskazywanie jednostek udzielających specjalistycznej pomocy dzieciom,
- organizowanie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka na warunkach i w formach określonych w przepisach, w wymiarze do 5 godzin tygodniowo dla danego dziecka oraz – w zależności od potrzeb dziecka – dodatkowych usług terapeutów, fizjoterapeutów, psychologów, pedagogów, logopedów i innych specjalistów,
- koordynowanie korzystania z usług specjalistów dostępnych na obszarze powiatu, w tym: zbieranie i upowszechnianie informacji o usługach i świadczących je specjalistach, prowadzenie akcji informacyjnych, monitorowanie działań związanych z udzielaniem pomocy dzieciom i ich rodzinom,
- zapewnienie konsultacji medycznej, np. neurologicznej.

Młodzieżowe ośrodki wychowawcze

Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze (MOW) są to jednostki całodobowej opieki przeznaczone dla dzieci i młodzieży niedostosowanych społecznie wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i resocjalizacji (dla dzieci i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim stosuje się metody resocjalizacyjno-rewalidacyjne, w przypadku pozostałych dzieci i młodzieży metody resocjalizacyjno-wychowawcze). MOW prowadzi działalność przez cały rok kalendarzowy jako placówka, w której nie są przewidziane ferie szkolne. Przeznaczone są wyłącznie dla młodzieży, wobec której Sądy Rodzinne i Nieletnich zastosowały (w trybie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich) środek wychowawczy w postaci umieszczenia w MOW. Do zadań MOW należy eliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanków do życia zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi. MOW organizuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w oparciu o rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych i zainteresowań wychowanków. Działania MOW nakierowane są na nabywanie przez wychowanków umiejętności życiowych i społecznych ułatwiających prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i społecznym. W ramach MOW organizowane są m.in. zajęcia resocjalizacyjne, socjoterapeutyczne, profilaktyczno-wychowawcze, rewalidacyjne – w przypadku wychowanków niepełnosprawnych. Zajęcia te ukierunkowane są w szczególności na rozwijanie mocnych stron i zainteresowań wychowanków odpowiednio do ich możliwości psychofizycznych oraz kształtowanie kompetencji indywidualnych i społecznych wychowanków oraz przygotowanie ich do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym i aktywności zawodowej. Ponadto organizowane są zajęcia sportowe, turystyczne, rekreacyjne, kulturalno-oświatowe oraz rozwijające zainteresowania. Podstawową formą organizacyjną pracy z wychowankami w ośrodku jest grupa wychowawcza. Obejmuje ona wychowanków w zbliżonym wieku z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i specyficznych problemów wychowawczych.

Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii

Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii (MOS) są to jednostki całodobowej opieki przeznaczone dla dzieci i młodzieży, które z powodu zaburzeń rozwojowych, trudności w uczeniu się i zaburzeń w funkcjonowaniu społecznym są zagrożone niedostosowaniem społecznym i wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i socjoterapii oraz posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na zagrożenie niedostosowaniem społecznym. Prowadzą one działalność przez cały rok szkolny jako placówki, w których są przewidziane ferie szkolne. Za zgodą organu prowadzącego, młodzieżowy ośrodek socjoterapii może również prowadzić działalność w okresie zimowej lub wiosennej przerwy świątecznej lub w okresie ferii szkolnych. Do zadań MOS należy eliminowanie przyczyn i przejawów zaburzeń zachowania oraz przygotowanie wychowanków do życia zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi. Rekrutacja do placówek odbywa się na wniosek rodziców lub opiekunów prawnych dzieci posiadających orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego. Wychowankowie przyjmowani są do MOS na okres na jaki wydano orzeczenie, a pobyt w ośrodku może trwać do czasu ukończenia nauki w szkole podstawowej lub ponadpodstawowej, nie dłużej jednak niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym wychowanek kończy 24. rok życia. MOS organizuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w oparciu o rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych i zainteresowań wychowanków. Działania MOS nakierowane są na nabywanie przez wychowanków umiejętności życiowych i społecznych ułatwiających prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i społecznym. W ramach MOS organizowane są m.in. zajęcia socjoterapeutyczne, profilaktyczno-wychowawcze, rewalidacyjne, które ukierunkowane są w szczególności na rozwijanie mocnych stron i zainteresowań wychowanków odpowiednio do ich możliwości psychofizycznych oraz kształtowanie kompetencji indywidualnych i społecznych wychowanków oraz przygotowanie ich do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym i aktywności zawodowej. Ponadto organizowane są zajęcia sportowe, turystyczne, rekreacyjne, kulturalno-oświatowe oraz rozwijające zainteresowania. Podstawową formą organizacyjną pracy z wychowankami w ośrodku jest grupa wychowawcza. Obejmuje ona wychowanków w zbliżonym wieku, z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i specyficznych problemów wychowawczych.

Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze

Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze (SOSW) są to jednostki całodobowej opieki przeznaczone dla dzieci i młodzieży, które wymagają stosowania specjalnych oddziaływań wychowawczych, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zajęć rewalidacyjnych, oraz posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność, które z powodu tej niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do szkoły w miejscu

zamieszkania. Prowadzą one działalność przez cały rok szkolny jako placówki, w których są przewidziane ferie szkolne. Za zgodą organu prowadzącego, SOSW może również prowadzić działalność w okresie zimowej lub wiosennej przerwy świątecznej lub w okresie ferii szkolnych. Wychowankowie poniżej 10. roku życia mogą przebywać w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym w okresie zimowej lub wiosennej przerwy świątecznej lub w okresie ferii szkolnych jedynie w przypadkach uzasadnionych sytuacją rodzinną. SOSW dedykowane są dla dzieci i młodzieży niesłyszących i słabosłyszących, niewidomych i słabowidzących, z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją), z autyzmem (w tym z zespołem Aspergera), z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym. Dzieci i młodzież są przyjmowane do SOSW na okres, na jaki wydano orzeczenie, a pobyt w nim możliwy jest do czasu zakończenia wychowania przedszkolnego lub ukończenia nauki w szkole podstawowej/ponadpodstawowej, jednak nie dłużej niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym wychowanek kończy 24. rok życia. SOSW organizuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w oparciu o rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych i zainteresowań wychowanków. Działania SOSW nakierowane są na nabywanie przez wychowanków umiejętności życiowych i społecznych ułatwiających prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i społecznym. W ramach SOSW organizowane są m.in. zajęcia rewalidacyjne i profilaktyczno-wychowawcze, które są ukierunkowane w szczególności na rozwijanie mocnych stron i zainteresowań wychowanków odpowiednio do ich możliwości psychofizycznych oraz kształtowanie kompetencji indywidualnych i społecznych wychowanków oraz przygotowanie ich do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym i aktywności zawodowej. Ponadto organizowane są zajęcia sportowe, turystyczne, rekreacyjne, kulturalno-oświatowe oraz rozwijające zainteresowania. Podstawową formą organizacyjną pracy z wychowankami w SOSW jest grupa wychowawcza. Obejmuje ona wychowanków w zbliżonym wieku, z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb rozwojowych.

Specjalne ośrodki wychowawcze

Specjalne ośrodki wychowawcze (SOW) są to jednostki całodobowej opieki przeznaczone dla dzieci i młodzieży, które wymagają stosowania specjalnych oddziaływań wychowawczych, pomocy psychologiczno-pedagogicznej i zajęć rewalidacyjnych oraz posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność, które z powodu tej niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do szkoły w miejscu zamieszkania, specjalnego ośrodka szkolno-wychowawczego lub nie mogą przebywać w bursie. Prowadzą one działalność przez cały rok szkolny jako placówki, w których są przewidziane ferie szkolne. Za zgodą organu prowadzącego, młodzieżowy ośrodek socjoterapii może również prowadzić działalność w okresie zimowej lub wiosennej przerwy świątecznej lub w okresie ferii szkolnych. SOW dedykowane są one dla dzieci i młodzieży niesłyszących i słabosłyszących, niewidomych i słabowidzących, z niepełnosprawnością ruchową (w tym z afazją), z autyzmem (w tym z zespołem Aspergera), z niepełnosprawnościami sprzężonymi oraz z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu lekkim, umiarkowanym lub znacznym. Dzieci i młodzież są przyjmowane do SOW na okres, na jaki wydano orzeczenie, a pobyt w nim możliwy jest do czasu zakończenia wychowania przedszkolnego lub ukończenia nauki w szkole podstawowej/ponadpodstawowej, jednak nie dłużej niż do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym wychowanek niepełnosprawny ukończy 18. rok życia, a wychowanek zagrożony niedostosowaniem społecznym 24. rok życia. SOW organizuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w oparciu o rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych i zainteresowań wychowanków. Działania SOW nakierowane są na nabywanie przez wychowanków umiejętności życiowych i społecznych ułatwiających prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i społecznym. W ramach SOW organizowane są m.in. zajęcia rewalidacyjne i profilaktyczno-wychowawcze, które są ukierunkowane w szczególności na rozwijanie mocnych stron i zainteresowań wychowanków odpowiednio do ich możliwości psychofizycznych oraz kształtowanie kompetencji indywidualnych i społecznych wychowanków oraz przygotowanie ich do samodzielnego funkcjonowania w życiu dorosłym i aktywności zawodowej. Ponadto organizowane są zajęcia sportowe, turystyczne, rekreacyjne, kulturalno-oświatowe oraz rozwijające zainteresowania. SOW współpracuje ze szkołą, do której uczęszcza wychowanek, w zakresie realizowania zajęć rewalidacyjnych i oddziaływań wychowawczych. Podstawową formą organizacyjną pracy z wychowankami w specjalnym ośrodku wychowawczym jest grupa wychowawcza. Obejmuje ona wychowanków w zbliżonym wieku, z uwzględnieniem ich indywidualnych potrzeb rozwojowych.

Ośrodki Rewalidacyjno-Wychowawcze

Ośrodki Rewalidacyjno-Wychowawcze (ORW) są to placówki dziennego pobytu, w których czas pracy wynosi nie mniej niż 8 godzin dziennie. Prowadzą one działalność przez cały rok szkolny, z wyjątkiem sobót i dni ustawowo wolnych od pracy, jako placówki, w których przewidziane są ferie szkolne. ORW umożliwiają dzieciom i młodzieży

z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim, a także dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną z niepełnosprawnościami sprzężonymi realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki. Podstawową formą organizacyjną pracy z wychowankami w ORW jest grupa. W przypadku dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu głębokim posiadających orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych pobyt w ośrodku możliwy od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 3. rok życia, do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 25. rok życia. Dla tej grupy wychowanków ośrodek zapewnia udział w zajęciach: rewalidacyjno-wychowawczych (prowadzonych indywidualnie lub w zespołach), terapeutycznych i usprawniających ruchowo, dostosowanych do potrzeb wychowanków oraz rekreacyjnych. Drugą grupą wychowanków ORW są dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. W ich przypadku pobyt w ośrodku możliwy od początku roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 3. rok życia (w szczególnie uzasadnionych przypadkach gdy dziecko ukończyło 2,5 roku życia), do końca roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym kończą 24. rok życia). Dla tej grupy wychowanków ORW organizuje pomoc psychologiczno-pedagogiczną w oparciu o rozpoznawanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, możliwości psychofizycznych i zainteresowań wychowanków. Działania ORW nakierowane są na nabywanie przez wychowanków umiejętności życiowych i społecznych ułatwiających prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i społecznym. W ramach ORW organizowane są m.in. zajęcia rewalidacyjne, profilaktyczno-wychowawcze, sportowe, turystyczne, rekreacyjne i kulturalno-oświatowe (z uwzględnieniem możliwości psychofizycznych wychowanków) oraz rozwijających zainteresowania. Ponadto ORW zapewnia tej grupie wychowanków realizację odpowiednio podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego.

A. PORADNIE PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNE

■ PORADNIE PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNE

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA W SOKÓŁCE Organ prowadzący: Powiat Sokólski	16-100 SOKÓŁKA OS. ZIELONE 1B	85 711 32 91	pppsokolka@interia.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA W DĄBROWIE BIAŁOSTOCKIEJ Organ prowadzący: Powiat Sokólski	16-200 DĄBROWA BIAŁOSTOCKA UL. 1000 - PAŃSTWA POLSKIEGO 24A	85 712 13 46	pppdabrowabial@wp.pl pppdabrowa.webserwer.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA NR 2 W BIAŁYMSTOKU Organ Prowadzący: Miasto Białystok	15-301 BIAŁYSTOK UL. MAZOWIECKA 35	85 742 34 34	ppp2@um.bialystok.pl ppp2.bialystok.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA W SEJNACH Organ prowadzący: Powiat Sejneński	16-500 SEJNY UL. ŁĄKOWA 1	87 516 22 56	pppsejny@wp.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W KOLNIE Organ prowadzący: Powiat Kolneński	18-500 KOLNO UL. 11 LISTOPADA 1	86 278 21 81	poradnia.psychologiczna@wp.pl pppkolno.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W AUGUSTOWIE Organ prowadzący: Powiat Augustowski	16-300 AUGUSTÓW UL. MŁYŃSKA 52	87 643 36 21	ppp_p_augustow@wp.pl poradnia.dt.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA W SUWAŁKACH Organ prowadzący: Suwałki - Miasto Na Prawach Powiatu	16-400 SUWAŁKI UL. NOWOMIEJSKA 10	87 566 41 49	sekretariat@ppp.suwalki.eu poradnia-suwalki.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W ŁAPACH Organ Prowadzący: Powiat Białostocki	18-100 ŁAPY UL. BOHATERÓW WESTERPLATTE 8	85 715 23 34	poradnialapy@wp.pl poradnialapy.com.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W WYSOKIEM MAZOWIECKIEM Organ prowadzący: Powiat Wysokomazowiecki	18-200 WYSOKIE MAZOWIECKIE UL. A. MICKIEWICZA 1B	86 275 25 52	
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO PEDAGOGICZNA W HAJNÓWCE Organ prowadzący: Powiat Hajnowski	17-200 HAJNÓWKA UL. J.PIŁSUDSKIEGO 10A	85 682 23 05	poradnia@pordniahajnowka.hekko.pl poradniahajnowka.hekko.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA NR 1 W ŁOMŻY Organ prowadzący: Powiat Łomżyński	18-400 ŁOMŻA SZOSA ZAMBROWSKA 1 LOK. 27	86 215 69 47	poradniapp1.lomza@poczta.fm http://powiatlomzynski.pl/bip/index.php?k=26

POWIATOWA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Powiat Białostocki	15-028 BIAŁYSTOK UL. SŁONIMSKA 15/1	85 741 62 35	ppppbialystok@wp.pl www.pppp.powiatbialostocki.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W MOŃKACH Organ Prowadzący: Powiat Moniecki	19-100 MOŃKI UL. TYSIĄCLECIA 15	85 716 25 44	monkippp@wp.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W GRAJEWIE Organ prowadzący: Powiat Grajewski	19-200 GRAJEWÓ UL. A. MICKIEWICZA 3	86 272 35 87	pppgrajewo@wp.pl www.ppp.grajewo.com
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA NR 2 W ŁOMŻY Organ prowadzący: Łomża - Miasto Na Prawach Powiatu	18-400 ŁOMŻA UL. POLNA 16	86 215 03 18	
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO -PEDAGOGICZNA W BIELSKU PODLASKIM Organ prowadzący: Powiat Bielski	17-100 BIELSK PODLASKI UL. WIDOWSKA 1	85 833 26 74	poradnia@powiatbielski.pl
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA ALLEGRO W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Fundacja Polska Edukacja im. Komisji Edukacji Narodowej	15-703 BIAŁYSTOK UL. ZWYCIĘSTWA 23	609 052 896	poradniaallegro@wp.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA MENTOR W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Leszek Twarowski	15-740 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUKOWSKA 11 LOK 1.3	604 084 472,	sekretariatppp@mentor-med.pl
PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA NR 1 W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Miasto Białystok	15-436 BIAŁYSTOK UL. PIOTRKOWSKA 2	85 744 53 17	ppp1@um.bialystok.pl poradnia.bialystok.pl
PRYWATNA PORADNIA PEDAGOGICZNO-PSYCHOLOGICZNA "POCIECHA" W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Urszula Bajkowska-Myśliwiec	15-298 BIAŁYSTOK UL. ŻELAZNA 36	85 745 50 01	
POWIATOWA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W SIEMIATYCZACH Organ prowadzący: Powiat Siemiatycki	17-300 SIEMIATYCZE UL. T. KOŚCIUSZKI 43 LOK. A	85 655 26 12	poradniapp@siemiatycze.pl psychped.prv.pl
CENTRUM TERAPII "JESTEŚMY RAZEM" NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA W SUWAŁKACH Organ prowadzący: Stowarzyszenie Przyjaciół DZIECI "JESTEŚMY RAZEM"	16-400 SUWAŁKI UL. KAROLA BRZOSTOWSKIEGO 4	512 484 856	stowarzyszenie-jestesmyrazem@wp.pl jestesmy-razem.pl
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA ADA W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Ewa Jarmołajew	15-809 BIAŁYSTOK UL. KALINOWA 15A	696 522 163	
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA NR 1 W BIAŁYMSTOKU ORGAN PROWADZĄCY: JOLANTA HALICKA	15-788 BIAŁYSTOK UL. BLOKOWA 4 LOK. 4	85 732 56 54	sekretariat@ppp1.pl ppp1.pl
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA NR 2 W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Jolanta Halicka	15-232 BIAŁYSTOK UL. A. MICKIEWICZA 74 LOK. 4	85 733 22 44	sekretariat@ppp2.pl ppp2.pl
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA "BŁĘKITNY DELFIN" Organ prowadzący: Fundacja Polska Edukacja im. Komisji Edukacji Narodowej	16-010 WASILKÓW UL. KRUCZA 14 LOK. 1		blekitny.delfin@wp.pl blekitnydelfin.pl
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA ALLEGRO - FILIA W DOWNARACH Organ prowadzący: Fundacja Polska Edukacja im. Komisji Edukacji Narodowej	19-110 DOWNARY DOWNARY 52	607 503 423	fundacja_pe@wp.pl
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA "JAŚ I MAŁGOSIA" W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Jaś i Małgosia Szkoły i Placówki Terapeutyczne	15-879 BIAŁYSTOK UL. ŚW. ROCHA 3	531 740 007	biuro@fikk.pl fikk.pl
CENTRUM DIAGNOSTYKI I TERAPII PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY "TERAPIA" NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Ewa Konopelko-Śliżewska	15-013 BIAŁYSTOK UL. JANA III SOBIESKIEGO 3	531 535 399	przychodniaspecjalistyczna.net
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNA CENTRUM PSYCHOEDUKACJI I ROZWOJU BIZNESU IN PROGRES Organ prowadzący: In Progres Sp z o.o.	17-300 SIEMIATYCZE UL. CIECHANOWIECKA 19 E	509 766 501	
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO PEDAGOGICZNA PRO EDU W ŁOMŻY Organ prowadzący: brak informacji	18-400 ŁOMŻA UL. WOJSKA POLSKIEGO 113	660 446 877	kontakt@poradnia-lomza.pl poradnia-lomza.pl

NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA ALLEGRO - FILIA W BIELSKU PODLASKIM Organ prowadzący: Fundacja Polska Edukacja im. Komisji Edukacji Narodowej	17-100 BIELSK PODLASKI UL. REJONOWA 4 LOK. 13-15	607 503 423	fundacja_pe@wp.pl
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA EDUSA W SUWAŁKACH Organ prowadzący: Agnieszka Miller	16-400 SUWAŁKI UL. KLONOWA 40 LOK. U5	606 788 252	nppp.edusa@onet.pl
NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO- PEDAGOGICZNA ROZWIŃ SKRZYDŁA W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Pegaz Marzena Rusiłowicz	15-301 BIAŁYSTOK UL. MAZOWIECKA 33	884 010 118	poradniarozwinskirzydla@gmail.com m.poradniarozwinskirzydla.pl
SPECJALISTYCZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO- PEDAGOGICZNA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI ROZWOJOWYMI I EDUKACYJNYMI Organ prowadzący: Fundacja Polska Edukacja im. Komisji Edukacji Narodowej	15-703 BIAŁYSTOK UL. ZWYCIĘSTWA 23	607 503 423	fundacja_pe@wp.pl, fundacjapolskaedukacja.pl

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, www.rspo.men.gov.pl

■ PORADNIE SPECJALISTYCZNE

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
CENTRUM WSPOMAGANIA ROZWOJU MOWY - DIALOG. EWA FIRS. SPECJALISTYCZNA NIEPUBLICZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNA Organ prowadzący: Ewa Firs	16-100 SOKÓŁKA UL. BOHATEÓW MONTE CASSINO 12	663 348 671	ewa.firs@gmail.com
SPECJALISTYCZNA PORADNIA PSYCHOLOGICZNO - PEDAGOGICZNA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY Z ZABURZENIAMI EMOCJONALNYMI W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Miasto Białystok	15-213 BIAŁYSTOK UL. A. MICKIEWICZA 31/2	85 732 86 66	sppp@um.bialystok.pl sppp.bialystok.pl

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, www.rspo.men.gov.pl

B. OŚRODEKI KOORDYNACYJNO – REHABILITACYJNO – OPIEKUŃCZE

■ OŚRODEKI KOORDYNACYJNO – REHABILITACYJNO – OPIEKUŃCZE

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
BIAŁYSTOK – SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO – WYCHOWAWCZY	15-814 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUK FABRYCZNY 40	85 654 01 63 wew. 42	
POWIAT BIAŁOSTOCKI – POWIATOWA PORADNIA PEDAGOGICZNO – PSYCHOLOGICZNA	15-028 BIAŁYSTOK UL. SŁONIMSKA 15/1	85 741 62 35	
ŁOMŻA – ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH W ŁOMŻY	18-400 ŁOMŻA UL. NOWOGRODZKA 4	86 216 57 64	
SIEMIATYCZE – POWIATOWA PORADNIA PEDAGOGICZNO – PSYCHOLOGICZNA W SIEMIATYCZACH	17-300 SIEMIATYCZE UL. KOŚCIUSZKI 43A TEL	85 655 26 12	
BIELSK PODLASKI – PORADNIA PEDAGOGICZNO – PSYCHOLOGICZNA W BIELSKU PODLASKIM	17-100 BIELSK PODLASKI UL. 3- GO MAJA 17	85 833 26 74	
GRAJEWO – OŚRODEK MAŁE WIELKIE SKARBY W GRAJEWIE PRZY ZESPOLE SZKÓŁ SPECJALNYCH IM JANA PAWŁA II	19 –200 GRAJEWO UL. EŁCKA 11	86 272 31 15	
AUGUSTÓW – PORADNIA PEDAGOGICZNO – PSYCHOLOGICZNA W AUGUSTOWIE	16-300 AUGUSTÓW UL. MŁYŃSKA 52	87 643 3621	

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, www.rspo.men.gov.pl

C. EDUKACJA DZIECI I MŁODZIEŻY

■ MŁODZIEŻOWE OŚRODKI SOCJOTERAPII MŁODZIEŻOWY OŚRODEK SOCJOTERAPII ZE SZKOŁAMI

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
-------	-------	---------	--------------

MŁODZIEŻOWY OŚRODEK SOCJOTERAPII W GONIĄDZU Organ prowadzący: Powiat Moniecki	19-110 GONIĄDZ UL. RÓŻANA 2	85 738 00 23	sekretariat@mowgoniadz.pl mowgoniadz.pl
--	--------------------------------	--------------	--

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, www.rspo.men.gov.pl

■ MŁODZIEŻOWY OŚRODEK WYCHOWAWCZY

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
MŁODZIEŻOWY OSRODEK WYCHOWAWCZY NR 3 W AUGUSTOWIE Organ prowadzący: Fundacja Cordis	16-300 AUGUSTÓW UL. WOJSKA POLSKIEGO 53A	87 643 02 22	mow3-sp9@mow3-sp9.augustow.pl
MŁODZIEŻOWY OŚRODEK WYCHOWAWCZY "PROMYK" W GONIĄDZU IM. UNII EUROPEJSKIEJ Organ prowadzący: Powiat Moniecki	19-110 GONIĄDZ UL. 11 LISTOPADA 37	85 738 00 23	sekretariat@mowgoniadz.pl mowgoniadz.pl
MŁODZIEŻOWY OŚRODEK WYCHOWAWCZY NR 4 W AUGUSTOWIE Organ prowadzący: Wiesław Wielgat	16-300 AUGUSTÓW UL. J. KILIŃSKIEGO 3	516 587 003	sekretariat@mow4augustow.pl mowaugustow.pl
MŁODZIEŻOWY OŚRODEK WYCHOWAWCZY W AUGUSTOWIE Organ prowadzący: Fundacja Cordis	16-300 AUGUSTÓW UL. JEZIORNA 31	87 643 09 21	sekretariat@mowaugustow.pl

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, www.rspo.men.gov.pl

■ OŚRODEK REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZY UMOŻLIWIAJĄCY UPOŚLEDZONYM UMYŚLOWO REALIZACJĘ OBOWIĄZKU SZKOLNEGO I NAUKI

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
OŚRODEK REHABILITACYJNO-EDUKACYJNO-WYCHOWAWCZY "PRZYSTAŃ" W KOSTRACH NOSKACH Organ prowadzący: Stowarzyszenie Pomocy Szansa	18-212 KOSTRY-NOSKI KOSTRY-NOSKI 37	86 476 55 00	orew@spszansa.pl spszansa.pl
OŚRODEK REHABILITACYJNO-EDUKACYJNO-WYCHOWAWCZY W BRODZIE NOWYM Organ prowadzący: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną Koło w Suwałkach	16-402 BRÓD NOWY BRÓD NOWY 15	87 562 70 74	zk.suwalki@psoni.org.pl psoni.suwalki.pl
OŚRODEK REHABILITACYJNO-EDUKACYJNO-WYCHOWAWCZY W MOŃKACH Organ prowadzący: Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelktualną	UL. LEŚNA 3 19-100 MOŃKI	505 046 993	zk.monki@psouu.org.pl
OŚRODEK REHABILITACYJNO-EDUKACYJNO-WYCHOWAWCZY W PERKACH KARPIACH ODDZIAŁU REGIONALNEGO TOWARZYSTWA WIEDZY POWSZECHNEJ W ŁOMŻY Organ prowadzący: Oddział Regionalny Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Łomży	18-218 PERKI-KARPIE PERKI-KARPIE 1	798 970 043	orew.perkikarpie@wp.pl twp.lomza.pl
OŚRODEK REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZY ADA W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Ewa Jarmołajew	15-740 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUKOWSKA 21	66 857 62 50	biuro@poradnia-ada.pl
OŚRODEK REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZY W ŁOMŻY Organ prowadzący: Łomża - miasto na prawach powiatu	18-400 ŁOMŻA UL. MARIII SKŁODOWSKIEJ CURIE 5	86 211 52 06	sp8@o2.pl
OŚRODEK REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZY „SZANSA” W ŁOMŻY Organ prowadzący: -	18-400 ŁOMŻA UL. WOJSKA POLSKIEGO 29A	86 215 04 63	
ZESPÓŁ PLACÓWEK SZKOLNO - WYCHOWAWCZYCH W BIAŁYMSTOKU, OŚRODEK REWALIDACYJNO - WYCHOWAWCZY W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Miasto Białystok	15-875 BIAŁYSTOK UL. KRAKOWSKA 19	85 742 13 41	zpsw@um.bialystok.pl zs12.pl
OŚRODEK REWALIDACYJNO-WYCHOWAWCZY „ORW” W BIAŁYMSTOKU	15-703 BIAŁYSTOK UL. ZWYCIĘSTWA 28	85 744 57 74	aditus.stowarzyszenie@gmail.com

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, www.rspo.men.gov.pl

■ SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
-------	-------	---------	--------------

SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO - WYCHOWAWCZY IM. JANUSZA KORCZAKA W SOKÓLCE Organ prowadzący: Powiat Sokólski	16-100 SOKÓŁKA OS. ZIELONE 1A	85 711 26 78	soswszkola@wp.pl soswsokolka.pl
SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO - WYCHOWAWCZY IM. ŚWIĘTEGO JANA PAWŁA II W DŁUGOBORZU Organ prowadzący: Powiat Zambrowski	18-300 DŁUGOBÓRZ UL. SZKOLNA 7	86 271 84 16	sosw11@poczta.onet.pl sosw.zambrow.org
SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO - WYCHOWAWCZY IM. WALDEMARA KIKOLSKIEGO W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Miasto Białystok	15-741 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUK FABRYCZNY 40	85 654 01 63	sosw@um.bialystok.pl sosw.bialystok.pl
SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO - WYCHOWAWCZY NR 1 W SUWAŁKACH Organ prowadzący: Suwałki - miasto na prawach powiatu	16-400 SUWAŁKI UL. PRZYTOROWA 8	87 566 29 53	sekretariat@sosw1.suwalki.eu esoswnr1.suwalki.internetsl.pl
SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO- WYCHOWAWCZY W HAJNÓWCE NUMER RSPO: 90001 Organ prowadzący: Powiat Hajnowski	17-200 HAJNÓWKA UL. 3 MAJA 27	85 679 69 60	sekretariat@sosw.hajnowka.pl sosw.hajnowka.pl

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, www.rspo.men.gov.pl

■ SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY

NAZWA	ADRES	TELEFON	E-MAIL / WWW
ZESPÓŁ SZKÓŁ SPECJALNYCH SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY IM. JANA PAWŁA II W AUGUSTOWIE Organ prowadzący: Powiat Augustowski	16-300 AUGUSTÓW AL. KARD. S. WYSZYŃSKIEGO 3B	87 644 76 82	zss@st.augustow.wrotapodlasia.pl zssaugustow.pl
SZKOŁA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY W GRAJEWIE Organ prowadzący: Powiat Grajewski	19-200 GRAJEWO UL. EŁCKA 11	86 272 31 15	zs3grajewo@gmail.com zss3grajewo.szkolna.net
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY W SOKÓLCE Organ prowadzący: Powiat Sokólski	16-100 SOKÓŁKA OS. ZIELONE 1A	85 711 26 78	soswszkola@wp.pl soswsokolka.republika.pl
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY NR 1 W ŁOMŻY Organ prowadzący: Miasto Łomża	18-400 ŁOMŻA UL. NOWOGRODZKA 4	86 216 57 64	sp8@o2.pl
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY W DŁUGOBORZU Organ prowadzący: Powiat Zambrowski	18-300 DŁUGOBÓRZ UL. SZKOLNA 7	86 271 84 16	sosw11@poczta.onet.pl sosw.zambrow.org
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY ZESPOŁU SZKÓŁ NR 16 W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Miasto Białystok	15-703 BIAŁYSTOK UL. ZWYCIĘSTWA 28	85 742 25 69	zs16@um.bialystok.pl zs16.pl
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY Organ prowadzący: Powiat Bielski	17-100 BIELSK PODLASKI UL. WOJSKA POLSKIEGO 17	85 833 26 80	zss@powiatbielski.pl zssbielskpodl1.edupagr.org
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY W HAJNÓWCE Organ prowadzący: Powiat Hajnowski	17-200 HAJNÓWKA UL. 3 MAJA 27	85 679 69 60	sekretariat@sosw.hajnowka.pl sosw.hajnowka.pl
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY W MOŃKACH Organ prowadzący: Powiat Moniecki	19-100 MOŃKI UL. TYSIĄCLECIA 15 A	85 716 27 38	sekretariat@zsmunki.pl zsmunki.pl
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY W SUWAŁKACH Organ prowadzący: Miasto Suwałki	16-400 SUWAŁKI UL. PRZYTOROWA 8	87 566 29 53	sekretariat@sosw1.suwalki.eu
SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY W SIEMIATYCZACH Organ prowadzący: Powiat Siemiatycki	17-300 SIEMIATYCZE UL. T. KOŚCIUSZKI 43	85 655 21 26	zss@st.siemiatycze.wrotapodlasia.pl zsssiemiatycze.edupage.org
OŚRODEK SZKOLNO-TERAPEUTYCZNO-OPIEKUŃCZY DLA DZIECI I MŁODZIEŻY ZE SPEKTRUM AUTYZMU W BIAŁYMSTOKU. SZKOŁA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Krajowe Towarzystwo Autyzmu Oddział W Białymstoku	15-338 BIAŁYSTOK UL. K. PUŁASKIEGO 96	85 749 78 70	osto@kta.bialystok.pl ostokta.pl
NIEPUBLICZNA SZKOŁA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY AKTYWNI W BIAŁYMSTOKU Organ prowadzący: Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Niepełnosprawnych Intelktualnych "Aktywni"	15-741 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUK FABRYCZNY 40	537 444 774	nsp.aktywni@gmail.com aktywni.bialystok.pl
SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY IM. WALDEMARA KIKOLSKIEGO W BIAŁYMSTOKU, SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY NR 2 W BIAŁYMSTOKU	15-741 BIAŁYSTOK UL. ANTONIUK FABRYCZNY 40	856 540 163	sosw@um.bialystok.pl
NIEPUBLICZNA SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPOSABIAJĄCA DO PRACY "JASNY CEL" W BIAŁYMSTOKU	15-066 BIAŁYSTOK UL. STANISŁAWA BUKOWSKIEGO 4	857 322 345	biuro@jasnycel.pl

NIEPUBLICZNA SZKOŁA SPECJALNA PRZYSPESZAJĄCA DO PRACY Organ prowadzący: Stowarzyszenie Pomocy Szansa	18-212 KOSTRY-NOSKI KOSTRY-NOSKI 37	86 476 55 00	orew@spszansa.pl
NIEPUBLICZNA TERAPEUTYCZNA SZKOŁA PRZYSPESZAJĄCA DO PRACY "PROLOG" Organ prowadzący: "Podlaskie Stowarzyszenie Terapeutów"	16-400 Suwałki ul. L. Michała Paca 4	-	bajka.suwalki@op.pl

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej, Rejestr Szkół i Placówek Oświatowych, www.rspo.men.gov.pl

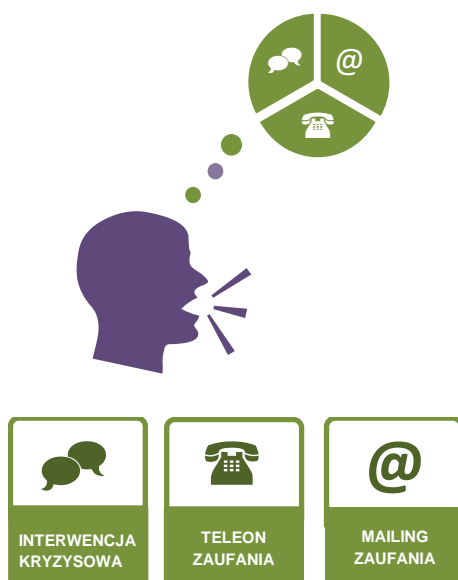
VI. PIERWSZA POMOC PSYCHOLOGICZNA



Pierwsza pomoc psychologiczna obejmuje wsparcie i działania, które mają miejsce bezpośrednio po zdarzeniu krytycznym lub w trakcie kryzysu emocjonalnego. Pomoc ta, podobnie jak pomoc przedmedyczna, może uratować życie. Pomimo to wiedza na temat zasad wsparcia psychologicznego w sytuacjach nagłych nie jest powszechna. Znaczenie pierwszej pomocy psychologicznej w ratowaniu zdrowia i życia oraz konieczność upowszechnienia dostępu do niej od lat sygnalizowane są przez WHO. Pierwszej pomocy psychologicznej mogą udzielać zarówno profesjonaliści (np. pracujący w telefonach zaufania i infoliniach, ośrodkach i punktach interwencji kryzysowej, czy w punktach kontaktowych CZP), jak i nieprofesjonaliści, czyli każdy z nas. Co można zrobić, gdy ktoś z naszego otoczenia przeżywa kryzys emocjonalny po stracie lub nie radzi sobie ze stresem, albo staje się przygnębiony i wycofany? Australijska pielęgniarka Better Kitchener, stworzyła program Mental Health First Aid, który uczy podstaw udzielania wsparcia osobom dotkniętym kryzysem psychicznym. By ułatwić zapamiętanie, kroki pierwszej pomocy psychologicznej w ramach tego programu ułożone zostały w wersach tworzących skrót ALGEE: Assess for risk of suicide or harm, Listen non-judgmentally, Give reassurance and information, Encourage appropriate professional help, Encourage self-help and other support strategies. Aby ułatwić czytelnikom niniejszego informatora zapamiętanie zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej powstała propozycja ułożenia kolejnych kroków w wersach tworzących skrót ANIOŁ (Analizuj sytuację: oceń ryzyko samobójstwa lub autoagresji/agresji; Nie oceniasz – wysłuchaj: słuchaj aktywnie i upewniasz się, że się rozumiecie; Informuj o formach pomocy: wskaż możliwe formy wsparcia i dodawaj otuchy; Odsyłaj do specjalistów: zachęcaj do skorzystania z profesjonalnej pomocy i dodawaj otuchy; Ładuj akumulatory: zachęcaj do samoopieki i wsparcia społecznego).



GDZIE SZUKAĆ PIERWSZEJ POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ?



JAK UDZIELAĆ PIERWSZEJ POMOCY PSYCHOLOGICZNEJ?

- a**nalizuj sytuację
ocenić ryzyko samobójstwa lub autoagresji/agresji
- n**ie oceniasz – wysłuchaj
słuchaj aktywnie – upewniasz się, że się rozumiecie
- i**nformuj o formach pomocy
wskaż możliwe formy wsparcia i dodawaj otuchy
- O**dsyłaj do specjalistów
zachęcaj do skorzystania z profesjonalnej pomocy
- Ł**aduj akumulatory
zachęcaj do samoopieki i wsparcia społecznego

■ TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFIANIA DLA DOROSŁYCH

NAZWA	GODZINY PRACY	TELEFON	E-MAIL / WWW
CENTRUM WSPARCIA - BEZPŁATNY TELEFON DLA OSÓB W KRYZYSIE	24h / dobę 7 dni w tygodniu (także w święta)	800 70 2222	liniawsparcia.pl
BEZPŁATNY KRYZYSOWY TELEFON ZAUFANIA DLA DOROSŁYCH	Pon.-Pt. od 14.00 do 22.00 (z wyjątkiem dni świątecznych)	116 123	116123.edu.pl

■ TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY

NAZWA	GODZINY PRACY	TELEFON	E-MAIL / WWW
BEZPŁATNY KRYZYSOWY TELEFON ZAUFANIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY	24h / dobę 7 dni w tygodniu	116 111	116111.pl
BEZPŁATNY TELEFON ZAUFANIA DLA DZIECI I MŁODZIEŻY RZECZNIKA PRAW DZIECKA	Pon.- Pt. od 8:15 do 16:15	800 12 12 12	brpd.gov.pl

■ TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA DLA RODZICÓW, OPIEKUNÓW, NAUCZYCIELI

NAZWA	GODZINY PRACY	TELEFON	E-MAIL / WWW
TELEFON DLA RODZICÓW I NAUCZYCIELI W SPRAWIE BEZPIECZEŃSTWA DZIECI	Pon.-Pt. od 12:00 do 15:00.	800 100 100	800100100.pl
POMARAŃCZOWA LINIA - OGÓLNOPOLSKI TELEFON ZAUFANIA DLA RODZICÓW DZIECI PIJĄCYCH ALKOHOL I ZAŻYWAJĄCYCH NARKOTYKI	Pon.-Pt. od 14.00 do 20.00	801 14 00 68	pomaranczowalinia.pl

■ TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA UZALEŻNIENIA

NAZWA	GODZINY PRACY	TELEFON	E-MAIL / WWW
INFOLINIA AA	codziennie od 8:00 do 22:00	801 033 242	aa.org.pl
"UZALEŻNIENIA BEHAVIORALNE" TELEFON ZAUFANIA (dzwoniąc płacisz tylko za pierwszy impuls połączenia)	codziennie od 17.00 do 22.00	801 889 880	uzaleznieniabehavioralne.pl
BEZPŁATNY OGÓLNOPOLSKI TELEFON ZAUFANIA NARKOTYKI – NARKOMANIA	codziennie od 16.00 do 21.00	800 199 990	kbpn.gov.pl

■ TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA PO STRACIE BLISKICH

NAZWA	GODZINY PRACY	TELEFON	E-MAIL / WWW
BEZPŁATNY TELEFON WSPARCIA DLA OSÓB PO STRACIE BLISKICH (BĘDĄCYCH W ŻAŁOBIE) FUNDACJI "NAGLE SAMI"	Pon. – Pt., 14:00 - 20:00	800 108 108	naglesami.org.pl

■ TELEFONY KRYZYSOWE/ZAUFANIA DLA OFIAR PRZEMOCY

NAZWA	GODZINY PRACY	TELEFON	E-MAIL / WWW
BEZPŁATNY TELEFON NIEBIESKA LINIA - OGÓLNOPOLSKIE POGOTOWIE DLA OFIAR PRZEMOCY W RODZINIE	24h / dobę 7 dni w tygodniu	800 120 002	niebieskalinia.org
TELEFON ZAUFANIA DLA OSÓB DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ SEKSUALNĄ W KOŚCIELE (telefon dla osób dorosłych. Telefon dla dzieci i młodzieży 116 111 lub 800 12 12 12)	Wt. od 19:00 do 22:00	800 280 900	zranieni.info
STOP - TELEFON CENTRUM PRAW KOBIET DLA KOBIET DOTKNIĘTYCH PRZEMOCĄ I DYSKRYMINACJĄ	Pon.-Śr., Pt. od 10:00 do 16:00	22 621 35 37	cpk.org.pl
TELEFON KRAJOWEGO CENTRUM INTERWENCYJNO-KONSULTACYJNEGO DLA OFIAR HANDLU LUDŹMI	(+48 22) 628 01 20	22 628 01 20	kcik.pl/

Źródło: strony internetowe podmiotów

VII. SAMOPIEKA I GRUPY WSPARCIA



Samoopieka są to działania podejmowane samodzielnie, w obrębie rodziny lub wspólnoty, mające na celu poprawę, przywrócenie zdrowia lub też zapobieganie czy leczenie chorób. Samoopieka nie oznacza, pozostawienia osoby w potrzebie samej sobie. Jego istotą jest oparcie procesu leczenia/przywracania dobrostanu o zaangażowanie i odpowiedzialność pacjenta za swoje zdrowie. Dbanie o własne zdrowie oznacza prowadzenie zdrowego stylu życia, umiejętność korzystania z informacji i podejmowanie właściwych wyborów w zakresie leczenia i wyboru świadczeniodawców opieki zdrowotnej oraz postępowania po zakończeniu/wdrożeniu leczenia. W praktyce pojęcie to obejmuje wykonywanie ćwiczeń w celu utrzymania sprawności fizycznej oraz zdrowia psychicznego, zdrowe odżywianie, samoleczenie, przestrzeganie zasad higieny oraz unikanie sytuacji zagrażających zdrowiu i życiu. Na następnym stronie znajduje się tablica, w której ujęte są główne zasady samoopieki.

Samoopieka to również umiejętność sięgania po pomoc nie tylko profesjonalistów z branży medycznej, pomocy społecznej, ale również osób borykających się z podobną dysfunkcją lub problemem. Nawet będąc osobą po kryzysie psychicznym, człowiek nadal ma możliwość dokonania wyboru i pokierowania swoim życiem. Taką świadomość w byłych i obecnych pacjentach może budować m.in. aktywne zaangażowanie w inicjatywy samopomocowe. Sednem działań samopomocowych dla osób z doświadczeniem zaburzeń psychicznych oraz ich bliskich oraz otoczenia jest wspólnota doświadczeń i przeżyć uczestników grupy wsparcia, na bazie której możliwe jest udzielanie emocjonalnego, psychicznego i informacyjnego wsparcia.

Samopomoc jest próbą odzyskania kontroli nad życiem przez osoby mające wspólny problem. Opiera się na zasadzie, że osoby z podobnymi problemami/niepełnosprawnościami/dysfunkcjami mają sobie nawzajem do zaoferowania taki rodzaj pomocy, którego nie można uzyskać nawet u najlepszego profesjonalisty. Samopomoc przybiera wiele form, ale najbardziej znaną z nich są grupy wzajemnego wsparcia osób uzależnionych od alkoholu (grupy AA). Grupy wzajemnego wsparcia są systemem dawania i otrzymywania pomocy opartym na kluczowych zasadach szacunku, wspólnej odpowiedzialności i wzajemnego porozumienia. Wsparcie tego typu nie opiera się na modelach psychiatrycznych i kryteriach diagnostycznych. Chodzi o empatyczne zrozumienie sytuacji innej osoby poprzez wspólne doświadczenie emocjonalnego i psychologicznego bólu. Kiedy ludzie utożsamiają się z innymi, których uważają za „podobnych” do siebie czują więź. To powiązanie, czyli afiliacja, jest głębokim, holistycznym zrozumieniem opartym na wzajemnym doświadczeniu, w którym ludzie są w stanie „być” ze sobą bez ograniczeń tradycyjnych (eksperskich/pacjenckich) relacji. Pozwala to członkom społeczności (grupy wsparcia) wypróbować nowe wzorce zachowań i spojrzeć na siebie inaczej niż przez pryzmat choroby czy niepełnosprawności [por. 20]. Udział w tego typu grupie redukuje lęk, niepokój, poczucie izolacji i pozwala na uczenie się przez obserwację. Ponadto sprzyjają rozwijaniu nowych wzorców radzenia sobie z trudnościami i nowych strategii działania. Grupy samopomocowe możemy podzielić na grupy prowadzone przez profesjonalistów (np. psychologów) oraz grupy prowadzone przez nieprofesjonalistów. Grupy wsparcia mogą funkcjonować przy jakiejś organizacji lub niezależnie. Mogą być płatne bądź darmowe.



Wykaz grupy wsparcia i organizacji samopomocowych działających na terenie województwa podlaskiego zawiera:

Część II POMOC SPOŁECZNA, C ORGANIZACJE POZARZĄDOWE

<p>ROZMAWIAJ O EMOCJACH</p> <p>zadbaj o swój dobrostan emocjonalny</p> <p>zaczynij rozmawiać o swoich uczuciach</p>	<p>RUSZAJ SIĘ</p> <p>aktywność fizyczna poprawia nie tylko formę fizyczną</p> <p>zmniejsza też poziom stresu i poprawia samopoczucie</p>	<p>JEDZ ZDROWO</p> <p>w zdrowym ciele zdrowy duch</p> <p>liczne badania pokazują, że dieta ma wpływ na zdrowie psychiczne</p>
<p>PROŚ O POMOC</p> <p>nie bój się odrzucenia – ludzie z natury lubią pomagać</p> <p>nie masz do kogo zwrócić się o pomoc? skorzystaj z telefonu zaufania, pomocy pracownika socjalnego lub znajdź grupę wsparcia</p>	<p>10</p> <p>ZASAD SAMOOPIEKI</p>  <p><i>‘żadna rzecz zewnętrzna</i></p> <p>nie USZCZĘŚLIWI CZŁOWIEKA,</p> <p><i>który wewnątrz siebie</i></p> <p>szczęścia nie ma’</p>	<p>WYSYPIAJ SIĘ</p> <p>brak odpowiedniego wypoczynku osłabia odporność, także psychiczną</p> <p>brak snu zwiększenie ryzyko wystąpienia lub ujawnienia się zaburzeń psychicznych</p>
<p>NAUCZ SIĘ MÓWIĆ NIE</p> <p>uczciwie wyrażaj uczucia, jednocześnie szanując postawy innych</p> <p>pozostawaj w zgodzie ze sobą</p>		<p>DBAJ O RELACJE</p> <p>dobre relacje to jeden z najważniejszych warunków zachowania zdrowia psychicznego</p> <p>dzięki zaprzyjaźnionym osobom łatwiej jest poradzić sobie z negatywnymi emocjami</p>
<p>DOCENIAJ SIEBIE I SVOJE OSIĄGNIĘCIA</p> <p>bądź dumny z tego kim jesteś i koncentruj się na tym co robisz dobrze</p> <p>nagradzaj siebie za swoje sukcesy i dziel się ze światem swoimi osiągnięciami</p>	<p>ODNAJDŹ W SOBIE RADOŚĆ ŻYCIA</p> <p>wrzuć na luz i podchodź do życia z poczuciem humoru i dystansem</p> <p>pozytywne myślenie, dostrzeganie rzeczy dobrych powoduje, że mózg zaczyna radzić sobie lepiej nawet z trudnymi sytuacjami</p>	<p>ZNAJDŹ CZAS NA PRZYJEMNOŚCI</p> <p>rozwijaj swoje zainteresowania i sprawiaj sobie przyjemności</p> <p>hobby pozwala oderwać się od codzienności i daje poczucie satysfakcji, spełnienia i spokoju</p>



A. PRZYMUS LECZENIA/OBSERWACJI W SZPITALU PSYCHIATRYCZNYM

Przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody pacjenta w stanach zagrożenia zdrowia/ życia

Zgodnie z art. 23 Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego przyjęcie osoby chorej psychicznie do szpitala bez zgody wymaganej ustawą możliwe jest tylko wtedy, gdy jej dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że z powodu tej choroby zagraża bezpośrednio własnemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, np. przez akty agresji lub autoagresji (takie jak próby samobójcze, poważne stany urojeniowe, połknięcie trującej substancji, poważne uszkodzenie ciała), usiłowane lecz powstrzymane akty agresji wobec siebie lub innych, czy też podejmowanie czynności, które w sposób rzeczywisty i poważny zagrażają zdrowiu i życiu (takie jak zbierania materiałów i substancji niebezpiecznych, zaopatrywanie się w broń). O przyjęciu do szpitala osoby w trybie art. 23 decyduje lekarz po osobistym jej zbadaniu i zasięgnięciu, w miarę możliwości, opinii drugiego lekarza psychiatry albo psychologa.

Obserwacja w szpitalu psychiatrycznym bez zgody pacjenta

W trybie art. 24 Ustawy o ochronie zdrowia psychicznego osoba, której dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że z powodu zaburzeń psychicznych zagraża bezpośrednio swojemu życiu albo życiu lub zdrowiu innych osób, a zachodzą wątpliwości, czy jest ona chora psychicznie, może być przyjęta bez zgody wymaganej ustawą do szpitala w celu wyjaśnienia tych wątpliwości (wykluczenia lub rozpoznania choroby psychicznej). Obserwacja w szpitalu psychiatrycznym bez zgody nie może trwać dłużej niż 10 dni, a do przyjęcia na obserwację w szpitalu stosuje się zasady i tryb postępowania określony w art. 23 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

Przyjęcie do szpitala psychiatrycznego bez zgody pacjenta w trybie wnioskowym

Wnioskowy tryb przyjęcia do szpitala psychiatrycznego bez zgody wymaganej ustawą został uregulowany w art. 29 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego. Tryb ten ma zastosowanie do osoby chorej psychicznie:

- której dotychczasowe zachowanie wskazuje na to, że nieprzyjęcie do szpitala spowoduje znaczne pogorszenie stanu jej zdrowia psychicznego, bądź
- która jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a uzasadnione jest przewidywanie, że leczenie w szpitalu psychiatrycznym przyniesie poprawę jej stanu zdrowia.

Wniosek o przymusowe leczenie psychiatryczne musi zostać złożony do sądu opiekuńczego właściwego dla miejsca zamieszkania osoby, w stosunku do której ma być zastosowana przymusowa hospitalizacja. Wniosek ten musi być złożony przez osoby do tego uprawnione: małżonka, krewnego w linii prostej, rodzeństwo, opiekunów będących przedstawicielem ustawowym, osoby sprawujące faktyczną opiekę nad osobą chorą psychicznie lub kuratora, opiekę społeczną, prokuratora, Rzecznika Praw Obywatelskich.



Krewni w linii prostej to np. dzieci, dziadkowie, pradziadkowie, wnuki, prawnuki.

Osoby sprawującej faktyczną opiekę to np. konkubent, przyjaciel, sąsiad, przy czym opieka faktyczna to rzeczywiste zajmowanie się sprawami osoby, która tego czynić sama nie może, i udzielanie jej pomocy (przyjęcie na mieszkanie, łóżenie na utrzymanie) bez prawnej ku temu podstawy).

Do wniosku należy dołączyć orzeczenie lekarza psychiatry uzasadniające konieczność leczenia w szpitalu psychiatrycznym. Orzeczenie powinno zostać wydane na żądanie wnioskodawcy i nie może być wydane

wcześniej niż 14 dni przed złożeniem wniosku. W przypadku niezłączenia do wniosku orzeczenia lekarskiego lub gdy zostało ono wydane w okresie dłuższym niż 14 dni przed dniem złożenia wniosku, sąd zwraca wniosek bez wzywania do usunięcia braków. Jednak każdorazowo sąd musi rozważyć czy dołączone dowody i informacje nie przemawiają za zarządzeniem badania psychiatrycznego osoby objętej wnioskiem. Są bowiem sytuacje kiedy nie jest możliwe dołączenie do wniosku orzeczenia lekarza psychiatry, gdyż chory nie chce się poddać badaniu. We wniosku o przymusowe leczenie psychiatryczne należy precyzyjnie uzasadnić dlaczego wnioskodawca domaga się przymusowego leczenia psychiatrycznego osoby, której dotyczy wniosek. Należy także wskazać i wymienić dowody, które uzasadniają wniosek. W przypadku braku orzeczenia lekarza psychiatry w związku z tym, iż chory nie chce się poddać badaniu – należy ten fakt wskazać w uzasadnieniu. Dowodami mogą być świadkowie, dokumentacja medyczna, inne dokumenty wskazujące na zasadność wniosku. Wniosek o przyjęcie osoby chorej do szpitala psychiatrycznego jest **wolny od opłat**.

B. PRZYMUSOWE LECZENIE OSÓB UZALEŻNIONYCH OD ALKOHOLU

O zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie lecznictwa odwykowego na podstawie ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi orzeka sąd rejonowy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu osoby, której postępowanie dotyczy. Przedmiotowe postępowanie jest wszczynane na wniosek gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych lub prokuratora. Leczeniu przymusowemu może być poddana osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, która nadużywa alkoholu (jest od niego uzależniona) i sama nie wyraża chęci poddania się leczeniu oraz w związku z nadużywaniem alkoholu powoduje rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich uchyla się od pracy lub systematycznie zakłóca spokój lub porządek publiczny (wystarczy jedna przyczyna). Wszczęcie procedury o przymusowe leczenie odwykowe przez gminną komisję ds. rozwiązywania problemów alkoholowych rozpoczyna się na podstawie zgłoszenia przypadku wystąpienia nadużywania alkoholu do ww. komisji. Zgłoszenia tego może dokonać: członek rodziny, pracodawca, dzielnicowy z Komendy Policji, osoba pełnoletnia, kurator, pedagog szkolny, pracownik ośrodka pomocy społecznej lub inne osoby dotknięte następstwami nadużywaniem alkoholu przez osobę uzależnioną. Zgłoszenie (wniosek) powinno zawierać uzasadnienie, czyli opis sytuacji osoby nadużywającej alkohol, np.: jak długo nadużywa napojów alkoholowych, za co je nabywa, jaki wpływ na rodzinę ma nadużywanie przez nią alkoholu (demoralizacja małoletnich dzieci, agresywność), czy zakłóca spokój lub porządek publiczny, czy w związku z nadużywaniem alkoholu osoba uchyla się od pracy, czy były wobec niej podejmowane interwencje Policji oraz dokumenty potwierdzające nadużywanie alkoholu przez osobę zgłoszoną (np. rachunki za pobyt w Izbie Wytrzeźwień). Na podstawie złożonego zawiadomienia (wniosku) gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych wszczyna procedurę, która obejmuje m.in.:

- wezwanie na rozmowę osoby, która złożyła wniosek,
- zebranie materiału dowodowego (informacja z Komisariatu Policji, wywiad środowiskowy),
- wezwanie na rozmowę osoby, której dotyczy wniosek – rozmowa ma na celu m.in. zmotywowanie do podjęcia leczenia dobrowolnego w placówce terapii uzależnień
- jeśli dana osoba nie zgadza się na podjęcie leczenia dobrowolnego – gminna komisja ds. przeciwdziałania alkoholizmowi, kieruje osobę której dotyczy wniosek na badanie przez biegłych sądowych (psychiatrę i psychologa) w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazanie rodzaju zakładu leczniczego,
- przygotowanie dokumentacji związanej z postępowaniem sądowym wraz z opinią wydaną przez biegłego,
- złożenie do Sądu Rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania osoby, której wniosek dotyczy, wniosku o zastosowanie obowiązku poddania się leczeniu.

Sąd rejonowy rozpatrując wniosek gminnej komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych bada przede wszystkim, czy osoba, która ma być poddana przymusowemu leczeniu odwykowemu faktycznie nadużywa alkoholu oraz czy nadużywanie alkoholu jest powodem opisanych wyżej negatywnych zjawisk,

które muszą wystąpić, aby sąd mógł orzec o obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu. Osoba wobec której orzeczono obowiązek poddania się leczeniu odwykowemu może na czas jego trwania otrzymać dodatkowo nadzór kuratora. Jeśli osoba skierowana na leczenie odmawia leczenia, wówczas sąd może zastosować środki przymusu (np. zarządzić przymusowe doprowadzenie). **Procedura kierowania na leczenie odwykowe jest całkowicie bezpłatna.**

C. PRZYMUSOWE LECZENIE OSÓB UZALEŻNIONYCH OD NARKOTYKÓW

Kwestie dotyczące przymusowego leczenia osób uzależnionych od narkotyków zostały uregulowane w ustawie o przeciwdziałaniu narkomanii. Zasadą jest, iż podjęcie leczenia, rehabilitacji lub reintegracji osób uzależnionych od narkotyków jest dobrowolne, jeżeli przepisy ustawy nie stanowią inaczej. Ustawodawca dokonując tego zapisu opierał się na wynikach badań, które świadczą o tym, że skuteczność terapii osób uzależnionych od narkotyków uwarunkowana jest od chęci jej podjęcia przez uzależnionego, a przymus w tym zakresie nie odnosi pożądaných rezultatów. Zasada dobrowolności podjęcia leczenia na gruncie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii jest ograniczana jedynie w dwóch przypadkach: osób niepełnoletnich i sprawców przestępstw, które pozostają w związku z używaniem środków odurzających lub psychotropowych.

Przymusowe leczenie osób nieletnich uzależnionych od narkotyków

Na wniosek przedstawiciela ustawowego, krewnych w linii prostej, rodzeństwa, faktycznego opiekuna lub z urzędu sąd rodzinny może skierować niepełnoletnią osobę uzależnioną na przymusowe leczenie i rehabilitację. Ponadto sąd rodzinny z własnej inicjatywy na podstawie art. 12 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, w przypadku stwierdzenia u nieletniego nałogowego używania środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia, może orzec umieszczenie go w szpitalu psychiatrycznym lub innym odpowiednim zakładzie leczniczym. Czas tego leczenia nie jest określany z góry, nie może on być jednak dłuższy niż dwa lata. W przypadku osiągnięcia przez osobę uzależnioną pełnoletności przed ukończeniem leczenia i rehabilitacji, sąd rodzinny może je przedłużyć na czas niezbędny do osiągnięcia celu leczenia i rehabilitacji, jednakże łącznie nie dłużej niż do dwóch lat.

Przymusowe leczenie sprawców przestępstw uzależnionych od narkotyków

W przypadku skazania osoby uzależnionej za przestępstwo pozostające w związku z używaniem narkotyków na karę pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawieszono, sąd zobowiązuje skazanego do poddania się leczeniu w podmiocie leczniczym i oddaje go pod dozór wyznaczonej osoby, instytucji lub stowarzyszenia na podstawie art. 71 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Leczenie osób dorosłych uzależnionych od narkotyków

Nie można nałożyć przymusu leczenia odwykowego na osobę pełnoletnią nie będącej sprawcą przestępstwa. Jednak zdarzają się sytuacje, w których uzależnienie może doprowadzić do zaburzeń psychicznych lub ich podejrzenia lub uzależnienie towarzyszy zaburzeniom psychicznym. Wówczas wobec osoby uzależnionej od narkotyków, w tym dorosłej, istnieje możliwość zastosowania przymusowego leczenia w trybie ustawy o ochronie zdrowia psychicznego.

BIBLIOGRAFIA

1. Gromulska L., Zdrowie psychiczne w świetle dokumentów światowej organizacji zdrowia, *Przegląd Epidemiologiczny* 2010; 64: 127
- 2 WHO, Mental health: strengthening our response, <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/mental-health-strengthening-our-response>
3. OCHRONA ZDROWIA PSYCHICZNEGO W POLSCE: wyzwania, plany, bariery, dobre praktyki. Raport RPO, Warszawa, maj 2014
- 4 R. Wynne i.in., Zatrudnienie, sprawy społeczne i włączenie społeczne Promowanie zdrowia psychicznego w miejscu pracy: Wytyczne dotyczące wdrażania kompleksowego podejścia, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, Luksemburg 2017 s. 9
5. Pużyński S, red. Leksykon psychiatrii. Warszawa: PZWL; 1993
6. PAŃSTWOWA AGENCJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH, <http://www.parpa.pl/index.php/33-analzy-badania-raporty>
7. PAŃSTWOWA AGENCJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH <http://www.parpa.pl/download/rozdzial03.pdf>
8. Jacek Wykowski Polacy w europejskiej czołówce samobójców. Czy psychiatria środowiskowa to zmieni?, *Rynek Zdrowia* 06 kwietnia 2018, <http://www.rynekzdrowia.pl/Uslugi-medyczne/Polacy-w-europejskiej-czolowce-samobojcow-Czy-psychiatria-srodowiskowa-to-zmieni,182872,8.html>
9. Julia Sawicka¹, Agata Szulc², Hanna Bachórzewska-Gajewska^{1,3} Samobójstwa wśród chorych z zaburzeniami psychicznymi – opisy przypadków, *Psychiatria Polska* 2013, tom XLVII, numer 1 strony 135–146
10. <https://www.rp.pl/Spoleczenstwo/303259946-Spada-liczba-samobojstw-w-Polsce.html>
11. <http://www.isbzdrowie.pl/2018/03/powstaje-rejestr-zachowan-samobojczych/>
12. CBOS, Komunikat NR 109/2014 SZYKANY W MIEJSCU PRACY, 2014
13. A cross-national profile of bullying and victimization among adolescents in 40 countries Wendy Craig¹, Yossi Harel-Fisch², Haya Fogel-Grinvald² Suzanne Dostaler¹, Jorn etland³, Bruce Simons-Morton⁴, Michal Molcho⁵, Margarida Gaspar de Mato⁶, Mary Overpeck⁷, Pernille Due⁸, William Pickett¹, the HBSC Violence & Injuries Prevention Focus Group* and the HBSC Bullying Writing Group (Badanie zostało przeprowadzone w 40 krajach w oparciu o badania finansowane przez Światową Organizację Zdrowia), *International Journal of Public Health*, 54/2009
14. S. Kozak, Patologie w środowisku pracy. Zapobieganie i leczenie, Wydawnictwo Engram, Warszawa 2009, s. 178–179
15. <https://www.alz.co.uk/research/WorldAlzheimerReport2018.pdf>
16. NIK o opiece nad chorymi na Alzheimera, 16 maja 2017, <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-opiece-nad-chorymi-na-alzheimera.html>
17. ustawy o działalności leczniczej i ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych
18. Joseph i współ., 2000; AATOD Drug Cort Fact Sweet, 2002
19. Bartłomiej Chmielowiec ,OPIEKA BLISKO DOMU czyli CENTRA ZDROWIA PSYCHICZNEGO, http://www.rpp.gov.pl/gfx/bpp/userfiles/public/ochrona_zdrowia_psychicznego/opieka_bliisko_domu_broszura-czp.pdf
- 20 C. W. Pratt i współ., *Psychiatric Rehabilitation*, Elsevier Inc. 2007
- 21 [<http://a.umed.pl/psychiatria/dydaktyka/2018/Aspekty%20prawne%20w%20psychiatrii.pdf>]